

วารสารวิธีวิทยาการวิจัย
JOURNAL OF RESEARCH METHODOLOGY

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**The Department of Educational Research and Psychology,
Faculty of Education, Chulalongkorn University**

ISSN 0857-2933

Journal of Research Methodology

Senior Editors

Somwung Pitiyanuwat, Ph.D. (Prof.) National Institute of Educational Testing Service
Teara Archawamety, Ph.D. (Prof.) University of Nebraska at Kearney, USA

Editors-in-Chief

Suwimon Wongwanich, Ph.D. (Prof.) Chulalongkorn University
Auyporn Ruengtrakul, Ph.D. (Assoc. Prof.) Chulalongkorn University
Chayut Piromsombat, Ph.D. Chulalongkorn University

Editorial Board

Arunee Onswad, Ph.D. (Assoc. Prof.) Naresuan University
Chatsiri Piyapimonsit, Ph.D. (Asst. Prof.) Kasetsart University
Choosak Khamphalikit, Ph.D. Srinakharinwirot University
Kamonwan Tangdhanakanond, Ph.D. Chulalongkorn University
(Assoc. Prof.)
Nonglak Wiratchai, Ph.D. (Prof.) Chulalongkorn University
Pennee Narrot, Ph.D. (Assoc. Prof.) Khon Kaen University
Piyapong Sumettikoon, Ph.D. Chulalongkorn University
Sageemas Na Wichian, Ph.D. (Assoc. Prof.) King Mongkut's University of Technology
North Bangkok
Samphan Punprug, Ph.D. (Assoc. Prof.) National Institute of Educational Testing Service
Samran Meejang, Ph.D. (Assoc. Prof.) Naresuan University
Shotiga Pasiphol, Ph.D. (Assoc. Prof.) Chulalongkorn University
Sirichai Karnjanawasee, Ph.D. (Prof.) Chulalongkorn University
Siridej Sujiva, Ph.D. (Assoc. Prof.) Chulalongkorn University
Somkit Promjouy, Ph.D. (Assoc. Prof.) Sukhothai Thammathirat Open University
Sungworn Ngadkratoke, Ph.D. (Asst. Prof.) Sukhothai Thammathirat Open University

Coordinators

Utumporn Chatiphuak Natthapol Jaengaksorn
Kanit Sriklaub Pienkit Nimitdee
Surasak Kao-ian

วารสารวิธีวิทยาการวิจัย
ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2559)

สารบัญ

1

การพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้าน
ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์ ชนิตา รัชทรัพย์เมือง และคณะ

15

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น
อัครพงศ์ อินทอง และ มิ่งสวรรค์ ชาวสอาด

35

การศึกษาเชิงประจักษ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ
เพื่อสังคมด้านการตลาดและด้านสังคม
สิริภักดิ์ มัทวานนท์ และ กุณฑลวี รื่นรมย์

63

พัฒนาการการรู้การอ่านของนักเรียนช่วงอายุ 15 ปี ในแต่ละประเทศที่ได้รับอิทธิพลจาก
การเป็นสมาชิกในกลุ่ม OECD โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครอง
และทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน
สุทธิศานต์ ชุ่มวิจารณ์

85

ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา
ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย*
บุบผา เมฆศรีทองคำ อรรยา สิงห์สงบ เศรษฐบุตร อธิติธรรมวินิจ
สรียา กาศสินธุ์ และ ดนุลดา จามจรี

111

Book Review

Transformative Assessment

ณัฐภรณ์ หลาวทอง

JOURNAL OF RESEARCH METHODOLOGY

Volume 29, Number 1 (January - April 2016)

CONTENT

1

**Development of the Holistic Standards-Based Evaluation
and Measurement Tools for the Basic Education**

Aim-utcha Wattanaburanon, Chanita Rukspollmuang And Others

15

**The Conduct of Local Authorities and the Achievement of
Performance in Promoting Local Tourism**

Akarapong Untong and Mingsarn Kaosa-ard

35

**The Empirical Study of Factors Affecting the Success of Social Enterprise
on Marketing and Social Performances**

Siripak Mattavanont and Guntalee Ruenrom

63

**The Development of Reading Literacy of Students in 15 Years of Age
in Each Country that Influenced by Being Membership of OECD countries,
Academic year of parents and Their property as a Mediating variable.**

Sutthisan Chumwichan

85

**The Readiness of the Higher Education Provision to the Liberalization of
Trade in Educational Services under the ASEAN Framework Agreement on
Services for Thai Higher Education Institutions**

*Bubpha Makesrithongkum, Aunya Singsangob, Setthabut Ittithumwinit,
Sareeya Galasintu and Danulada Jamjuree*

111

Book Review

Transformative Assessment

Development of the Holistic Standards-Based Evaluation and Measurement Tools for the Basic Education*

Aim-utcha Wattanaburanon¹ Chanita Rukspollmuang² And Others³

ABSTRACT

The objectives of this study are (1) to develop basic education level's standards which are responsive to the 21st Century learning skills; (2) to propose methods and examples in using the holistic standards-based evaluation and measurement tools.

This documentary research emphasizes the analysis and synthesis of body of knowledge concerning the 21st Century learning skills to be utilized for the revision of the students' standards in basic education level. It also reviews, analyzes, and synthesizes body of knowledge related to the holistic standards-based evaluation and measurement tools which reflect a measurement of the 21st Century learning skills and the use of such tools for the development of educational quality and standards. Moreover, methods and examples in using the holistic standards-based evaluation and measurement tools are presented. With the hope that findings of this research which uses Thailand as a case study will lead to the innovation in holistic testing and measuring learning skills in the 21st Century as well as will facilitate strategic reform planning for the system and development of the holistic standards-based evaluation and measurement tools for the basic education students in Thailand.

*Initial findings show that (1) Standards for the 21st Century consist of **Standard 1** students are healthy and happy of which the main characteristics are health and aesthetic literacy; **Standard 2** students have moral, ethics, and are engaged in desirable social values of which the main characteristics include ethical reasoning, justice, civic responsibility, cultural and social awareness; **Standard 3** students obtain knowledge necessitate for living and furthering their studies of which the main characteristics comprise of achievement and knowledge in arithmetic, science, social sciences, Thai, and English, as well as acquiring political literacy; **Standard 4** students have systematic and critical thinking, show ability in reasoning and problem-solving skills when facing crisis. **Standard 5** students obtain learning skills, are able to perform self-directed learning, love of reading, knowing, and continuous self-development. The main characteristics of this standard include reading literacy and learning styles. **Standard 6** students are competent in using media and information technology for their learning and living of which the main characteristics are information and communications technology (ICT) literacy, as well as media literacy. **Standard 7** students are proficient in life and work skills. They have emotional intelligence, cooperative skills necessary to work with others, positive attitudes towards legal vocations. Moreover, they possess leadership qualities which include emotional intelligence as well as life and work skills.*

(2) Characteristics, their measurement, and examples of testing and measuring for the proposed standards consist of critical thinking, ethical reasoning justice and fairness, media literacy, health and aesthetic literacy, emotional quotients, adversity quotients reading literacy, achievement and literacy in core subjects and collaborative problem solving.

Key words: Holistic Standards-Based Evaluation and Measurement Tools, Basic Education

* This research work was supported by National Institute of Educational Testing Service (Public Organization)

¹ Corresponding author. Systems Assessment and Research Centre (SARC) Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok 10330. E-mail Address: aimutchaw@gmail.com

² Systems Assessment and Research Centre (SARC) Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok 10330. E-mail Address: drchanita@gmail.com

³ Assoc.Dr.Auypron Ruenetrakul, Pol.Col. Thipkhumporn Keskomon, Dr.Soamshine Boonyananta, Mrs. Mingkwan Sirichote,

การพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมิน มาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้านในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์¹ ชนิตา รักษ์พลเมือง² และคณะ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมทันสมัย และตอบสนองต่อทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 และ (2) เพื่อนำเสนอวิธีการและตัวอย่างเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนรอบด้าน

วิธีการวิจัยเป็นการศึกษาเอกสาร เน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนให้เหมาะสม ทันสมัย และตอบสนองต่อทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ทบทวน วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนอย่างรอบด้านที่สะท้อนถึงการวัดทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 และการใช้เครื่องมือดังกล่าวต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานเพื่อพัฒนาสร้างสรรคกำหนดวิธีการและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนรอบด้านในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมนำเสนอวิธีการและตัวอย่างเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งนี้เพื่อใช้การวิจัยเป็นกรณีศึกษาสำหรับประเทศไทยที่มีการริเริ่มวัดกรรมด้าน การวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้านที่สะท้อนถึงทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 และยังเป็นการพัฒนาข้อเสนอเพื่อดำเนินยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบและเครื่องมือวัด และประเมินมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้านในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับประเทศไทย

ผลการวิจัยเบื้องต้น พบว่า (1) มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 7 มาตรฐาน ดังนี้ **มาตรฐานที่ 1** ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและสุนทรียภาพ ลักษณะหลักคือ มีความฉลาดทางสุขภาพและสุนทรียภาพ **มาตรฐานที่ 2** ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ลักษณะหลักคือ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมและความยุติธรรม **มาตรฐานที่ 3** ผู้เรียนมีความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ลักษณะสำคัญ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องสังคมศึกษา การรู้เท่าทันทางการเมือง มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง/ความตระหนักทางวัฒนธรรมและสังคม ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องภาษาไทย และผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องภาษาอังกฤษ **มาตรฐานที่ 4** ผู้เรียนมีความคิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดตัดสินใจแก้ปัญหาเผชิญปัญหา และแก้ปัญหาอย่างมีสติสมเหตุผล ลักษณะหลักคือ ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีความฉลาดเผชิญปัญหาฝ่าวิกฤติ **มาตรฐานที่ 5** ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การรู้และรักการอ่าน รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ลักษณะหลักคือ การรู้เรื่องการอ่าน **มาตรฐานที่ 6** ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต คือ การรู้เท่าทันสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และ**มาตรฐานที่ 7** ผู้เรียนมีทักษะชีวิตและการทำงาน มีความฉลาดทางอารมณ์ มีทักษะการให้ความร่วมมือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตและภาวะผู้นำ ลักษณะหลักคือ ความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ

(2) ผลการศึกษาลักษณะที่มุ่งทดสอบและนำเสนอวิธีการ พร้อมตัวอย่างเครื่องมือวัดและประเมิน ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เหตุผลทางจริยธรรม ความยุติธรรมและความเป็นธรรม การรู้เท่าทันสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ความฉลาดทางสุขภาพและสุนทรียภาพ ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดเผชิญปัญหาฝ่าวิกฤติ การรู้เรื่องการอ่าน ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องสาระต่าง ๆ และทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ

คำสำคัญ: เครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้าน การศึกษาขั้นพื้นฐาน

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

¹ ผู้รับผิดชอบบทความหลัก, ศูนย์วิจัยและประเมินระบบ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร 10330 E-mail: aimutchaw@gmail.com

² ศูนย์วิจัยและประเมินระบบ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร 10330 E-mail: drchanita@gmail.com

³ คณะวิจัย รศ.ดร.อวยพร เรืองตระกูล (นักวิจัยอาวุโส) พ.ต.อ.หญิง ทิพย์สัมพันธ์ เกษโกมล (นักวิจัย) อาจารย์ ดร.โสมฉาย บุญญานันต์ (นักวิจัย) อาจารย์มิ่งขวัญ ศิริโชติ (นักวิจัย)

ความเป็นมาและความสำคัญ

กระแสแนวโน้มเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายถึงกลุ่มความรู้ ทักษะ และนิสัยการทำงานที่เชื่อว่ามีมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการดำรงชีวิต ทักษะดังกล่าวเป็นผลมาจากการพัฒนากรอบความคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยภาคีเพื่อทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 Charles and Trilling (2009) ได้เสนอในหนังสือ 21st Century Skills: Learning for Life in Our Times เป็นสมการ 3Rs × 7Cs = ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดย 3Rs ประกอบด้วยทักษะการรู้หนังสือได้แก่ ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน และทักษะเลขคณิตคิดคำนวณ ส่วน 7Cs ประกอบด้วยทักษะ 7 ด้าน คือ 1) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา 2) ด้านการสื่อสารสารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ 3) ด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ 4) ด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 5) ด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 6) ด้านการทำงาน การเรียนรู้ และ 7) ด้านความเข้าใจต่อวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ราชบัณฑิตยสถาน, 2557)

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวได้รับการยอมรับว่าเป็นเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษา และเรียนรู้ที่ช่วยชี้นำวิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาชีวิตของผู้เรียนให้มีคุณภาพและประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตในคริสต์ศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยังต้องยึดมาตรฐานการศึกษาเป็นหลัก ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติโดย สุมน อมรวิวัฒน์ (อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2556) เสนอให้มีการกำหนดมาตรฐานผู้เรียนที่รอบด้าน จากหลายมุมมองทั้งมุมมองจากศาสนา มุมมองจากพัฒนาการในช่วงวัย มุมมองจากจุดหมายของหลักสูตร และมุมมองจากทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยเสนอในรูปผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ทุกระดับ ได้แก่ ความรู้ ความคิด ความสามารถ และความดี

ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการทบทวนปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาโดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เหมาะสม ครอบคลุม และทันสมัย สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการการศึกษาและการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และได้มาตรฐานของความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก รวมถึงการมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาเครื่องมือในกระบวนการเรียนรู้ คือ เครื่องมือวัดและประเมินผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งความดี ความรู้ ความคิด และความสามารถ ในทุกระดับทั้งระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับกระทรวงต้นสังกัด และระดับชาติ จึงคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษา และผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการพัฒนาการทดสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาผู้เรียน และยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย

- ◆ การพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้าน
ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมทันสมัย และตอบสนองต่อทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21
- 2) เพื่อนำเสนอวิธีการและตัวอย่างเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนรอบด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อตอบสนองต่อทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 มาจากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาด้านผู้เรียนที่สำคัญ 5 แนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิดเชิงกฎหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2545) คุณภาพผู้เรียนที่พึงประสงค์ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 และ มาตรา 72) แนวคิดจากมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2547 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมือง และพลโลก: คนไทยเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุขโดยมีตัวบ่งชี้ 5 ตัว คือ กำลังกายกำลังใจที่สมบูรณ์ ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัวทักษะทางสังคม และ คุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลก 3) แนวคิดเชิงกระแสโลกาภิวัตน์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสื่อสารและเทคโนโลยี ตลอดจนบริบทของสังคมโลกและสังคมไทย ที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมฐานความรู้ ซึ่งประกอบด้วยทักษะ 3 กลุ่ม คือ ทักษะนวัตกรรมและการเรียนรู้ ทักษะการรู้ดิจิทัล และ ทักษะชีวิต และอาชีพ 4) แนวคิดเชิงนโยบายของรัฐบาลในปี พ.ศ. 2557 รัฐบาลได้ประกาศนโยบายด้านการศึกษา และการเรียนรู้ การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม โดยเน้นการนำการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ และความเป็นไทยมาใช้สร้างสังคมไทยให้เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและคุณธรรมควบคู่กัน โดยได้ประกาศค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ คือ “จึงประกาศค่านิยมไว้เป็นฐานให้คนไทยยึดถือไว้ 12 ประการสอนลูกหลาน สร้างตน ผลสร้างไทยหนึ่ง รักชาติศาสนา พระมหากษัตริย์สอง ซื่อสัตย์เสียสละ อดทนได้สาม กตัญญูพ่อแม่ สุดหัวใจสี่มุ่งไปเล่าเรียน เพียรวิชาห้ารักษา วัฒนธรรม ประจำชาติหกไม่ขาดศีลธรรม ศาสนาเจ็ดเรียนรู้อธิปไตย ของประชาแปดรักษา วินัย กฎหมายไทยเก้าปฏิบัติตามพระราชดำรัสสิบไม่ขาด พอเพียง เลี้ยงชีพได้ สิบเอ็ดต้องเข้มแข็งทั้งกายใจสิบสองไซ้รัศมีอะไร ให้ส่วนรวม” และ 5) แนวคิดจากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียน พ.ศ. 2548 และ 2553 ซึ่งมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียน พ.ศ. 2548 มี 8 มาตรฐาน ประกอบด้วยมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตมาตรฐาน

ที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์มาตรฐานที่ 5 มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดีมาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬาสำหรับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียน พ.ศ. 2553 มี 6 มาตรฐาน คือมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรีย์ภาพมาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผลมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตงานวิจัยนี้ยังใช้มาตรฐานการรู้หนังสือของผู้เรียนการทดสอบระดับชาติด้วยข้อสอบอัตนัย เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยอีกด้วย

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนอย่างรอบด้านในศตวรรษที่ 21 หมายถึง สาระสำคัญที่ใช้เป็นลักษณะหลัก ซึ่งเป็นเป้าหมายของการวัดและการทดสอบ แบ่งออกเป็น 7 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรีย์ภาพ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความคิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดตัดสินใจแก้ปัญหา เผชิญปัญหา และแก้ปัญหาอย่างมีสติสมเหตุผล มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การรู้และรักการอ่าน รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้สารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต และมาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะชีวิตและการทำงาน มีความฉลาดทางอารมณ์ มีทักษะการให้ความร่วมมือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตและภาวะผู้นำ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในการพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งพัฒนาตัวอย่างข้อสอบหรือแบบวัด ขั้นตอนดังนี้

1. ค้นหาและคัดเลือกเอกสาร แบบสอบมาตรฐาน และเครื่องมือวัดที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21
2. วิเคราะห์เอกสาร แบบสอบมาตรฐาน และเครื่องมือวัดที่เกี่ยวข้อง

- ◆ การพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้าน ◆
ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. สังเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อนำไปสู่การนำเสนอมาตรฐานด้านผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในแต่ละมาตรฐานด้านผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการระบุกำหนดลักษณะหลัก (core traits) ซึ่งใช้เป็นเป้าหมายในการวัดและทดสอบ

4. พัฒนาแบบทดสอบและเครื่องมือวัดต่าง ๆ เช่น แบบทดสอบ PISA แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบวัดความสามารถการเผชิญปัญหาฝ่าวิกฤต ตามมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้าน

5. นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ/วิพากษ์ มาตรฐานละ 2-3 ท่าน โดยวิธีการสนทนาหรือสัมภาษณ์

6. ปรับปรุงแบบสอบ และเครื่องมือวัดต่าง ๆ ตามมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้าน ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

7. นำเสนอตัวอย่างแบบสอบและเครื่องมือวัดต่าง ๆ ตามมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้าน ในแต่ละลักษณะหลัก ผู้วิจัยได้นำเสนอความสำคัญของลักษณะที่มุ่งวัด ความหมาย องค์ประกอบ ตัวอย่าง ข้อสอบ/แบบวัด ตัวอย่างข้อสอบหรือแบบวัด พร้อมทั้งเอกสารอ้างอิงและแหล่งค้นคว้าทั้งด้านองค์ความรู้ในลักษณะนั้น ๆ พร้อมทั้งแบบทดสอบหรือแบบวัดมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 7 มาตรฐาน ดังนี้ **มาตรฐานที่ 1** ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและสุนทรียภาพ ลักษณะหลักคือ มีความฉลาดทางสุขภาพและสุนทรียภาพ **มาตรฐานที่ 2** ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ลักษณะหลักคือ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมและความยุติธรรม **มาตรฐานที่ 3** ผู้เรียนมีความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ลักษณะหลัก ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องสังคมศึกษา การรู้เท่าทันทางการเมือง มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง/ความตระหนักทางวัฒนธรรมและสังคม ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องภาษาไทย และผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องภาษาอังกฤษ **มาตรฐานที่ 4** ผู้เรียนมีความคิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดตัดสินใจแก้ปัญหา เผชิญปัญหา และแก้ปัญหาอย่างมีสติสมเหตุผล ลักษณะหลักคือ ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีความฉลาดเผชิญปัญหาฝ่าวิกฤติ **มาตรฐานที่ 5** ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การรู้และรักการอ่าน รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ลักษณะหลักคือ การรู้เรื่องการอ่าน **มาตรฐานที่ 6**

ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตลักษณะหลักคือ การรู้เท่าทันสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และ **มาตรฐานที่ 7** ผู้เรียนมีทักษะชีวิตและการทำงานมีความฉลาดทางอารมณ์ มีทักษะการให้ความร่วมมือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตและภาวะผู้นำ ลักษณะหลักคือ ความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ

คณะผู้วิจัยได้นำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียน พ.ศ. 2548, 2554, 2558 (จากงานวิจัยนี้) และ พ.ศ. 2559 (ฉบับร่าง) มาเปรียบเทียบ มีสารสนเทศดังตาราง 1

ตาราง 1 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียน พ.ศ. 2548, 2554, 2558 (จากการวิจัยครั้งนี้) และ พ.ศ. 2559 (ฉบับร่าง)

2548 8 มาตรฐาน	2554 6 มาตรฐาน	2558 7 มาตรฐาน	2559 4 มาตรฐาน
1. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	1. ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ	1. ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ	1. ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ
2. ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	2. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	2. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	2. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม
3. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	3. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	3. ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น	3. ผู้เรียนมีทักษะและความรู้ความสามารถในการเรียนรู้
4. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์	4. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีสติสมเหตุผล	4. ผู้เรียนมีความคิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดตัดสินใจแก้ปัญหา เชนิญปัญหา และแก้ปัญหาอย่างมีสติสมเหตุผล	4. ผู้เรียนมีทักษะชีวิต และการทำงานแบบร่วมมือ
5. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	5. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	5. ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และแสวงหา	
6. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	6. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	ความรู้ด้วยตนเอง การรู้และรักการอ่าน รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	

◆ การพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้าน
ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตาราง 1 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียน พ.ศ. 2548, 2554, 2558 (จากการวิจัยครั้งนี้) และ พ.ศ. 2559 (ฉบับร่าง) (ต่อ)

2548 8 มาตรฐาน	2554 6 มาตรฐาน	2558 7 มาตรฐาน	2559 4 มาตรฐาน
7. ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพ กาย และสุขภาพจิตที่ดี 8. ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและ ลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา		6. ผู้เรียนมีความสามารถ ในการใช้สารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี สารสนเทศ และการ สื่อสารเพื่อการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิต 7. ผู้เรียนมีทักษะชีวิตและ การทำงานมีความฉลาด ทางอารมณ์ มีทักษะ การให้ความร่วมมือ สามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้ มีเจตคติที่ดีต่อ อาชีพสุจริตและภาวะ ผู้นำ	

2) ผลการศึกษาลักษณะที่มุ่งทดสอบและนำเสนอวิธีการ พร้อมตัวอย่างเครื่องมือวัดและประเมิน ประกอบด้วย การทดสอบความฉลาดทางสุขภาวะและสุนทรียภาพ การทดสอบเหตุผลเชิงจริยธรรมและความยุติธรรม การทดสอบความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องภาษาไทย ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องภาษาอังกฤษ การทดสอบความคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการทดสอบความฉลาดทางเผชิญปัญหาฝ่าวิกฤติ การทดสอบการรู้เรื่องการอ่าน การทดสอบการรู้เท่าทันสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และการทดสอบทักษะชีวิตและการทำงาน ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ และทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ

อภิปรายผลการวิจัย

1) นวัตกรรมทดสอบรอบด้านระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการทบทวนการดำเนินการในประเทศต่าง ๆ พบว่าการทดสอบระดับชาติหรือการทดสอบระดับมลรัฐ เป็นการทดสอบที่รัฐจัดให้นักเรียนทุกคน ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการทดสอบเพื่อสำเร็จ

การศึกษา และจัดให้กับผู้ที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อในระดับสูง ใช้ในการสอบคัดเลือกเพื่อเข้าเรียน ในสถานศึกษา การทดสอบระดับชาติมีความสำคัญมากต่อระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะเป็น เครื่องมือรักษามาตรฐานการเรียนการสอนในโรงเรียน เป็นเครื่องมือสำหรับการรับรองผลการศึกษา ของนักเรียน และการอนุมัติประกาศนียบัตรให้นักเรียน รวมทั้งเป็นกลไกสำคัญในการคัดเลือกนักเรียน เข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา ส่วนการประเมินระดับชาติเป็นผลการพัฒนาต่อยอดการทดสอบ ของรัฐ และทำให้การประเมินระดับชาติมีจุดมุ่งหมาย มีขอบข่ายการประเมิน และให้สารสนเทศมากกว่า การทดสอบระดับชาติ ในปี พ.ศ. 2549 ประเทศที่พัฒนาแล้วร้อยละ 81 และประเทศที่กำลังพัฒนา ร้อยละ 51 จัดให้มีการประเมินระดับชาติ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2556) การประเมินระดับนานาชาติ เริ่มต้นครั้งแรกปี พ.ศ. 2501 ซึ่งทำให้เกิดองค์การนานาชาติ คือ International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) การประเมินนานาชาติที่เป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ TIMSS, PISA, PIRLS และ ICCS ส่วนการศึกษาสิ่งที่มีจุดมุ่งวัดในการทดสอบระดับชาติที่รู้จัก กันดี เช่น NAEP (National Assessment of Educational Progress) ของประเทศสหรัฐอเมริกา NAP (National Assessment Program) ของประเทศออสเตรเลีย ล้วนเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน และ/หรือ การรู้หนังสือ (literacy) รวมทั้งการประเมินระดับนานาชาติ เช่น TIMSS, PISA ก็เป็นการทดสอบและการประเมินเกี่ยวกับพุทธิปัญญา (cognitive) ยังไม่พบการทดสอบและ การประเมินรอบด้านเช่นการวิจัยเรื่องนี้

เมื่อศึกษากรณีของประเทศไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานก็พบว่า แม้จะกำหนดให้มีการทดสอบระดับชาติตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียน ซึ่งเป็นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้าน แต่ในการปฏิบัติจริงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา สถาบันทางการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ได้ดำเนินการทดสอบระดับชาติเฉพาะด้านพุทธิปัญญา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2555 คณะกรรมการบริหารสถาบันทางการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติได้มีนโยบายให้สถาบันทางการ ทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) จัดทำโครงการเพื่อการทดสอบระดับชาติรอบด้าน เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนด และสอดคล้องกับหลักวิชา (โกวิท วรพิพัฒน์, 2544; สุมน อมรวิวัฒน์, 2557) ส่วนการประเมินระดับนานาชาติ ประเทศไทยได้เข้าร่วมการประเมินระดับนานาชาติ ทั้ง TIMSS, PISA, PIRLS และ ICCS โดยเฉพาะ PISA ซึ่งมีอิทธิพลต่อการทดสอบระดับชาติ และการกำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยพอสมควร

ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า มีบางประเทศได้กำหนดแนวทางการทดสอบระดับชาติเช่นเดียวกับการ ประเมินระดับนานาชาติ เช่น ประเทศสวีเดนและนอร์เวย์ ได้ใช้แนวทางการทดสอบนานาชาติ PISA เป็นแนวทางการประเมินระดับชาติ ในกรณีของประเทศไทยมีการปรับทิศทางการทดสอบระดับชาติ ให้สอดคล้องกับการประเมินระดับนานาชาติ PISA อย่างชัดเจน อันก่อให้เกิดเอกภาพของการทดสอบ และการประเมินในระดับชาติและระดับนานาชาติ

2) มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21

มาตรฐานการศึกษาของชาติซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2547 และให้หน่วยงานด้านการศึกษาทุกระดับนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ ในด้านมาตรฐานว่าด้วยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในสื่อนะพลเมืองและพลโลก ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ 2) ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม 3) ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว 4) ทักษะทางสังคม และ 5) คุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) ซึ่งขณะนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักว่า มาตรฐานการศึกษาของชาติฉบับปี พ.ศ. 2547 ยังไม่ครอบคลุมทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 จึงเห็นสมควรทบทวนและปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาของชาติฉบับ พ.ศ. 2547 ต่อไป

ในด้านมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนที่กำหนดครั้งแรกในปี พ.ศ. 2548 และครั้งที่ 2 พ.ศ. 2554 และกำลังดำเนินการสำหรับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี พ.ศ. 2559 (ฉบับร่าง) การเปรียบเทียบมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเปรียบเทียบกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ที่เสนอจากการวิจัยครั้งนี้ (2558) มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนที่นำเสนอจากการวิจัยครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 อย่างชัดเจนกว่า มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนที่ใช้ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2554) และฉบับร่างที่คาดว่าจะใช้สำหรับการประกันคุณภาพภายในปี พ.ศ. 2559 อีกทั้งมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ 7 มาตรฐาน สามารถชี้ให้เห็นการทบทวนมาตรฐานการศึกษาของชาติด้วย

3) สิ่งที่มีจุดสอดระดับชาติ: จากมาตรฐานสู่ลักษณะหลัก (trait)

จาก 7 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนสำหรับศตวรรษที่ 21 ได้िनร้นัยจากมาตรฐานสู่ลักษณะหลัก ได้แก่ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรมและความยุติธรรม 2) ความฉลาดทางสุขภาพ 3) สุนทรียภาพ 4) ผลสัมฤทธิ์และการรู้เรื่องสาระต่าง ๆ 5) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 6) ความฉลาดเผชิญปัญหาฝ่าวิกฤต 7) การรู้เรื่องการอ่าน 8) การรู้เท่าทันสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 9) ความฉลาดทางอารมณ์ และ 10) ทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมที่แตกต่างจากความนิยมปฏิบัติ คือ จากมาตรฐานสู่ตัวบ่งชี้ หรือตัวชี้วัดต่าง ๆ

ลักษณะหลักดังกล่าวเป็นกลุ่มของตัวบ่งชี้ที่ทักทอเชื่อมโยงกันอย่างมีความหมายและแสดงในรูปองค์ประกอบที่มีคำอธิบาย หรือทฤษฎีบ่งบอกความหมายและองค์ประกอบที่ชัดเจน ซึ่งเป็นคุณลักษณะและเงื่อนไขที่สำคัญในการพัฒนาเครื่องมือวัดมาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบุกเบิกการวัดสิ่งใหม่ในด้านจิตอารมณ์ (non-cognitive) และในการทดสอบรอบด้าน

4) ความสอดคล้องการทดสอบระดับชาติและระดับสากล: เอกภาพของการทดสอบระดับชาติ

ในการวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยบุกเบิกเพื่อสร้างเอกภาพของการทดสอบ O-NET ในอนาคต คือ การทดสอบผลสัมฤทธิ์ในแต่ละช่วงชั้น (ร้อยละ 60) และการทดสอบการรู้เรื่อง (Literacy) (ร้อยละ 40) ตามแนวทางระดับสากล ในแนว PISA อีกทั้งได้ขยายความคิดกลุ่มสาระการเรียนรู้ จากคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ให้ครอบคลุมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเพิ่มการรู้เท่าทันทางการเมืองในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมด้วย

นอกจากนี้ยังมีแนวทางในการทดสอบรอบด้านตามมาตรฐานสากลต่อไปในอนาคต ตามข้อเสนอของ โกวิท วรพิพัฒน์ (2544) ที่ได้กล่าวถึง ความเป็นสากลในหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่ครอบคลุมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ถือว่าเป็นสากล ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ความเสียสละ ความขยัน อดทน เอื้ออาทร การพึ่งตนเอง การใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความเป็นสากลทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้เนื้อหาสาระแล้ว ยังครอบคลุมความเป็นสากล ที่สำคัญ คือ การมีจิตใจเป็นวิทยาศาสตร์ การมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการคิด อย่างมีเหตุผล การคิดวิเคราะห์ เป็นต้น ทั้งนี้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมซึ่งมีความเป็นสากลนั้น สามารถปลูกฝังให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง อีกทั้งสมควรให้มีการประเมินผลด้านคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่กับการประเมินผลด้านความรู้ความสามารถของผู้เรียน

5) ประเด็นในแต่ละลักษณะที่มุ่งวัดหรือลักษณะหลัก

จากการวิจัยเรื่องนี้ ในแต่ละลักษณะที่มุ่งวัดหรือลักษณะหลัก ผู้วิจัยได้นำเสนอความสำคัญ ความหมาย องค์ประกอบ โดยอ้างอิงทฤษฎีประกอบ รวมทั้งกำหนดผังการสร้างเครื่องมือวัด ตัวอย่าง ข้อกระทงและแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม ในด้านประเภทของข้อสอบได้มีการนำเสนอทั้งข้อสอบแบบปรนัย ตามแนว PISA และข้อสอบอัตนัยในการคิดวิเคราะห์ขั้นสูงตามทฤษฎีที่ควรจะเป็น และเป็นไปตามนโยบายของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายแพทย์ ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์) ที่มุ่งใช้การทดสอบระดับชาติในการขับเคลื่อนระบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน อีกทั้งใช้การทดสอบระดับชาติในการปรับการเรียนและเปลี่ยนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพด้วย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยพื้นฐานบุกเบิกการทดสอบระดับชาติรอบด้าน ประกอบการวิจัย และพัฒนาเบื้องต้น ผู้วิจัยเห็นสมควรเสนอแนะดังนี้

◆ การพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้าน ◆

ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ควรจะนำเสนอมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จำนวน 7 มาตรฐาน ตามข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่องนี้ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ความเห็นชอบและให้คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2554 และให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นสารสนเทศประกอบการทบทวนมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2547 ต่อไป

2) สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พึงแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา (R&D Task Force) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและขับเคลื่อนการทดสอบและการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบด้านต่อไป เพื่อปฏิรูประบบการทดสอบระดับชาติ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการทดสอบระดับชาติทางอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษาต่อไป

3) สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พึงสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือวัดรอบด้าน รวมทั้งการจัด item specification เพื่อจัดทำคลังข้อสอบการทดสอบรอบด้านต่อไป

4) สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พึงจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้สร้างแบบทดสอบและเครื่องมือวัดรอบด้าน โดยกระจายอำนาจในการพัฒนาผู้สร้างข้อสอบ โดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นศูนย์ทดสอบในภูมิภาคให้มีบทบาทในการพัฒนาผู้สร้างเครื่องมือวัดและพัฒนาเครื่องมือวัดมาตรฐานด้วย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนอย่างรอบด้านในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำเร็จลงได้ด้วยการสนับสนุนจากบุคคลหลายท่าน ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย อันได้แก่ สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ รองศาสตราจารย์ ดร.สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์ ผู้อำนวยการ สทศ. และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินผลงาน ที่ได้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงรายงานการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณเป็นพิเศษแด่ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ที่ได้กรุณาให้ความเห็นและรวบรวมเอกสารในแต่ละมุมมองเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อโครงการวิจัยนี้ และขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 13 ท่าน ดังนี้ ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุชาติ โสมประยูร ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน รองศาสตราจารย์

ฐิติพันธ์ เชื้อบุญชัย รองศาสตราจารย์ไชยสิริ ปรามิเช ณ อยุธยา รองศาสตราจารย์ ดร.ปุ่นณรัตน์ พิชญไพบูลย์ รองศาสตราจารย์วีระชาติ สนวนไพรินทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุบผา เมฆศรีทองคำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ เย็นจะบก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรดา วุฑฒยากร อาจารย์ ดร.สิริพร บุญญานันต์ อาจารย์ ดร.ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ และอาจารย์ธาริณี วิทยาอนิวรรณ ที่ได้กรุณาให้สัมภาษณ์พร้อมเสนอแนะเกี่ยวกับเครื่องมือวัดและประเมินมาตรฐานผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอขอบคุณคณะผู้วิจัยทุกท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษาพลเมือง (ที่ปรึกษาโครงการ) รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล (นักวิจัยอาวุโส) พ.ต.อ.หญิง ทิพย์หม่อมพร เกษโกมล (นักวิจัย) อาจารย์ ดร.โสภณฉาย บุญญานันต์ (นักวิจัย) อาจารย์มิ่งขวัญ ศิริโชติ (นักวิจัย) นางสาวมุกิตา เจ็งกลิ่นจันทร์ (นักวิจัย) นางสาวสุทธิณี เพชรทองคำ (ผู้ช่วยวิจัย) และนางวิยฉัตร เจริญมาก (ผู้ช่วยวิจัย) ที่ร่วมทำงานจนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

รายการอ้างอิง

- โกวิท วรพิพัฒน์. (2544). ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ กับแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นสากลในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นพื้นฐาน. ในกรมวิชาการ (2544). *วิชาการวิวัฒน์: 49 ปี* กรมวิชาการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2556). *การประเมินระดับชาติ และการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. (2555). *รายงานโครงการวิจัยเชิงสำรวจสถานภาพตัวบ่งชี้การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง: 1.6 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีคุณภาพระดับสากล และเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสหทัยบล็อกการพิมพ์.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2557). “บทสัมภาษณ์” ใน *บทบาทและทิศทางการทดสอบและประเมินระดับชาติต่อคุณภาพการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- Charles, K. F. & Trilling, B. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved. www.josseybass.com.

Translated Thai Reference

- Worapipat, K., (2001). Dr. Kovit Worapipat and the concept of universality in the basic education curriculum. In Department of Curriculum and Instruction Development (2001). *Academic development: 49 Years of the Department of Curriculum and Instruction Development*. Bangkok: Kurusapa Printing Ladphrao.
- Nonglak Wiratchai. (2013). “*National evaluation and quality assurance at basic education level: Past, present, and future*”. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).
- Office of the Education Council, Ministry of Education.(2005). *National education standards*. Bangkok: Sahai Blog Printing, Limited Partnership.
- Office of the National Education Commission, Prime Minister’s Office. (2002). *National Education Act of B.E. 2542 (1999) and the amendment of 2545 (2002) (vol. 2)*. Bangkok: Prikwhan Graphic.
- Pitiyanuwat, S. et al. (2012). *A survey research report on the status of indicators for the second decade educational reform: 1.6 higher education graduates obtain quality in international level and in accordance to the Thailand Qualifications Framework*. Bangkok: Office of the Education Council.
- Amornwiwat, S. (2014). “*Interview*” in the roles and directions of national test and evaluation on the quality of Thai education. Bangkok: The National Institute of Educational Testing Service (Public Organization).

The Conduct of Local Authorities and the Achievement of Performance in Promoting Local Tourism *

Akarapong Untong¹
Mingsarn Kaosa-ard²

ABSTRACT

This article has the objective to examine the magnitude of importance of the conduct of local authorities to the achievement of performance in promoting local tourism. The model is developed by integrating the travel & tourism competitiveness and S-C-P paradigm. A structural equation model is used to analysis 256 primary data observations. The model comprised five latent variables: one exogenous latent variable (the structure) and four endogenous latent variables (private investment, conduct of local authorities, number & trend of visitors and awards received). The result showed that the structure (attractions and infrastructure) of the locality and local authorities are major factors attracting private sector investment. However, when local authorities promote tourism, it affects only awards received, not visitor numbers. Rather than promoting tourism directly, local authorities can play a more important role in creating the appropriate environment, physical infrastructure, and services (waste disposal, access to tourist attractions, etc.).

Keywords: structure, conduct, performance, local authorities, tourism

* This paper is a part of the project “Benchmarking and Rankin Local Governments’ Capacity in Promoting High Quality Destination” under Promoting the Potential of Hi-Value Tourism Industry and Hi-Value Destination research program, supported by National Research Council of Thailand (NRCT) and The Thailand Research Fund (TRF), and support by Thai Health Promotion Foundation (ThaiHealth)

¹ Corresponding author, School of Tourism, Maejo University, Chiang Mai 50200.
email: akarapong_un@hotmail.com

² Public Policy Studies Institute, Chiang Mai 50300. email: mingsarnk@gmail.com

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น*

อัครพงศ์ อันทอง¹
มิ่งสรรพ ขาวสอาด²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบขนาดความสำคัญของการดำเนินงานของ อปท. ที่มีต่อความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ผ่านแบบจำลองที่พัฒนาจากการบูรณาการแนวคิดการวัดความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวร่วมกับแนวคิด S-C-P paradigm โดยประยุกต์ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ อปท. จำนวน 256 แห่ง แบบจำลองประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร ได้แก่ ความพร้อมด้านโครงสร้างตัวแปรแฝงภายใน 4 ตัวแปร ได้แก่ การลงทุนของภาคเอกชน การดำเนินงานของ อปท. จำนวนและแนวโน้มผู้มาเยี่ยมชม และการได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมด้านโครงสร้างทั้งในด้านนโยบายและกายภาพมีผลดึงดูดการลงทุนจากภาคเอกชน ส่วนการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวของ อปท. ยังไม่มีผลต่อจำนวนผู้มาเยี่ยมชมเพียงแต่มีผลต่อรางวัลที่ได้รับเท่านั้น ความสำคัญของ อปท. ต่อการท่องเที่ยวยังอยู่ที่การสร้างความพร้อมของสภาพแวดล้อมเชิงกายภาพ (การกำจัดขยะ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และอื่น ๆ) มากกว่าการส่งเสริมกิจกรรมด้านท่องเที่ยวโดยตรง

คำสำคัญ: โครงสร้าง การดำเนินงาน ความสัมฤทธิ์ผล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยว

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ “โครงการการสร้างระบบจัดลำดับความสามารถของ อปท. ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพสูง” ภายใต้แผนงานโครงการส่งเสริมศักยภาพอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพสูง ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องจากสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3) ภายใต้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

¹ ผู้รับผิดชอบบทความหลัก, คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290.

อีเมล: akarapong_un@hotmail.com

² มูลนิธิสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ เชียงใหม่ 50300. อีเมล: mingsarnk@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญ

การบริหารจัดการท่องเที่ยวในอดีตอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานส่วนกลาง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2540 การกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทำให้ อปท. บางแห่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวมีภาระเพิ่มขึ้นในการดูแลทรัพยากรท่องเที่ยว ในอนาคต อปท. จึงเป็นองค์กรท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยเฉพาะ อปท. ที่มีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น การดำเนินงานหรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อปท. ไม่เพียงแต่นำมาซึ่งผลประโยชน์ต่อชุมชนหรือท้องถิ่น ยังมีผลต่อเนื่องไปยังการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศ โดยการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อปท. จะเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว และการตลาดท่องเที่ยว การดำเนินงานดังกล่าวจะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว ประชาชนมีอาชีพและเกิดการจ้างงานภายในท้องถิ่น ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อปท. ตามแนวทางดังกล่าวต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เช่น ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตที่ดีของประชาชน เป็นต้น เพื่อให้การท่องเที่ยวในท้องถิ่นพัฒนาอย่างยั่งยืน

ความสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ตั้งแต่ในระดับ อปท. ที่ต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบ การให้ความร่วมมือของภาคเอกชนในการพัฒนาสิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เช่น สถานที่พักแรม ร้านอาหาร สถานบันเทิงสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น ความร่วมมือของชุมชนในการดูแลและรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้ยังคงสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมชมเยือน ดังนั้นความสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในท้องถิ่นจึงต้องอาศัยศักยภาพหรือฐานทรัพยากรท่องเที่ยวรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในพื้นที่ ความเข้มแข็งของภาคเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและทักษะความรู้และความร่วมมือของ อปท. และชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งความสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว (หรือผู้มาเยี่ยมชมเยือน) การได้รับการยอมรับจากสังคม เช่น การได้รับรางวัล การเป็นสถานที่ดูงานหรือเป็นศูนย์เรียนรู้ให้กับท้องถิ่นอื่น ๆ เป็นต้น

หากประยุกต์แนวคิด Structure-Conduct-Performance (S-C-P) paradigm ที่เสนอโดย Mason (1939) ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของท้องถิ่นประกอบด้วย 1) ความพร้อมด้านโครงสร้าง (structure) ซึ่งเป็นสิ่งสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น สิ่งดึงดูดใจ สาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม เป็นต้น และ 2) การดำเนินงานหรือการจัดการ (conduct)

◆ การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ◆
และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

จะเกี่ยวข้องกับนโยบายและ/การสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อบต. การมีส่วนร่วมของชุมชน การลงทุนของภาคเอกชน เป็นต้น ส่วนความสัมฤทธิ์ผล (performance) เป็นสิ่งที่เกิดจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นบนพื้นฐานที่แตกต่างกันของศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เช่น จำนวน&แนวโน้มผู้มาเยี่ยมเยือน การได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น นอกจากนี้จากรูปแบบความสัมพันธ์ของ S-C-P (Marion, 1976) ความพร้อมด้านโครงสร้างอาจเป็นปัจจัยที่กำหนดการดำเนินงาน ขณะที่การดำเนินงานก็อาจมีอิทธิพลต่อความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า อบต. เป็นหนึ่งในองค์กรท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการนำมาซึ่งความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ผ่านการกำหนดนโยบายที่เกื้อหนุนการท่องเที่ยวและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งจากพื้นฐานแนวคิดและความสัมพันธ์ของ S-C-P paradigm สามารถพัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความพร้อมด้าน โครงสร้างการดำเนินงาน และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อใช้ตรวจสอบในเชิงประจักษ์ถึงอิทธิพลของการดำเนินงานของ อบต. ที่มีต่อความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ผลลัพธ์ที่ได้เป็นข้อมูลสำคัญต่อการวางนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยเฉพาะนโยบายการส่งเสริมความสามารถของ อบต. ในการดูแลทรัพยากรท่องเที่ยว และนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่จะนำมาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบขนาดอิทธิพลของการดำเนินงานของ อบต. ที่มีต่อความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ผ่านแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความพร้อมด้านโครงสร้าง การลงทุนของภาคเอกชน การดำเนินงานของ อบต. และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่พัฒนาบนแนวคิด S-C-P paradigm

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สํารวจแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมทั่วประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2540-2542 พบว่า มีจำนวนทั้งหมด 179 แห่ง และ 49 แห่งอยู่ในภาวะวิกฤติ แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลของ อบต. (TAT, 2000 อ้างถึงใน วัชรวิ ชูรักษา, 2548) ทำให้มีการตื่นตัวในการศึกษาวิจัยถึงศักยภาพ บทบาท ปัญหา และอุปสรรคของ อบต. ในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคือจะนำมาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (สมยศ มะลิลา, 2546; สุจิตราภา พันธุ์วิไล, 2548; วัชรวิ ชูรักษา, 2548)

การศึกษาที่ผ่านมา พบว่า พื้นที่ภายใต้การดูแลของ อบต. มีศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ แต่อบต. มีศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวในระดับน้อยถึงปานกลาง แม้ว่าจะมีบทบาทในการจัดการพื้นที่ที่ต้นดูแลมากขึ้นก็ตาม (สุจิตราภา พันธวิไล, 2548; พัทธมน บุญยราศรัย, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชุกกลิ่น อุณวิจิตร (2549) ที่ได้สำรวจ อบต. จำนวน 144 แห่งในจังหวัดเชียงรายแล้วพบว่า อบต. มีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และมีศักยภาพปานกลางใน 4 มิติ ได้แก่ 1) นโยบายและยุทธศาสตร์ 2) วิสัยทัศน์ของผู้นำ 3) ความพร้อมของบุคลากรที่จะทำงานกับชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ในงานศึกษาของ มิ่งสรรพ ขาวสอาด และอัครพงศ์ อันทอง (2556) พบว่า การท่องเที่ยวได้กระจายไปหยั่งรากใน อบต. ในระดับหนึ่ง และมี อบต. จำนวนหนึ่งสามารถบริการจัดการท่องเที่ยวได้ระดับหนึ่ง อย่างเช่น อบต.อ่าวนาง (กระบี่) ทต.อุโมงค์ (ลำพูน) ทต.สุเทพ (เชียงใหม่) เป็นต้น

ส่วนสาเหตุของปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการจัดการ เกิดจากการที่กฎหมายรัฐธรรมนูญว่าด้วยการกระจายอำนาจให้แก่ อบต. กำหนดให้ อบต. มีหน้าที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งในงานศึกษาของ สำเนาวิ เสาวกุล และคณะ (2550) พบว่า อบต. มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ มาก แต่มีส่วนร่วมในด้านการจัดการการท่องเที่ยวน้อย เนื่องจากปัญหาการทับซ้อนกันของกฎหมาย ระหว่างกฎหมายของ อบต. และกฎหมายที่กำกับทรัพยากรของหน่วยราชการส่วนกลาง โดย วัชรวิ ชูรักษา (2548) ได้ยกตัวอย่างปัญหาการครอบครองที่ดินบนเกาะเต่าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีกรมธนารักษ์เป็นเจ้าของ และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีอำนาจในการควบคุมการก่อสร้าง โดยในการก่อสร้างบนเกาะเต่าต้องขออนุญาตกรมธนารักษ์เพื่ออนุมัติแบบแปลนก่อนจะดำเนินการได้ หรือการที่ อบต. มีหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉพาะบนบก แต่การปกป้องทรัพยากรทางทะเล เป็นหน้าที่ของกรมประมงในการส่งเรือตรวจตราพื้นที่ขณะที่การศึกษาของ สมยศ มะลิลา (2546) ในพื้นที่เทศบาลเมืองลพบุรี ก็ได้ผลการศึกษาในลักษณะเดียวกันว่า แม้ว่าในพื้นที่เทศบาลเมืองลพบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวระดับชาติหลายแห่ง แต่เทศบาลไม่มีหน้าที่จัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ กรณีดังกล่าวข้างต้นเหมือนกับกรณีบทบาทของ อบต. ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่ง มิ่งสรรพ ขาวสอาด และคณะ (2555) พบว่า กฎหมายที่กำกับทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่มีอยู่มีมาก่อนกำเนิด อบต. ดังนั้น อบต. จึงแทบไม่มีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าว การบูรณาการและการประสานงานระหว่างหน่วยงานและ อบต. ในการดูแลทรัพยากรท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจึงเป็นบทบาทหนึ่งที่ท้าทาย อบต. ในอนาคต

นอกจากนี้ด้วยข้อจำกัดของอำนาจหน้าที่ทางกฎหมาย ทำให้ อบต. ไม่สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ได้การรวมศูนย์อำนาจและการขาดการประสานงานของหน่วยราชการจากส่วนกลาง ทำให้ อบต. ไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่และฉับพลันที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้ อย่างเช่น กรณีอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย (มิ่งสรรพ ขาวสอาด และอัครพงศ์ อันทอง, 2557)

◆ การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ◆
และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

แม้ว่าการบูรณาการและการประสานงานเป็นสิ่งที่ถูกคาดหวังว่าจะเป็นตัวช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าว แต่การที่ อปท. เป็นองค์กรใหม่ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับมากนัก ประกอบกับ ตัวผู้นำ และเจ้าหน้าที่ของ อปท. ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนอยู่มาก เนื่องจากสาเหตุในเรื่องของระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับ อปท. และการเป็นคนในท้องถิ่น (ศิริพันธ์ ไพโรจน์รัตน์, 2543; วัชรวิ ชูรักษา, 2548) นอกจากนี้การฝึกอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของ อปท. ยังมีอยู่น้อยและไม่ต่อเนื่อง

ประเด็นปัญหาข้างต้นยังมีความสำคัญน้อยกว่าประเด็นความไม่เพียงพอของงบประมาณที่เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น (วัชรวิ ชูรักษา, 2548; นันทพร อติเรกโชติกุล, 2550; สำเนาวิ เสาวกุล และคณะ, 2550) เนื่องจากงบประมาณของ อปท. ได้มาจากการขยายเงินอุดหนุนและการเก็บภาษี แต่เงินอุดหนุนที่ได้มาแปรผันไปตามสภาพเศรษฐกิจ โดยการศึกษาของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2547) พบว่า ระบบการจัดสรรเงินของสำนักงานงบประมาณมีอคติต่อภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง และให้การสนับสนุนต่อชุมชนเมืองมากกว่าชนบท นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวแล้วยังมีปัญหในเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการคลังด้านรายได้ของ อปท. ทั้งในระดับจังหวัด เทศบาล และตำบล (Patmasiriwat, 2012; ปิยลักษณ์ พุทธรังค์, 2556)

ปัญหาเรื่องงบประมาณที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การใช้งบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปในทางอื่น โดยประเด็นนี้อาจอธิบายด้วยผลงานของ สมพงษ์ ธงไชย (2547) ที่พบว่าคุณภาพการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับทรัพยากรท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน ส่งผลทำให้ได้ผลลัพธ์ในการดำเนินการแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องงบประมาณที่น่ากังวลและไม่ควรมองข้าม คือ ปัญหาการคอร์รัปชัน เนื่องจากเงินงบประมาณของ อปท. ขึ้นอยู่กับเงินภาษีและงบประมาณอุดหนุนที่แปรไปตามสภาพเศรษฐกิจ แต่เงินเหล่านี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ขณะที่ผลงานการพัฒนากลับไม่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมอย่างที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ อาชีพ และรายได้ของชาวบ้าน

สำหรับปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยทางด้านอื่น ๆ ซึ่งผลงานการศึกษาหลายชิ้นสะท้อนปัญหาและเสียงร้องขอของประชาชนว่า ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานมากขึ้น (มาชะ ชิตตะสังคะ, 2548; นันทพร อติเรกโชติกุล, 2550) เช่น การศึกษาของ มาชะ ชิตตะสังคะ (2548) พบว่า กระบวนการวางแผนพัฒนาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย กระทำโดยคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งทั้ง อบต. และประชาชนไม่มีส่วนรับรู้ ยิ่งไปกว่านั้นแผนดังกล่าวยังเป็นไปในเชิงทฤษฎีมากกว่าเชิงปฏิบัติ เป็นต้น

นอกจากปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างเชิงนโยบายและงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมและศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแล้ว การประชาสัมพันธ์ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อความ

สัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งเห็นได้จากงานศึกษาของ นันทพร อติเรกโชติกุล (2550) ที่พบว่า แม้การพัฒนาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของ อบต. ในกลุ่มอีสานมีผลต่อการท่องเที่ยว แต่ อบต. ยังไม่มีแผนประชาสัมพันธ์ที่ดีและชัดเจน อีกทั้งบุคลากรยังขาดความสามารถในการสื่อสาร และการผลิตสื่อ ทั้งนี้แม้ว่าจะมีโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลที่สนับสนุนให้แต่ละตำบลมีเว็บไซต์ ประชาสัมพันธ์เป็นของตัวเอง แต่เว็บไซต์ดังกล่าวไม่สามารถใช้ได้จริงตามที่กล่าวอ้าง

สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาข้างต้นและความคาดหวังของประชาชน รวมทั้งหน่วยงานท้องถิ่นต่อปัญหาดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

- 1) ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับ อบต. โดยให้ อบต. มีอำนาจในการจัดการอย่างเต็มที่ และส่งเสริมให้มีการประสานงานเชิงบูรณาการมากขึ้น ขณะเดียวกัน อบต. ควรได้รับการอบรมที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม
- 2) ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับชุมชน กล่าวคือ ควรมีการส่งเสริมให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผนการปฏิบัติการ การประเมินและติดตามผล รวมถึงการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น
- 3) ให้มีการสนับสนุนงบประมาณมากขึ้น และมีการตรวจสอบอย่างเคร่งครัด
- 4) ส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ โดยให้หน่วยงาน เช่น ททท. ช่วยในการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

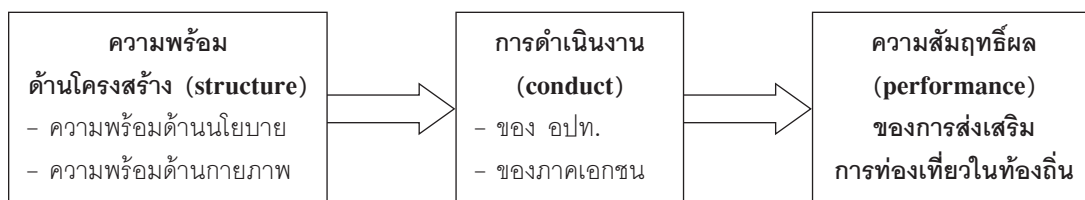
จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับบทบาทของ อบต. กับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น พบว่า การศึกษาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเรื่องศักยภาพ บทบาทหน้าที่ และความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวของ อบต. ที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการนำมาสู่ความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น แต่ยังคงขาดงานศึกษาในเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงขนาดความสำคัญของบทบาทความสามารถของ อบต. ในการเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นผ่านนโยบายและการดำเนินงานที่จะนำมาสู่ความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดในการพัฒนาแบบจำลอง

ภาพ 1 เป็นกรอบแนวคิดที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมด้านโครงสร้าง การดำเนินงาน และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่อยู่บนพื้นฐานแนวคิด S-C-P paradigm โดยการดำเนินงานเป็นตัวแปรส่งผ่าน (mediation) ที่มีความสำคัญในการส่งผ่านอิทธิพลจากความพร้อมด้านโครงสร้างไปยังความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

◆ การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ◆
และความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาแบบจำลอง

การพัฒนาตัวชี้วัด (indicators) สำหรับบ่งชี้ตัวแปรตามกรอบแนวคิดในภาพ 1 ประยุกต์ใช้แนวคิดการวัดความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและท่องเที่ยว (Travel & Tourism Competitiveness Index: TTCI) ที่เสนอโดย World Economic Forum ในการพัฒนาชุดตัวชี้วัดก่อนนำชุดตัวชี้วัดดังกล่าวมาใช้พัฒนาแบบจำลองเพื่อทดสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ถึงความสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดในภาพ 1 ที่ว่า ความสำเร็จผลจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอาจมาจากการที่ท้องถิ่นมีปัจจัยเชิงโครงสร้างที่เข้มแข็ง (ทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวและ/หรือโครงสร้างเชิงนโยบายที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว) หรือการลงทุนของภาคเอกชน และ/หรือการดำเนินงานที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบท.) ที่สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยปัจจัยเหล่านี้อาจมีผลทำให้การท่องเที่ยวในท้องถิ่นสัมฤทธิ์ผลในลักษณะที่ต่างกันไป เช่น การเพิ่มขึ้นของจำนวนและ/หรือแนวโน้มผู้มาเยี่ยมชมหรือนักท่องเที่ยว การได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เนื่องจากแต่ละภาคส่วนของท้องถิ่น เช่น ภาคเอกชน ภาครัฐ (ส่วนกลางหรือท้องถิ่น) ภาคประชาชน เป็นต้น อาจมีความสามารถหรือความชำนาญในการส่งเสริมหรือสนับสนุนการท่องเที่ยวในท้องถิ่นแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายในการดำเนินงานและข้อจำกัดที่ต่างกันไปของแต่ละท้องถิ่น

การดำเนินงานของอบท. ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมักเกี่ยวข้องกับ 1) ความพร้อมด้านโครงสร้างที่เป็นเรื่องของความพร้อมด้านกฎหมายและการดูแลจัดการสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นให้เกื้อหนุนต่อการท่องเที่ยว และ 2) การดำเนินงานที่เป็นเรื่องของนโยบายการส่งเสริมท่องเที่ยว การจัดกิจกรรม และการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการดั่งนั้นเพื่อให้ทราบขนาดของบทบาทความสำคัญของการดำเนินงานของ อบท. ที่ชัดเจน การศึกษานี้จึงแยกตัวแปรความพร้อมด้านโครงสร้างออกเป็นความพร้อมด้านนโยบาย และด้านกายภาพ และแยกตัวแปรการดำเนินงานออกเป็นการดำเนินงานของ อบท. และภาคเอกชน (การลงทุนของภาคเอกชน) ดังแสดงในภาพ 1

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้จากการส่งแบบสำรวจไปยัง อบท. ท่องเที่ยว จำนวน 1,889 แห่ง

ในปี พ.ศ. 2555 โดยคัดเลือก อบต. จากฐานข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.) 2ค ในปี พ.ศ. 2554 มีแบบสำรวจที่สามารถใช้วิเคราะห์ได้จำนวน 256 ชุด คิดเป็นร้อยละ 13.55 ของ อบต. ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดของไทย

แบบสำรวจประกอบด้วยชุดคำถาม 4 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปของ อบต. ข้อมูลความพร้อมด้านโครงสร้างกายภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ ความหลากหลายและกำลังรองรับของอุตสาหกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก ข้อมูลด้านความปลอดภัย การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ข้อมูลด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และข้อมูลด้านความสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามในแบบสำรวจถูกนำมาให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดขึ้น

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

จากชุดตัวชี้วัดทั้งหมด บทความนี้คัดเลือกเฉพาะตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในภาพ 1 จำนวน 12 ตัวชี้วัด มาใช้ศึกษา ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ตัวแปรและที่มาของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกตได้	ที่มาของตัวแปร (เกณฑ์การประเมินในแต่ละด้าน)
ความพร้อมด้านนโยบาย	ความพร้อมด้านกฎหมาย	<ul style="list-style-type: none"> - การมีเทศบัญญัติว่าด้วยการจัดการน้ำเสีย - การมีเทศบัญญัติว่าด้วยการจัดการขยะ - การมีเทศบัญญัติว่าด้วยการจัดการกิจการที่เป็นอันตราย - การมีเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน
	ความพร้อมด้านสภาพแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - การมีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับภูมิทัศน์เมืองและคุณภาพสิ่งแวดล้อม - การไม่มีปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะและแหล่งท่องเที่ยว
ความพร้อมด้านกายภาพ	คุณภาพของสิ่งดึงดูดใจ	<ul style="list-style-type: none"> - มีแหล่งท่องเที่ยวระดับชาติในท้องถิ่น - จำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่มีในท้องถิ่น - มีแหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมที่มีคนไทยและต่างชาติมาท่องเที่ยว
	ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก	<ul style="list-style-type: none"> - มีระบบกำจัดขยะรวม/ชุมชนดูแลขยะเอง - มีเตาเผาขยะ - มีรพพยาบาลให้บริการเคลื่อนที่/ใช้กรณีฉุกเฉิน - มีศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว - มีอินเทอร์เน็ตไร้สาย - มีแผนที่ท่องเที่ยวของท้องถิ่น - มีห้องน้ำสาธารณะมีผู้ดูแลความสะอาด - มีป้ายบอกทางไปสถานที่ท่องเที่ยว - มีสวนสาธารณะหรือพื้นที่สีเขียว

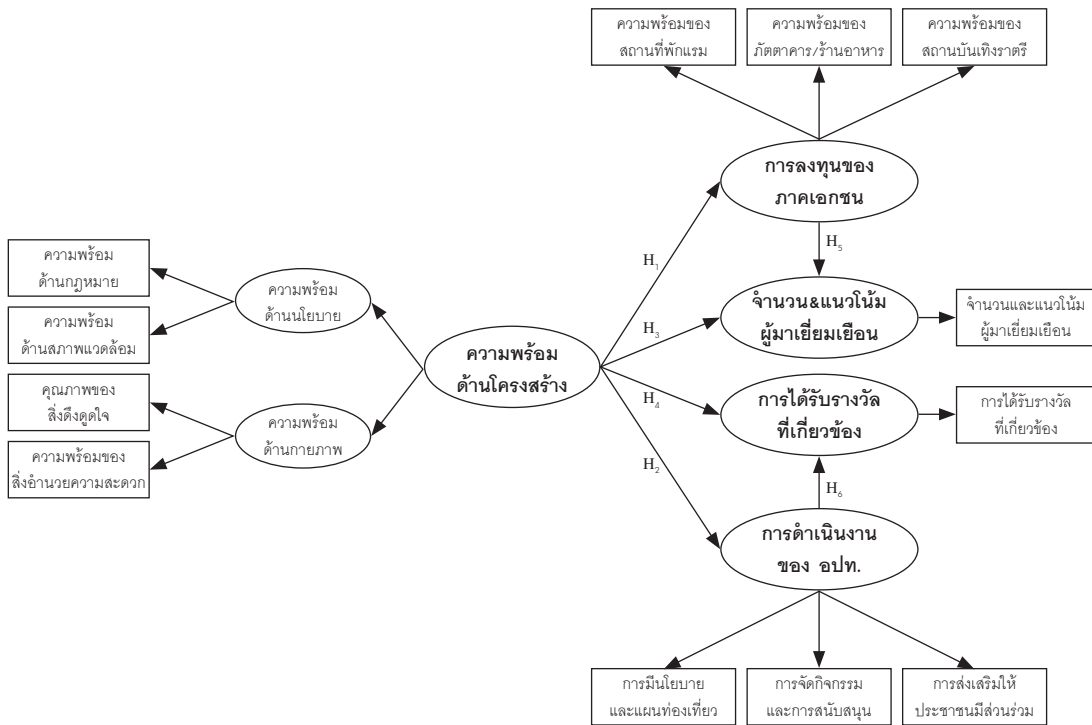
◆ การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ◆
และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ตาราง 1 ตัวแปรและที่มาของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกตได้	ที่มาของตัวแปร (เกณฑ์การประเมินในแต่ละด้าน)
การลงทุนของภาคเอกชน	ความพร้อมของสถานที่พักแรม ความพร้อมของภัตตาคาร ร้านอาหาร และเครื่องดื่ม ความพร้อมของสถานบันเทิงราตรี	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนโรงแรมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว - จำนวนประเภทของที่พักรื่น ๆ สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว - จำนวนภัตตาคารสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว - จำนวนประเภทของร้านอาหารอื่น ๆ สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว - มีผับบาร์ - มีร้านคาราโอเกะ - มีดิสโก้คลับ - มีการแสดงโชว์อื่น ๆ - มีสถานบันเทิงยามราตรีอื่น ๆ
การดำเนินงานของ อปท.	การมีนโยบายและแผนท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมและการสนับสนุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีแผนก/ฝ่ายท่องเที่ยวใน อปท. - อปท. มีแผนท่องเที่ยว - มีการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่สาธารณะเพื่อการท่องเที่ยว - ผู้บริหารมีแนวนโยบายจัดการการท่องเที่ยวที่ชัดเจน - จำนวนกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว - จำนวนการดำเนินงานที่สนับสนุนการท่องเที่ยว - มีโครงการถนนปลอดขยะ และเก็บขยะในเวลาากลางคืน - จำนวนโครงการและกิจกรรมการจัดการขยะ (ยกเว้น เต้าเผาขยะ) - ผู้บริหารมีการแสวงหาทุนเพิ่มเติมเพื่อการจัดการท่องเที่ยว - มีบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการจัดการท่องเที่ยว
	การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนกลุ่มสนับสนุนการท่องเที่ยวในท้องถิ่น - มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมพิจารณาโครงการ/กิจกรรมการท่องเที่ยว
ความสัมฤทธิ์ผล	จำนวนและแนวโน้มผู้มาเยี่ยมชม การได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> - มีระบบ/หน่วยรับรองเรียนจากประชาชน - จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ค้างคืน - จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ไม่ค้างคืน - จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ค้างคืน - จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ไม่ค้างคืน - แนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย - แนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ - อปท. เคยได้รางวัลระบบจัดการสิ่งแวดล้อม (การรับรองมาตรฐาน) - อปท. เคยได้รางวัลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, ธรรมชาติภิบาล, พระปกเกล้า ฯลฯ - ชุมชน/ท้องถิ่น/แหล่งท่องเที่ยวเคยได้รางวัล/รับรองมาตรฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว - บุคคล/องค์กรเคยได้รับรางวัล/รับรองมาตรฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว - แหล่งท่องเที่ยวได้รับรองมาตรฐานจากระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา - มีนวัตกรรมจัดการ/บริหาร/พัฒนาการท่องเที่ยวที่ควรได้รับรางวัล

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

จากกรอบแนวคิดในภาพ 1 และชุดตัวแปรในตาราง 1 นำมาพัฒนาเป็นแบบจำลองเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความพร้อมด้านโครงสร้าง การลงทุนของภาคเอกชน การดำเนินงานของ อปท. และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดังแสดงในภาพ 2

ภาพ 2 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

จากแบบจำลองในภาพ 2 สามารถกำหนดสมมุติฐานเพื่อการทดสอบได้ 6 สมมุติฐาน ดังนี้
 สมมุติฐานที่ 1 H_1 : ความพร้อมด้านโครงสร้างมีอิทธิพลโดยตรงต่อการลงทุนของภาคเอกชน
 สมมุติฐานที่ 2 H_2 : ความพร้อมด้านโครงสร้างมีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินงานของ อปท.
 สมมุติฐานที่ 3 H_3 : ความพร้อมด้านโครงสร้างมีอิทธิพลโดยตรงต่อจำนวน&แนวโน้มผู้มาเยี่ยมเยือน

สมมุติฐานที่ 4 H_4 : ความพร้อมด้านโครงสร้างมีอิทธิพลโดยตรงต่อการได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้อง

สมมุติฐานที่ 5 H₅: การลงทุนของภาคเอกชนมีอิทธิพลโดยตรงต่อจำนวนและแนวโน้มผู้มาเยี่ยมเยือน

สมมุติฐานที่ 6 H₆: การดำเนินงานของ อปท. มีอิทธิพลโดยตรงต่อการได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องแบบจำลองในภาพ 2 ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต 12 ตัวแปร ตัวแปรแฝง 7 ตัวแปร โดยมีพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่า 35 ตัว ดังนั้นแบบจำลองดังกล่าวมีองศาความเป็นอิสระ (degree of freedom) เท่ากับ $43[(12*((12+1)/2))-35]$ แสดงว่า เมทริกซ์ variance-covariance ของชุดตัวแปรสังเกตมีสมาชิกมากกว่าค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลอง หรือเรียกว่า over identified ซึ่งตัวแปรแฝงแต่ละตัวในแบบจำลองถูกกำหนดให้วัดค่าได้ และสามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ของแบบจำลองได้

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์เชิงสถิต (static) โดยประยุกต์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (structural equation model: SEM) ตรวจสอบและประมาณค่าขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในแบบจำลองที่แสดงในภาพ 2

แม้ว่าจะยังไม่มีกรสรุปว่า ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ด้วย SEM ควรเป็นจำนวนเท่าไร แต่การศึกษาส่วนใหญ่มักเสนอให้มีขนาดตัวอย่างขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 200 ตัวอย่าง (Kline, 2011; Tabachnich & Fidell, 2013) ดังนั้นข้อมูลจำนวน 256 ชุด จึงเพียงพอที่จะทำการวิเคราะห์ด้วย SEM มีอำนาจในการทดสอบหรือการวิเคราะห์ทางสถิติภายใต้แบบจำลองในภาพ 2

การตรวจสอบลักษณะของข้อมูลที่ใช้ศึกษา

ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตที่แสดงในตาราง 2 พบว่า ข้อมูลที่ใช้ศึกษามีลักษณะ non-normal distribution (ค่า p ในคอลัมน์ “ p of normality tests” มีค่าต่ำกว่าค่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ($p < 0.05$)) ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบ multivariate normality ในแถวบนสุดท้ายของตาราง 2 ที่พบว่า ชุดข้อมูลที่นำมาใช้ไม่ผ่านเงื่อนไข multivariate normality ($p < 0.05$) ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากวิธี maximum likelihood estimation (MLE) อคติ (bias) และไม่มีประสิทธิภาพ (inefficient) ดังนั้นจึงใช้วิธี maximum likelihood estimation with robust standard errors (MLR) ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ (Kline, 2012; Muthén & Muthén, 2012)

ตาราง 2 ลักษณะข้อมูลของตัวแปรที่ใช้ศึกษา

ชื่อตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (คะแนน 1-7)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	p of normality tests
ความพร้อมด้านกฎหมาย	3.467	1.629	0.031
ความพร้อมด้านสภาพแวดล้อม	3.371	1.265	0.024
คุณภาพของสิ่งดึงดูดใจ	3.272	1.194	0.010
ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก	4.044	1.420	0.015
ความพร้อมของสถานที่พักผ่อน	3.219	1.389	0.000
ความพร้อมของภัตตาคาร/ร้านอาหาร	3.242	0.948	0.000
ความพร้อมของสถานบันเทิงราตรี	1.721	0.985	0.000
การมีนโยบายและแผนท่องเที่ยว	2.910	1.876	0.000
การจัดกิจกรรมและการสนับสนุน	3.280	1.290	0.013
การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม	3.148	1.318	0.001
จำนวน&แนวโน้มผู้มาเยี่ยมชม	1.889	1.071	0.000
การได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้อง	1.648	1.003	0.000
Multivariate normality test	Mardia Skewness	= 23.276 [$\chi^2 = >1,000$; p = 0.000]	
	Mardia Kurtosis	= 190.370 [$\chi^2 = 95.321$; p = 0.000]	
	Henze-zirkler	= 1.142 [$\chi^2 = >500$; p = 0.000]	
	Doomik-Hansen χ^2	= 533.289 [p = 0.000]	

นอกจากนี้ ตาราง 3 ซึ่งเป็นผลการทดสอบความเชื่อมั่นของชุดตัวแปรสังเกตที่ใช้บ่งชี้ตัวแปรแฝงสองตัว ได้แก่ การลงทุนของภาคเอกชน และการดำเนินงานของ อปท. (ตัวแปรแฝงอื่น ๆ มีตัวแปรสังเกตไม่เพียงพอที่จะใช้ทดสอบความเชื่อมั่น) พบว่า ค่า Cronbach's alpha (0.637 และ 0.765) และ composite reliability (0.653 และ 0.796) ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่เสนอโดย Hair et al. (2010) (0.6 และ 0.7 ตามลำดับ) หมายความว่า ชุดตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เพียงพอที่จะนำมาใช้สกัดองค์ประกอบเพื่อบ่งชี้ตัวแปรแฝงอย่างมีความเชื่อมั่นในเกณฑ์ที่สูง ขณะที่ค่า average variance extracted (AVE) ที่ได้ (58.95 และ 70.51) มีค่ามากกว่าร้อยละ 50 หมายความว่า ตัวแปรแฝง (หรือองค์ประกอบที่สกัดได้) สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรสังเกตได้มากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่เสนอโดย Hair et al. (2010)

ตาราง 3 ผลการทดสอบความเชื่อมั่นในการบ่งชี้ตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝง (องค์ประกอบ)	จำนวน ตัวแปรสังเกต	Cronbach's alpha (Alpha)	Composite Reliability (CR)	Average Variance Extracted (AVE)
การลงทุนของภาคเอกชน	3	0.637	0.653	58.950
การดำเนินงานของ อปท.	3	0.765	0.796	70.510

ผลการวิจัย

เพื่อให้แบบจำลองในภาพ 2 กลมกลืน (fit) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสำรวจ อปท.ท่องเที่ยวที่เป็นชุดตัวอย่าง จึงปรับปรุงแบบจำลองด้วยการเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างความแปรปรวนของคลาดเคลื่อนจากการวัด (measurement error) ของตัวแปรภายนอกและภายใน พบว่า ค่าสถิติที่ใช้วัดความกลมกลืนมีค่าภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติที่ใช้วัดความกลมกลืน (Goodness of fit)

ค่าสถิติที่ใช้วัดกลมกลืน	เงื่อนไข	ค่าที่ได้	ผลการพิจารณา
1. χ^2	low χ^2 and notSig.	46.705 (p = 0.362)	✓
2. χ^2/df	≤ 2.00	1.061	✓
3. RMSEA	≤ 0.05	0.015 (0.000, 0.046)	✓
4. SRMR	≤ 0.05	0.034	✓
5. Comparative Fit Index (CFI)	≥ 0.95	0.996	✓
6. Tucker Lewis Index (TLI)	≥ 0.90	0.994	✓

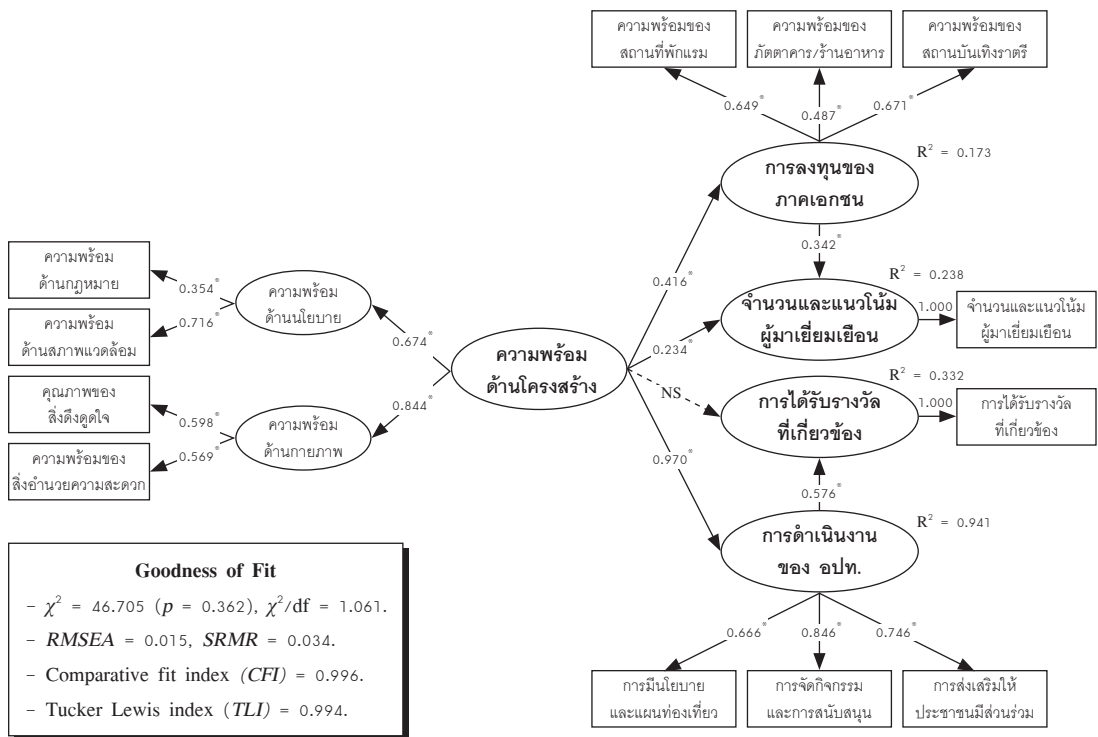
หมายเหตุ: χ^2 = Chi-square, RMSEA = root mean square error of approximation, SRMR = standardized root mean square residual

ภาพ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานของแบบจำลองที่ปรับปรุงแล้ว ซึ่งประมาณค่าด้วยวิธี MLR สำหรับค่า goodness of fit เป็นค่าสถิติที่แสดงถึงความกลมกลืนระหว่างแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่า Chi-square เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานหลักที่ว่า covariance matrix ของข้อมูลเชิงประจักษ์ (S) เท่ากับ covariance matrix ของแบบจำลอง (Σ) [$S=\Sigma$](Hair et al., 2010) ซึ่งค่า p ที่คำนวณได้ (p=0.362) มีค่ามากกว่า 0.05 แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานหลัก ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนค่าดัชนีวัดความกลมกลืนอีก 4 ตัว (RMSEA = 0.015, SRMR = 0.034, CFI = 0.996, TLI = 0.994) ก็มีค่าอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่แสดงให้เห็นว่า แบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการทดสอบสมมติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (ภาพ 3) พบว่า มีเพียงสมมติฐานที่ 4 (H_4 : โครงสร้างมีอิทธิพลโดยตรงต่อการได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้อง) ที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ความพร้อมด้านโครงสร้างมีอิทธิพลโดยตรงต่อการได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอีก 5 สมมติฐาน เป็นไปตามที่ตั้งไว้ ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่า ความพร้อมด้านโครงสร้างมีอิทธิพลโดยตรงต่อการลงทุนของภาคเอกชน การดำเนินงานของ อปท.

และจำนวนและแนวโน้มผู้มาเยี่ยมชม ขณะที่มีการลงทุนของภาคเอกชนมีอิทธิพลโดยตรงต่อจำนวนและแนวโน้มผู้มาเยี่ยมชม ส่วนการดำเนินงานของ อบต. มีอิทธิพลโดยตรงต่อการได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า เงื่อนไขด้านความพร้อมของโครงสร้างเชิงนโยบายและกายภาพเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการตัดสินใจของภาคเอกชนและ อบต. เพื่อดำเนินการบนพื้นฐานเป้าหมายของความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน โดยการดำเนินการของภาคเอกชนจะผ่านการลงทุนในสิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยวซึ่งมีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนและแนวโน้มผู้มาเยี่ยมชมในท้องถิ่น ขณะที่การดำเนินการของ อบต. ในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อการได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้อง

หมายเหตุ: * $p < 0.05$

ภาพ 3 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน

ผลการประมาณค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานที่แสดงในภาพ 3 พบว่า ความพร้อมด้านนโยบายเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแวดล้อมในท้องถิ่นของ อบต. เช่น การมีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับภูมิทัศน์เมืองและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้ถึงความพร้อม

◆ การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ◆
และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ด้านนโยบายของท้องถิ่น (มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.716) ขณะที่คุณภาพของสิ่งดึงดูดใจ เช่น การมีแหล่งท่องเที่ยวระดับชาติ จำนวนและความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น เป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้ถึงความพร้อมกายภาพในท้องถิ่น (มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.598) ส่วนการลงทุนของภาคเอกชนมีความหลากหลายของสถานบันเทิงราตรีเป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด (มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.671) สำหรับการดำเนินงานของ อปท. พบว่าการจัดกิจกรรมและการสนับสนุนในลักษณะต่างๆ เช่น การจัดถนนคนเดิน การมีบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการจัดการท่องเที่ยว การมีโครงการหรือกิจกรรมที่สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เป็นต้น เป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้การดำเนินงานของ อปท. ในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น (มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.846)

สำหรับผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานของสมการโครงสร้างพบว่า ความพร้อมด้านโครงสร้างมีอิทธิพลโดยรวมต่อการดำเนินงานของ อปท. มากที่สุด (มีขนาดของอิทธิพลเท่ากับ 0.970) รองลงมาได้แก่ การได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้อง (มีขนาดของอิทธิพลเท่ากับ 0.559) สำหรับการลงทุนของภาคเอกชนได้รับอิทธิพลโดยรวมจากความพร้อมด้านโครงสร้างน้อยที่สุด (มีขนาดของอิทธิพลเท่ากับ 0.376) ส่วนจำนวนและแนวโน้มผู้มาเยี่ยมชมเยือนได้รับอิทธิพลโดยรวมจากความพร้อมด้านโครงสร้างเพียง 0.372 ซึ่งน้อยกว่าอิทธิพลโดยรวมที่ความพร้อมด้านโครงสร้างมีต่อการดำเนินงานของ อปท. ประมาณ 2.6 เท่า และความพร้อมด้านโครงสร้างมีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินงานของ อปท. สูงกว่าการลงทุนของภาคเอกชนประมาณ 2.3เท่าสำหรับการลงทุนของภาคเอกชนมีอิทธิพลโดยตรงต่อจำนวน&แนวโน้มผู้มาเยี่ยมชมเยือนน้อยกว่าขนาดของอิทธิพลโดยตรงที่การดำเนินงานของ อปท. มีต่อการได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องประมาณ 1.7 เท่า

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ (squared multiple correlations: R^2) ที่แสดงในคอลัมน์สุดท้ายของตาราง 5 พบว่า ความพร้อมด้านโครงสร้างซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายนอกสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการดำเนินงานของ อปท. ได้มากที่สุดถึงร้อยละ 94.1 ซึ่งสูงกว่าตัวแปรการได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในลำดับรองลงมาเกือบ 3 เท่า (ประมาณร้อยละ 33.2) ส่วนตัวแปรจำนวน&แนวโน้มผู้มาเยี่ยมชมเยือน และการลงทุนของภาคเอกชน ความพร้อมด้านโครงสร้างสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งสองได้เพียงร้อยละ 23.8 และ 17.3 ตามลำดับ

ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแสดงให้เห็นว่า ความพร้อมด้านนโยบายเกี่ยวกับการดูแลสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และสิ่งดึงดูดใจเป็นพื้นฐานสำคัญที่สะท้อนถึงความพร้อมด้านโครงสร้างของท้องถิ่นที่สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยมีสถานบันเทิงและสถานที่พักผ่อนเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของภาคเอกชน ส่วนการจัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวของ อปท. เป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงการดำเนินงานของ อปท. ที่เพิ่มเติมการสนับสนุนหรือส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น เช่น การจัดถนนคนเดิน หรืองานอีเว้นท์ (events) ต่าง ๆ

ขณะที่ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความพร้อมด้านโครงสร้าง การลงทุนของภาคเอกชน การดำเนินงานของ อปท. และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นแสดงให้เห็นในเชิงประจักษ์ว่า เงื่อนไขทางด้านโครงสร้างเชิงนโยบาย (องค์กร) และกายภาพ (โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว) เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของ อปท. สูงกว่าการดำเนินงานของภาคเอกชน (การลงทุนของภาคเอกชน) ในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการดำเนินของ อปท. จะมีอิทธิพลต่อความสัมฤทธิ์ผลในเรื่องของการได้รับรางวัลหรือการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ แต่จะยังไม่ส่งผลทำให้มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว และชักจูงให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชน สำหรับการดำเนินงานของภาคเอกชนที่เป็นการลงทุนในสิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยวมีอิทธิพลทำให้มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนภายในท้องถิ่น เพราะมีสถานที่ที่ร้านอาหาร สถานบันเทิงที่คอยอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบขนาดอิทธิพลของการดำเนินงานของ อปท. ที่มีต่อความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยบูรณาการแนวคิดการวัดความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวร่วมกับแนวคิด S-C-P paradigm ในการพัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมด้านโครงสร้าง การลงทุนของภาคเอกชน การดำเนินงานของ อปท. และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ อปท. จำนวน 256 แห่ง เพื่อตรวจสอบในเชิงประจักษ์ถึงประเด็นดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่า เงื่อนไขทางด้านโครงสร้างทั้งในเชิงนโยบายและกายภาพของท้องถิ่นยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยทำให้เกิดการขยายตัวของผู้มาเยี่ยมเยือนหรือนักท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านการลงทุนของภาคเอกชน ขณะเดียวกันปัจจัยด้านโครงสร้างยังเป็นพื้นฐานสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานของอปท. ในด้านการท่องเที่ยว และนำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลในเรื่องของการได้รับ

◆ การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ◆
และความสัมฤทธิ์ผลของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

การยอมรับจากสังคมในลักษณะของการได้รับรางวัล และ/หรือได้รับการรับรองมาตรฐาน ผลการศึกษา ยังแสดงให้เห็นว่า อปท. มีบทบาทน้อยในการส่งเสริมหรือดึงดูดการลงทุนของภาคเอกชนในการพัฒนา การท่องเที่ยวในท้องถิ่น รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนและแนวโน้มของผู้มาเยี่ยมเยือนและ/หรือ นักท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ด้วยความสำคัญของ อปท. ในการเป็นองค์กรและปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยว ของท้องถิ่น ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้อำนาจ อปท. ในการจัดการทรัพยากร การท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้ครอบคลุมมากขึ้นโดยเฉพาะในทะเล 3 กิโลเมตร จากฝั่ง และให้สามารถหา รายได้จากทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ ขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลพื้นที่อนุรักษ์ อย่างเช่น กรมอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ เป็นต้น ควรมีการทำงานร่วมกับ อปท. ในการพัฒนา การท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ นอกจากนี้รัฐส่วนกลางควรมีการกำหนดหรือวางนโยบายและอุดหนุน งบประมาณในการให้ความรู้และส่งเสริมให้ อปท. เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการสนับสนุนการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรท่องเที่ยวของท้องถิ่นได้อย่าง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งจะนำมาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอนาคต

รายการอ้างอิง

- ชุกกลิ่น อุณวิจิตร. (2549). ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ฉบับที่ 2 ปี 2549.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2547). ความสามารถหารายได้ของเทศบาลและอบต. ทบพวนทฤษฎีและ การศึกษาเชิงประจักษ์. เข้าถึงจาก <http://www.mis.nu.ac.th/news.php?newsid=27>.
- นันทพร อติเรกโชติกุล. (2550). พัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของ อบต. ในกลุ่มอีสานใต้. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์. (2556). โครงการศึกษาด้านการกระจายรายได้ของ อปท. เชียงใหม่: สถาบัน ศึกษานโยบายสาธารณะ.
- พัทมน นุณยราศรัย. (2548). ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยว ของภาคประชาสังคม และ NGO. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อ สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย.
- มาฆะ ขิตตะสังคะ. (2548). บทเรียนจากกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยภาครัฐเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจังหวัดเชียงใหม่ รายงาน วิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และคณะ. (2555). *องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ: อำนาจ ปัญหาและข้อเสนอเชิงนโยบาย*. เชียงใหม่: มูลนิธิสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ.
- มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และอัครพงศ์ อันทอง. (2556). *การสร้างระบบจัดลำดับความสามารถของ อปท. ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพสูง*. เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และอัครพงศ์ อันทอง. (2557). *ปริทัศน์สถานการณ์ความรู้เศรษฐกิจท่องเที่ยวของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วัชรวิ ชูรักษา. (2548). ศักยภาพขององค์ก่อนปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย: ผลกระทบและการตอบสนองต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *e-TAT Tourism Journal*, 3/2548 (กรกฎาคม-กันยายน).
- ศิริพันธุ์ ไพโรจน์รัตน์. (2543). *ความพร้อมของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย.
- สมพงษ์ ธงไชย. (2547). *ความพร้อมในการบริการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในกลุ่มจังหวัดริมแม่น้ำโขงตอนล่าง*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมยศ มะลิลา. (2546). *บทบาทและศักยภาพขององค์การปกครองท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี: ศึกษากรณีเทศบาลเมืองลพบุรี*. ปัญหาพิเศษ (รป.ม.) มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี ประเทศไทย.
- สำเนาวิเสาวกุล และคณะ. (2550). *บทบาทของผู้นำองค์การปกครองท้องถิ่นต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้*. วารสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, ฉบับที่ 3 ปี 2550.
- สุจิตราภา พันธุ์วิไล. (2548). *ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวของ 19 ชุมชนในจังหวัดเชียงราย*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- DirekPatmasiriwat. (2012). *Fiscal Inequality and Grant Allocation: Provincial Analysis of Thailand's Local Government Finance*.
- Hair, J. F., Black, W.C., Babin, B.J., & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. 7thed. New Jersey: Prentice-Hall International.
- Kline, R.B. (2012). Assumptions of structural equation modeling. *Handbook of Structural Equation Modeling*. Hoyle, R. New York: Guilford Press, 111-125.

- Marion, B.W. (1976). *Application of the Structure, Conduct, Performance Paradigm to Subsector Analysis*. NC117, Working papers #7.
- Mason, E.S. (1939). Price and production policies of large-scale enterprise. *The American Economic Review*, 29(1), 61-74.
- Muthén, L.K., & Muthén, B.O. (2012). *Mplus User's Guide*. 7th Los Angeles, CA.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2012). *Using Multivariate Statistics*. 6thed. New York: Pearson.

Translated Thai references

- Uunvijit, C. (2006). Potential and Requirement of Local Administration Authorities in Tourism Planning and Management. *International Thai Tourism Journal*, 2(2006), 180-188. (in Thai)
- Patmasirawat, D. (2004). *The Ability to Earn Income of the Municipality and TAO: Reviewing Theory and Empirical Studies*. [Online] available: <http://www.mis.nu.ac.th/news.php?newsid=27>. (in Thai)
- Adirekchotikul, N. (2007). *Tourism Public Relations Development for Tambol Administrative Organization in the South-Northeastern Region*. Bangkok: Thailand Research Fund. (in Thai)
- Buddhawongsa, P. (2013). *The Study of Income Distribution of Local Government*. Chiang Mai: Public Policy Study Institute.
- Boonyarasai, P. (2005). *The Potentials and Tourism Management Planning Demands of Social Sector and NGO of Chiangrai Province*. Bangkok: Thailand Research Fund. (in Thai)
- Khittasangka, M. (2005). *Lessons Learned from Tourism Development Planning Process by Government, Private and Local Administration Organizations for Sustainable Area-Based management of Chiang Rai Province*. Bangkok: Thailand Research Fund. (in Thai)
- Kaosa-ard, M. et al. (2012). *Local Government with Natural Resource Management: Authority, Problem and Policy Recommendations*. Chiang Mai: Public Policy Studies Institute. (in Thai)

- Kaosa-ard, M. and Untong, A. (2013). *Benchmarking System for Ranking Local Governments' Capacity in Promoting High Quality Destination*. Chiang Mai: Public Policy Studies Institute. (in Thai)
- Kaosa-ard, M. and Untong, A. (2014). *A Literature Survey of the Tourism Economy of Thailand*. Bangkok: National Research Council of Thailand.
- Churugsa, W. (2005). The capacity of local government in Thailand: impact and response to tourism sustainable development. *e-TAT Tourism Journal*, 3/2005 (July-September). (in Thai)
- Pairotrat, S. (2000). *Readiness of Leader of Tambol Administrative Organization in the management of tourism resources for eco-tourism in Chiang Rai*. Master Thesis (Man and Environment Management). Chiang Mai: Chiang Mai University. (in Thai)
- Thongchai, S. (2004). *The Tourism Service Management Readiness by Local Government Organization of Thailand in the Lower Maekong River Basin Area*. Bangkok: Thailand Research Fund. (in Thai)
- Malila, S. (2003). *Role and Potential of Local Government towards Tourism Development in Lopburi: Case study in Lopburi Municipality*. Study Problem, Public Administration (Public Policy). Chonburi: Burapha University. (in Thai)
- Saowakoon, S. et al. (2007). The role of local administrators to the tourism strategy in lower northeastern region. *International Thai Tourism Journal*, 3(2550), 259-275. (in Thai)
- Phanwilai, S. (2005). *Potentiality and Needs for Tourism Planning and Management of Local Communities in Chiang Rai Province*. Bangkok: Thailand Research Fund. (in Thai)

การศึกษาเชิงประจักษ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของ กิจการเพื่อสังคมด้านการตลาดและด้านสังคม

สิริภาค มัทวานนท์¹
กฤษณาลี รื่นรัมย์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์งานแรกในประเทศไทยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภายในและภายนอก ที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อคือ (1) เพื่อค้นหาว่าปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกใดที่มีผลต่อผลประกอบการของกิจการเพื่อสังคม และ (2) เพื่อตรวจสอบว่าผลประกอบการด้านการตลาดและด้านสังคมมีความเกี่ยวข้องกับผลประกอบการของกิจการเพื่อสังคมอย่างไร

ปัจจัยภายในที่ศึกษา ได้แก่ พันธกิจเพื่อสังคม ภาวะผู้นำที่ยึดคุณค่าเป็นหลัก การมีส่วนร่วม และการมุ่งเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ เครือข่ายทางสังคม และการรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม ปัจจัยทั้งหมดนี้ได้รับการพัฒนากรอบของการบูรณาการจากสี่ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีสถิตาบัน ทฤษฎีมุมมองบนพื้นฐานทรัพยากร ทฤษฎีทุนทางสังคม และทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของกิจการเพื่อสังคมได้ถูกนำไปใช้ในการพัฒนาแบบสอบถาม หลังจากผ่านการทดสอบเบื้องต้น แบบสอบถามได้ถูกส่งถึงกิจการเพื่อสังคม 1,450 แห่งที่ระบุไว้ในสำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (สกส.) แบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับอย่างสมบูรณ์จำนวน 300 ฉบับมาจากภาคการเกษตร 50.3% ค่าปลีก 23.7% อาหารและเครื่องดื่ม 14.3% นอกนั้น มาจากภาคการเงิน การแพทย์สาธารณสุข การศึกษา การท่องเที่ยว และอื่น ๆ

ความสอดคล้องระหว่างสมมติฐานรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ได้รับการวิเคราะห์โดยโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM-PLS) จากการตรวจสอบพบว่า โมเดลการวัดมีความตรงและความเชื่อถือได้ ส่วนผลการทดสอบสมการโครงสร้าง พบว่าทั้งปัจจัยภายในและภายนอก มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย ภาวะผู้นำที่ยึดคุณค่าเป็นหลัก ($\beta = 0.10, p < 0.01$) การมีส่วนร่วม ($\beta = 0.17, p < 0.01$) การมุ่งเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ ($\beta = 0.23, p < 0.01$) เครือข่ายทางสังคม ($\beta = 0.19, p < 0.01$) และการรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม ($\beta = 0.11, p < 0.05$) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพันธกิจเพื่อสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกแต่น้อยเนื่องจากค่า $\beta = 0.09, p = 0.05$ ปัจจัยทั้งหมดประการนี้สามารถอธิบายผลประกอบการของกิจการเพื่อสังคม 45.2% นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันระดับพหุ พบว่า ผลประกอบการด้านการตลาดและด้านสังคมมีความเกี่ยวข้องกับผลประกอบการของกิจการเพื่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญโดยมี $\beta = 0.92, p < 0.01, R^2 = 0.85$

งานศึกษานี้มีคุณประโยชน์ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผลที่ได้รับจากงานวิจัยจะทำให้นักวิชาการและผู้บริหารมีเข้าใจถึงแนวคิดทางทฤษฎีและการจัดการของกิจการเพื่อสังคมมากขึ้นและสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับกิจการเพื่อสังคม

คำสำคัญ: กิจการเพื่อสังคม, ผลการดำเนินงานด้านการตลาด, ผลการดำเนินงานด้านสังคม

¹ นิสิตผู้รับผิดชอบบทความหลัก, ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการตลาด คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กทม. 10303 Email: siripak.mattavanont@gmail.com

² ภาควิชาการตลาด คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กทม. 10303
Email: Guntalee@cbs.chula.ac.th

The Empirical Study of Factors Affecting the Success of Social Enterprise on Marketing and Social Performances

Siripak Mattavanont¹
Guntalee Ruenrom²

ABSTRACT

This study is the first empirical research conducted in Thailand to examine the performance of social enterprise (SE) through the involving internal and external factors. The objectives of this study are twofold: (1) to discover how the internal and the external factors affecting the success of SE performance and (2) to investigate how marketing and social performances associated with SE performance.

The internal factors were social mission, value-based leadership, shared vision, and customer orientation. The external factors were perceived environmental uncertainty and relationship with external organizations. These six variables were based on integrating four theories, i.e. institutional theory, resource-based view theory, social capital theory and contingency theory. Six SE executives were interviewed to explore the key success factors related to SE performance. Questionnaire were developed and pretested, then mailed to 1,450 SEs that were listed in Thai Social Enterprise Office (TSEO). The 300 completed questionnaire returned were from agricultural industry (50.3%), retails (23.7%), food and beverages (14.3%) and the rest were from finance, health care, tourists, education and others.

The data was analyzed using SEM-PLS path modeling. The reliability and construct validity were assessed through measurement model. The results of structural model showed that all variables had significant and positive impacts on SE performance i.e. social mission ($\beta = 0.09, p < 0.05$), value-based leadership ($\beta = 0.10, p < 0.01$), shared vision ($\beta = 0.17, p < 0.01$), customer orientation ($\beta = 0.23, p < 0.01$), relationship with external organizations ($\beta = 0.19, p < 0.01$), and perceived environmental uncertainty ($\beta = 0.11, p < 0.05$). These variables explained 45% of SE performance. The results of second order construct also revealed that SE performance was strongly associated with marketing performance ($\beta = 0.92, p < 0.01$), and social performance ($\beta = 0.92, p < 0.01$), $R^2 = 0.85$.

The study provided theoretical and managerial contributions to academicians and executives to better understand the factors affecting SE performances in order to formulate effective marketing strategies for SEs.

Keywords: Social enterprise, social enterprise performance, marketing performance, social performance

¹ Corresponding Author, Ph.D. Candidate, Department of Marketing, Chulalongkorn Business School, Chulalongkorn University, Bangkok 10330. Email: siripak.mattavanont@gmail.com

² Department of Marketing, Chulalongkorn Business School, Chulalongkorn University, Bangkok 10330. Email: Guntalee@cbs.chula.ac.th

Introduction

The social enterprise is a company founded to bring about a specific social change, rather than to generate profit *per se* (Strothotte & Wüstenhage, 2005). Although the social enterprise may generate excess earnings, these earnings are typically reinvested in the social activity rather than distributed to owners or shareholders (Department of Trade and Industry, 2002). Thus, the social enterprise can be viewed as an entity existing between non-profit agencies and for-profit firms (Dart, 2004; Dunn & Riley, 2004).

Social enterprise receives an increasing interest in academic research (Lepoutre *et al.*, 2013; Lumpkin *et al.*, 2013). To date, much of the research on social enterprise has focused on theoretical aspects and definition of the concept (Borzaga & Defourny, 2001; Chell, 2007; Nyssens, 2006); on managerial and organizational activities (Ruth and Rick, 1994; Berson and Avolio, 2004; Lin and Wang, 2005; Shore and Strauss, 2008; Townsend and Hart, 2008); and on leadership and entrepreneurship (Chell, 2007; Dees, 1998; Foster and Bradach, 2005). However, little work has focused on the factors that contribute to the success of the social enterprise and factors that affect the firm's marketing and social outcomes. Thus, there is a research gap in understanding performance factors of social enterprise. While there is ample research in understanding performance factors for for-profit firms, these factors cannot be directly applied to social enterprise because social enterprises are not operated with profit-maximizing motives (Doherty, et al., 2009). Instead, the social enterprise firm's purpose is its performance that could be financially survived and sustained. Thus, economic profitability and efficiency, the central goals of for-profit businesses, are not appropriate measures for social enterprise performance. Less research has been done in this area. Therefore, how marketing and social performances can explain the social enterprise performance is worth to be explored.

Research objectives

- To discover how the internal and external factors affecting the success of social enterprise performance.

- To discover how the marketing and the social performances related to the social enterprise performance.

Literature review

The study is based on four interrelated theories that address different dimensions of SE performance. These theories are institutional theory, resource-based view, contingency theory and social capital theory. These theories demonstrate that the confluence of external structures, internal resources, external occurrences, social relationships and capital determine the success of a firm.

The institutional theory states that the survival and legitimacy of a firm depends on its institutional context and position (Handelman & Arnold, 1999; Meyer & Rowan, 1991; Roy, 1997; Scott, 2008). For an organization to flourish, it needs to acknowledge the norms and principles of its institutional environment, not just emphasizes efficiency or profit (Dart, 2004). The underlying of the institutional theory is that a short-term, profit-oriented motive is not the way to explain SE performance, because they have an explicit social dimension (Handelman & Arnold, 1999). Institutional theory posits that it is a firm's social mission, rather than its profit orientation, that drives success (Mair & Marti, 2006; Mason et. al, 2006). It also argues that a firm's adaptation to the external institutional context determines its success. However, this theory does not address internal factors in the firm's success and this would be the main focus of the resource-based view (RBV).

The RBV argues that the firm's success which is typically measured in profit or efficiency) is determined by its use of internal resources and capabilities (Hart, 1995). Resources such as assets, capabilities, organization processes, firm attributes, information, knowledge, reputation, etc. can enable a firm to conceive of and implement strategies that improve its efficiency and effectiveness (Barney, 1991; Daft, 1983; Fernandez, et al., 2000; Grant, 1991; Hall, 1992; Helfat & Peterraf, 2003; Roberts & Dowling, 2002). The RBV reflects a view on how firms can gain and keep sustainable competitive advantage in the market (Barney, 1991). Thus, the RBV says that the internal condition of a firm and its use of available resources is a determinant of success.

However, the RBV does not relate to the firm's external environment, for example, the industrial or social context. For this aspect of performance, the contingency theory can be of use.

The contingency theory relates to external conditions and environment that a firm must deal with to be successful; (Fredericks, 2005; Sanchez, 1997). Environmental uncertainty and specific occurrences can affect the strategic management of a firm (Venkatraman, 1989). The contingency theory is the most commonly used toward the strategy formation and decision making (Dierdonck & Miller, 1980) because it reflects the external conditions and uncertainty that a firm must face in using its resources (Fredericks, 2004).

As we see, the institutional theory, the RBV, and the contingency theory are all related to the conditions of the social enterprise at an organizational level. However, none of these three theories address the people which are very critical to the success of a firm. The social capital theory relates to structural, relational, and cognitive dimensions of human activity within a firm (Cicourel, 1981; Lindenberg, 1996; Hakansson & Snehota, 1995; Hoe, 2007; Rostila, 2010). Social capital relates to different levels, such as individual, community, and society (Russkanen, 2001). Elements of social capital include individual skill, resources and attitudes, community norms and social networks, and norms of law and justice, and communication (Russkanen, 2001). Thus, social capital and its action in a firm plays an important role in determination of trust and communication between individuals and groups. Additionally, it results in improved collaboration, facilitation, and coordination between individuals and groups (Russkanen, 2001). In short, the social capital theory explains how individuals, groups, and firms can work together in order to achieve the specific goals.

The conceptual model and hypotheses

The conceptual framework combines internal factors (social mission, value-based leadership, shared vision, and customer orientation) and external factors (perceived environmental uncertainty and relationship with external organizations) affecting social enterprise performances which can be measured through social and marketing performances.

1. Social mission

The social enterprise's social mission is the reason for existence, such as improving economic opportunity for women or providing mental health services (Schellhorn, 2011). The social enterprise's perceived legitimacy is its acceptance as an activity that is socially positive and undertaking a real need in an appropriate way (Kinder & Domini, 1997). Since the social enterprise cannot demonstrate legitimacy through profit generation, it needs to have a clearly defined and legitimate social mission (Meyer & Rowan, 1991; Roy, 1997; Scott, 2008). Thus, the institutional theory states that the social enterprise must have a clearly defined social mission to contribute to legitimacy that is undertaking a legitimate activity and perceptions of success which cannot be measured by profits (Handelman & Arnold, 1999; Meyer & Rowan, 1991; Roy, 1997; Scott, 2008). The first hypothesis is stated:

H1: Social mission has a positive influence on social enterprise performance.

2. Value-based leadership

Value-based leadership is a strong connection between the value and ideologies of a leader and followers (House, et al., 1998; O'Toole, 1996). Value-based leadership is critical under the RBV which holds that a leader's role in a firm is one of the critical sources of inimitable competitive advantage (Barney, 1991) because a leader directs the organization's strategy, systems, and assignment of resources (Hart, 1995). Previous studies found that value-based leadership has been a critical factor of firm success (Fry & Matherly, 2006; Liu, Fu & Wu, 2008). Thus, the H2 is stated:

H2: Value-based leadership has a positive influence on social enterprise performance.

3. Shared vision

A shared vision, or common goals and aspirations of the members of an enterprise, is very important for a firm's success (Tsai & Ghoshal, 1998). Not only this insight is derived from social capital theory which addresses the need for shared vision and coordinated action in order to achieve organizational goals (Russkanen, 2001),

but it also represents one of the resources of the firm under the RBV (Hart, 1995). The shared vision is typically modeled as derived from a leader's beliefs and values, and disseminating through social networks and relationships (Chow & Chan, 2008). Thus, the shared vision is one indicator of relationships and networks within a firm (Nahapiet and Ghoshal, 1998; Woolcock & Narayan, 2000). The third hypothesis is:

H3: Shared vision has a positive influence on social enterprise performance.

4. Customer orientation

Customer orientation relates to the RBV as it is a strategic approach about how to meet customer needs (Appian–Adu & Singh, 1998; Deshpande et al., 1993; Levitt, 1960). A firm's ability to effectively use customer information prevails competitive advantage in the market (Barney, 1991). Thus, customer orientation shows how well a firm can meet its social goals and to maintain its economic performance and sustainability (Coburn & Rijdsdijk, 2010; Weppen & Cochrane, 2012). The fourth hypothesis is stated:

H4: Customer orientation has a positive influence on social enterprise performance.

5. Relationship with external organizations

Relationship with external organization implies the position of SE (Dart, 2004) in the market that a firm can draw for cooperation, extra resources and development (Lindenberg, 1996; Rostila, 2010). Inter–organizational relationships can be conceptualized as organizational level bonds, which enable organizations to draw on each other's resources (Hakansson & Snehota, 1995). Social enterprises can use external relationships for capacity building, community development, and cooperative activities (Austin 2000; Campbell–Hunt, Freeman and Dickson, 2010), as well as to learn about the environment and deal with environmental uncertainty (Chew, 2010; Mazzarol, Limnios, & Reboud, 2012). Thus, the fifth hypothesis is:

H5: Relationship with external organizations has a positive influence on social enterprise performance.

6. Perceived environmental uncertainty

Perceived environmental uncertainty refers to a firm's ability to perceived uncertainty of environment where the organization is. The environment includes customer, competitor, technology sectors, and state of dynamism it is facing. It is derived from contingency theory (Downey & Slocum, 1975; Duncan, 1972; Hickson, et al., 1971; Schmidt & Cummings, 1976). How the firm responds to perceived environmental uncertainty will determine strategic success in the market (Fredericks, 2005). Thus, the sixth hypothesis is:

H6: Perceived environmental uncertainty has an influence on social enterprise performance.

7. Marketing performance

Marketing performance strongly relates to the financial sustainability of a firm, (Figge, 2002; Salzman et al., 2005). SEs still need to generate revenue to cope up with its expenses so that the earnings excess can be used to facilitate its operation to achieve the social mission. Therefore SE performance and marketing performance should be related. The hypothesis is stated:

H7: Social enterprise performance has a positive relationship with marketing performance.

8. Social performance

Social performance is an integral measure of the economic, social, and environmental performance of the SE's activities in short and long terms (Mori & Christodoulou, 2011). SE performance also needs to take into account the needs of various stakeholders, including service providers, clients, governments, etc. (Brignall & Modell, 2000). Under institutional theory, social performance, or the effectiveness of the social enterprise's undertaking of its selected social role is its main source of legitimacy (Handelman & Arnold, 1999). Thus, H8 is stated:

H8: Social enterprise performance has a positive relationship with social performance.

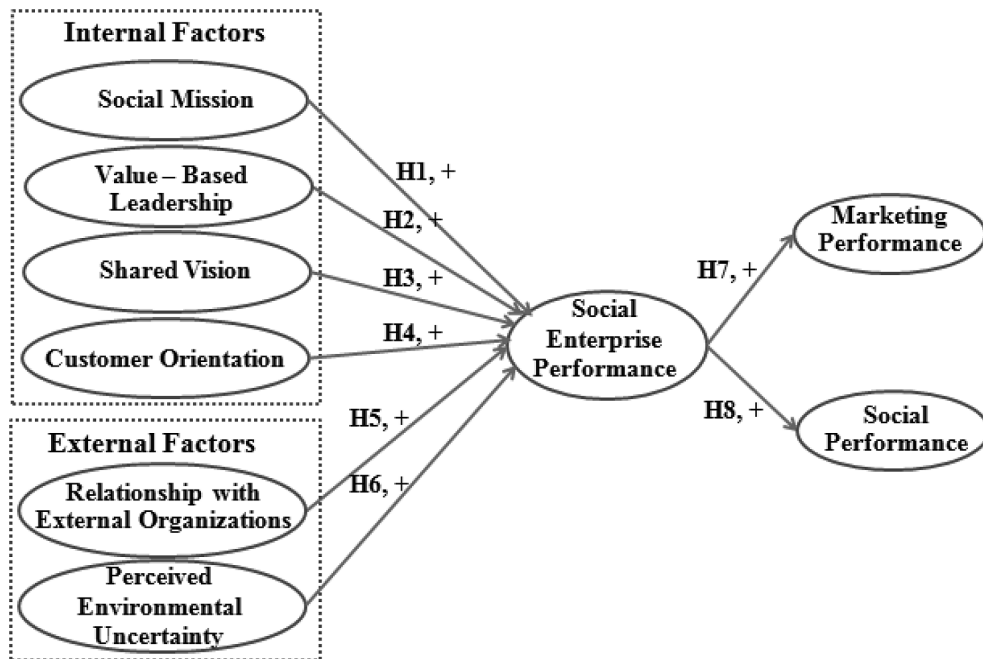

Figure 1 Conceptual framework and hypotheses

Research methodology

The research combines both qualitative and quantitative studies to develop research instrument for data collection. Then, the data from completed and returned questionnaire were analyzed using SPSS and SEM – PLS.

1. Population, sampling method, and sample size

The targeted population was SE currently registered and operating in Thailand at the time of the study (2015). Candidates were drawn from the registration lists of the Thai Social Enterprise Office (TSEO), which listed over 116,000 SEs. The simple random sampling was used and the minimum sample size was 295, based on a ratio of 5 to 1 participants and 59 estimated parameters (Hair, *et al.*, 2006). Conservatively assuming a response rate of 20%, the researcher randomly selected 1,450 participants for the first round of sampling. The completed questionnaire returned was 300 represented a 20.7% response rate and was slightly higher than the estimated response rate.

2. Research instrument

The questionnaire was designed to contain four sections; 1) Respondent information including name, position, and contact. 2) Company's profile including type of social enterprise, number of employee, time of running social enterprise, and revenue. 3) Internal and external factors affecting social enterprise performance (19 items), and 4) Social enterprise performance, both marketing and social performances (5 items). While sections 1 and 2 were checklist and short answers, sections 3 and 4 were measured using a four-point and five-point Likert scale, respectively.

3. Questionnaire and measurement development

To ensure research instrument validity and reliability, the scales and questionnaire were developed in four steps based on recommendations from Churchill (1979) and Bagozzi (1994).

1. The questionnaire was prepared by adapting constructs that obtained from the intensive review of literatures and in-depth interviews with 6 SE firms.
2. The questionnaire was reviewed by two marketing academicians and one SE executive. Then, the questionnaire was revised according to their feedbacks.
3. The questionnaire was initially designed in English, and then translated to Thai and double-checked for translation quality using back translation by three independent bilingual translators. After that, the questionnaire was refined and tested with a target population to ensure all measurements and questions are clearly understood.
4. Finally, the questionnaire was confirmed by pre-testing with 8 SE executives and academicians to assess content validity and to ensure the appropriateness of structure, languages, and measurement before sending to all respondents. The results of IOC index rating from all experts are above 0.7 for each part of questionnaire which higher than acceptable number of 0.5 (Rovinelli and Hambleton, 1997). Thus, the results show high degree of content validity.

Table 1 Constructs and Items

Construct	Item	Source
Internal Factors (Exogenous Latent Variables)		
Social Mission (SM)	<ul style="list-style-type: none"> • Firm states clear social mission toward objectives of social enterprise • Firm has strategic alignment to its social mission • Firm's operation concerns properties in social mission to ensure sustainable growth 	Dees, <i>et al.</i> (2002)
Value Based Leadership (VBL)	<ul style="list-style-type: none"> • Leadership is virtuous and honest • Leadership has ability to recognize resource opportunity (such as raw material, manpower, technology, etc) • Leadership has ability to leverage resource opportunity (such as raw material, manpower, technology, etc) and convert the resource to firm's output • Leadership has ability to communicate with employee and others 	Alvarez and Busenitz, (2001); O'Toole (1996)
Shared vision (SV)	<ul style="list-style-type: none"> • Firm disseminates information about social enterprise • All staffs and units in the organization share the same ambitions and visions • Everyone freely contribute his/her points of view about how to run smoothly 	Aragon-Correa, <i>et al.</i> (2008); Tsai and Ghoshal, (1998); Jehn, (1995)
Customer Orientation (CO)	<ul style="list-style-type: none"> • Firm's product/ service development is based on good market and customer information • Firm understands how customers value and have attitude towards its products • Firm's operation concerns customer interest and benefit ahead of others 	Kwaku (1998)
Relationship with External Organization (REO)	<ul style="list-style-type: none"> • Management has closed interaction with other SEs' managements • Management receives a lot of information from other executives within SE industry • Management receives a lot of information from other sources outside SE industry (such as other institution, association, etc.) 	Athuathene-Gima and Marray (2004)

Table 1 Constructs and Items (cont.)

Construct	Item	Source
External Factors (Exogenous Latent Variables)		
Perceived Environment Uncertainty (PEU)	<ul style="list-style-type: none"> • Firm is aware of uncertainty of customers' demand of its products/ services • Firm is aware of uncertainty of competitor such as the number of competitors and their strategies • Firm is aware of uncertainty of its related environment such as change of rule and regulation, change of economics and social factors 	Downey, <i>et al.</i> , (1975); Swamidass and Newell (1987)
Social enterprise performances (Endogenous Latent Variables)		
Marketing Performance (MP)	<ul style="list-style-type: none"> • In the past few years..... • Firm's revenue increase • Firm uses resource more efficiently • The number of customer increase 	Punthasen <i>et al.</i> (2003); Salzmann (2005)
Social Performance (SP)	<ul style="list-style-type: none"> • In the past few years..... • Firm achieves its social mission which initially defined • All staffs and units are well responsible for their own tasks 	Dow Jones Sustainability Index

4. Data collection

The in-depth interviews with executives of 6 SE firms were conducted to gain insights in order to develop the questionnaire further. The questionnaire was distributed using a combination of postal mailing and telephone interviews. These two techniques were selected because of available contact information from the TSEO, and because not all participants could be expected to use Internet or email. Each of the 1,450 selected firms was sent a package with a cover letter and a copy of the questionnaire in October 2015. With a telephone follow up, 300 completed questionnaires returned in December 2015 were used for the data analysis which was accounted for 20.7% response rate.

5. Data analysis

Data analysis was conducted using a structural equation modeling technique in SEM PLS. The specific technique used was WarpPLS (Version 3.0) which resulted in a PLS path analysis. The initial analysis included descriptive statistics; reliability testing (Cronbach's $\alpha \geq 0.7$; Composite reliability (CR) > 0.6); and convergent and discriminant validity testing ($AVE > 0.5$; square root of AVE $>$ its inter-construct correlation) (Gorsuch, 2015; Stemler & Tsai, 2008). The initial tests were used to identify issues with the data and determined what issues might have occurred in the data. All scales passed the threshold measurements for reliability testing and convergent and divergent validity testing. As a result, no further adaptations or changes to the scales were needed.

Following initial analysis, Partial Least Squares (PLS) path analysis was conducted. PLS path modeling is a technique for analyzing linear multivariable relationships, including both observed and latent variables (Sanchez, 2013). This technique offers a number of advantages for testing conceptual models and frameworks (Sanchez, 2013). PLS path modeling uses two distinct models, including a structural model (which measures relationships of latent variables) and a measurement model (which relates measured variables and latent variables) (Tenenhaus, Vinzi, Chatelin, & Lauro, 2005). Causality is measured within the model using single linear regressions equating the various measured and latent variables using a PLS algorithm. PLS is particularly useful when a highly flexible approach to modeling and analysis of multiple tables as it allows small sample size and non-normality of data (Tenenhaus, Vinzi, Chatelin, & Lauro, 2005). This technique is chosen because it is efficiently suitable for prediction, for analyzing complex model such as second order construct model, and when the research model is in an early stage of development (Zhu et al. 2006). Thus, the data analysis was completed by SPSS and WarpPLS programs.

Results

1. Results of the descriptive analysis

The total sample size was 300. The majority of surveys were completed by the Chairman of companies (75.30%), most respondents hold a Bachelor degree or lower (84.00%). 54.70% of all respondents have 3– 5 years working experiences.

The social enterprises represented in the study were engaged in a number of industries. The most common industries included Agriculture (50.30%), Retail (23.67%), and Food and Beverage (13.30%). Most firms are relatively new, were classified as small firms in Thailand (less than 50 employees), having been established in the last five years (55.30%), and have annual revenues less than 5 million Baht. As shown in Table 2, means of all latent variables were close ranging from 2.91 to 3.54 (out of 4) and SD ranged from 0.45 to 0.59.

Table 2 Descriptive statistics of performance factor constructs

The attitude affecting of factors the company's operations.	<i>M</i>	<i>SD</i>	Interpretation	Rank
Social Mission	3.43	0.46	Strongly Agree	3
Value-Based Leadership	3.54	0.45	Strongly Agree	1
Shared Vision	3.45	0.47	Strongly Agree	2
Customer Orientation	3.35	0.53	Strongly Agree	4
Relationship with External Organizations	3.16	0.59	Agree	5
Perceived Environment Uncertainty	2.91	0.58	Agree	6
Overall	3.31	0.41	Strongly Agree	

2. The Measurement Model of Social Enterprise Performance

The results confirmed that all constructs had acceptable measurement property on both reliability and validity. Table 3 shows the results of all factor loadings which exceed value of 0.7 (Hulland, 1999) indicating that variances in each indicator are explained by their underlying variables. Furthermore, all latent constructs have

Cronbach's alphas above 0.7 (Nunnally, 1978) which indicates the construct validity. Furthermore, all latent variables also show high internal consistency of indicators measuring individual constructs (CR > 0.6).

Table 3 Results summary of measurement model

Latent Variable	Indicators	Outer Loadings	Cronbach's Alphas	AVE	Composite Reliability
SM	SM1	0.77	0.73	0.80	0.57
	SM2	0.78			
	SM3	0.73			
VBL	VBL1	0.75	0.76	0.87	0.62
	VBL2	0.83			
	VBL3	0.85			
	VBL4	0.72			
SV	SV1	0.84	0.73	0.85	0.65
	SV2	0.82			
	SV3	0.77			
CO	CO1	0.85	0.80	0.88	0.72
	CO2	0.88			
	CO3	0.80			
REO	REO1	0.81	0.79	0.88	0.71
	REO2	0.89			
	REO3	0.83			
PEU	PEU1	0.85	0.84	0.76	0.90
	PEU2	0.90			
	PEU3	0.86			
SEP	Second-order construct		0.83	0.92	0.85
MP	MP1	0.86	0.79	0.88	0.70
	MP2	0.80			
	MP3	0.85			
SP	SP1	0.87	0.79	0.87	0.76
	SP2	0.87			

To confirm construct validity, the convergent validity is confirmed by the results of AVE (table 2) which exceed 0.6 threshold value of 0.7 for all variables (Fornell and Larcker 1981). Results from Table 4 show that square root of AVE for each construct were higher than the corresponding inter-construct. This confirms that each latent variables shares more variance with its own measurement variables that with other constructs, in other word, the discriminant validity is confirmed.

Table 4 Inter-construct correlation matrix with square roots of AVEs

Construct	Cross Construct Correlation								
	SM	VBL	SV	CO	REO	PEU	SEP	MP	SP
SM	0.76								
VBL	0.60	0.79							
SV	0.52	0.68	0.81						
CO	0.53	0.58	0.60	0.85					
REO	0.49	0.56	0.50	0.58	0.84				
PEU	0.39	0.48	0.49	0.54	0.62	0.87			
SEP	0.44	0.45	0.49	0.54	0.52	0.46	0.92		
MP	0.46	0.46	0.49	0.56	0.54	0.50	0.82	0.84	
SP	0.35	0.38	0.41	0.44	0.41	0.35	0.83	0.70	0.88

Note: Square roots of AVEs are presented on the diagonal. Construct correlations are shown below the diagonal

3. The Structural Model of Social Enterprise Performance

The structural model was assessed by examining path coefficients and their significance levels. The explanatory power of a structural model was evaluated by examining R² value of the SE performance and the results are shown in Figure 2 and Table 5.

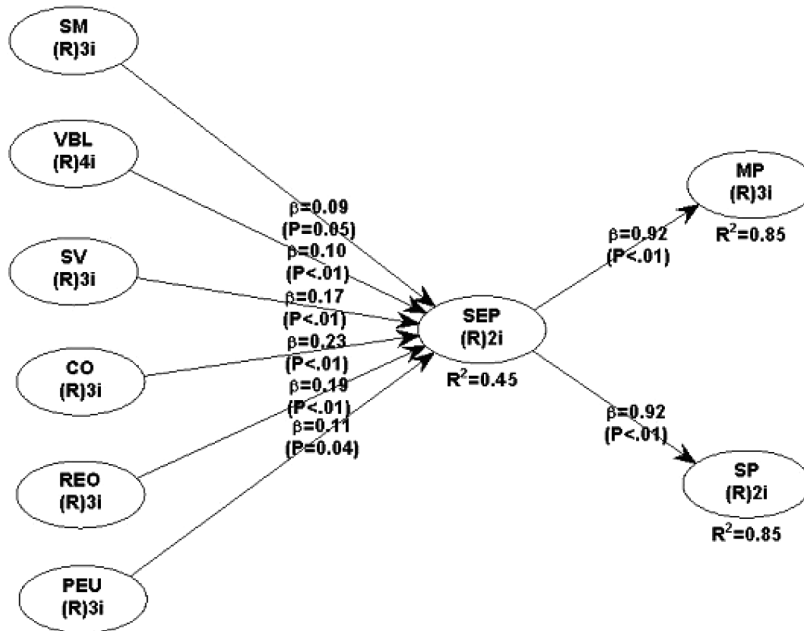

Figure 2 Result of structural Model

Table 5 Hypotheses Testing Results

Hypothesis	Coefficient Estimate (β)	p-Value	Hypothesis Result
H1: SM → SEP	0.09	<0.05 (=0.049)	Support
H2: VBL → SEP	0.10	<0.01	Support
H3: SV → SEP	0.17	<0.01	Support
H4: SV → SEP	0.23	<0.01	Support
H5: REO → SEP	0.19	<0.01	Support
H6: PEU → SEP	0.11	<0.01	Support
H7: SEP → MP	0.92	<0.01	Support
H8: SEP → SP	0.92	<0.05 (=0.040)	Support
R^2 of SEP		45%	
R^2 of MP		85%	
R^2 of SP		85%	

First is to assess whether the relationships in the structural model are statistically significant. Examination of observed variables contributing to SEP show that all variables except SM meets the standard $p < 0.05$ or $p < 0.01$ criteria for statistical significance. While SM and PEU have significant relationships to SEP at the 5% significance level; VBL, SV, CO, and REO have significant relationships to SEP at the 1% significance level. SEP also has a significant relationship to both MP and SP ($p < 0.01$) at which confirmed second order constructs.

Strength and direction of relationships is indicated by the β terms and vectors (arrows) for each relationship. The standardized path coefficients range from 0.10 to 0.92 and relationship directions are positive as predicted. While the path coefficients of second order are very strong ($\beta = 0.92$), those for contributors to SEP are relatively weak ($\beta = 0.09$ to $\beta = 0.23$). However, this does not necessarily indicate a weak relationship or one that should be discarded (Sanchez, 2013). The path coefficients of SEP- $\rightarrow$ MP and SEP- $\rightarrow$ SP ($\beta = 0.92$) are very strong.

The R^2 coefficients of correlation for observed variables MP ($R^2 = 0.85$) and SP ($R^2 = 0.85$) can be considered as good to exceptional based on standard regression and PLS path modeling standards (Sanchez, 2013) while the result of R^2 coefficient of SEP which shows 45.3% indicates explanatory power to social enterprise performance is relatively good (Sanchez, 2013).

In summary, all of the relationships proposed in the model are statistically significant which indicate positive relationships as hypothesized. Thus, all hypotheses are supported.

Discussion

In summary, the PLS path model demonstrated that the research model for this study (Figure 1) represents the structural relationships of latent and observed variables in the sample. All of the relationships for this study were significant and had positive relationship.

H1 stated that the social mission would have a positive influence on the social enterprise's performance. This hypothesis was supported and it is clear that mission of

the firm is important as it reflects how a firm would organize and operate. In addition, it allows others to understand and support the firm (Sonnino & Driggs –Trevarthen, 2013). In other word, social mission does not only help align organization’s mission with its strategy, also it guide the member’s effective participation. Therefore, performance of the enterprise tends to be improved (Gliedt and Parker, 2007; Mosek and Gillin, 2007; Coburn and Rijdsdijk, 2010).

In H2, we posited that value-based leadership would also positively affect social enterprise performance. This hypothesis was not rejected and the reason for it is clear from the literature. The importance of value-based leadership was mentioned under the RBV, and has been found to be significant in several previous studies (Fry & Matherly, 2006; Liu, Fu & Wu, 2008). Thus, it was not surprising that value-based leadership was significant for this study. Value-based leadership could also influence other factors, such as customer orientation (a key strategy) and perceived environmental uncertainty (related to information asymmetries and response). Thus, even though it did not have the highest path coefficient, the value-based leadership component could be the most important factor in social enterprise performance.

H3 addressed the importance of shared vision for social enterprise performance. H3 was accepted as well. While value-based leadership is clearly important, it would not be effective without a shared vision or common goals, which serves as both an organizational resource and an important factor in the formation and maintenance of relationships under social capital theory (Chow & Chan, 2008; Hart, 1995; Russkanen, 2001). Simply, the shared vision provides the glue of the organization, creating relationships and shared ideas about the purpose of the organization and its goals. This factor could potentially interact with the social mission, as it may be not the specific social mission per se, but the shared vision of the organization members toward the social mission, which determines success. This type of indirect relationship was not tested here, but could be tested in further studies of social enterprise.

In H4, it was proposed that customer orientation would positively influence social enterprise performance. H4 was also accepted, and here too it is clear that there are some potential interactions with other factors. This is consistent with the literature,

which suggests that customer orientation is one of the critical factors in the success of social enterprises and public management activities (Hong & Cho, 2012; Rod & Ashill, 2010; Sridharan & Viswanathan, *Marketing in subsistence marketplaces: Consumption and entrepreneurship in a South Indian context*, 2008). It is also consistent with the principles of the RBV, which state that the firm's ability to identify and meet customer demand is a significant resource (Appian-Adu & Singh, 1998; Deshpande et al., 1993; Levitt, 1960). There may also be similar relationships between customer orientation and perceived environmental uncertainty, since customer orientation is a strategic tool to collect information about customers and use this information in the organization's activities to meet their needs (Appian-Adu & Singh, 1998; Deshpande et al., 1993; Levitt, 1960). Collecting such information is one way of reduced environmental uncertainty and formulating improved responses to it (Taylor & Bogdan, 1984; Milliken, 1987).

H5 argued that relationships with external organizations would influence social enterprise performance. This hypothesis was also accepted, as predicted by social capital theory and institutional theory (Dart, 2004; Lindenberg, 1996; Rostila, 2010). Theoretically, the firm's relationships with external organizations represent both external social capital it can draw on and its institutional role and legitimacy. Relationships with external organizations also affect the firm's absorptive capacity, or ability to use the resources it has available to it (Chalmers & Balan-Vnuk, 2013). The literature shows that there may be some significant interactions with other factors. For example, interorganizational relationships can help reduce uncertainty by increasing organizational flexibility and information (Lindenberg, 1996; Rostila, 2010). However, care should be taken in interpreting this finding, since it is not the case that external organizations will necessarily share the same goals or approach as the social enterprise (Haugh & McKee, 2004).

Finally, H6 stated that perceived environmental uncertainty would influence social enterprise performance. This final hypothesis was accepted, as predicted by the previous literature on the external environment and contingency theory (Downey & Slocum, 1975; Duncan, 1972; Hickson, et al., 1971; Schmidt & Cummings, 1976).

Previous literature has suggested that social enterprises may be effective at adapting to environmental uncertainty because they can use effectuation, or identification of different paths and response to uncertainty freed from the demands of profit-making (Di Domenico, Haugh, & Tracey, 2010). Social enterprise may even emerge from conditions of environmental uncertainty, particularly in areas that are not government or market-oriented activities (Smith, 2010).

Overall, the proposed model was effective at demonstrating the relationships between the main constructs and the outcome variables. The findings were generally in line with the literature on social enterprise and the underlying theories that relate to it, such as institutional theory, the RBV, social capital, and contingency theory. An area that was not tested was interrelationships between constructs, although the internal correlations (Table 3) suggested that these could be significant. This remains an area for future research.

Contributions

1. Theoretical contribution

Since this study is the first empirical research conducted in Thailand to examine SE performance, it is the development of a holistic theoretical that incorporates aspects of institutional theory, the RBV, contingency theory, and social capital theory. The research has not only demonstrates that all of these theoretical perspectives have validity, also shown that a multi-dimensional perspective on social enterprise is effective. This helps to further develop the literature on social enterprise, which does have some gaps in understanding how SE effectiveness can be assessed.

2. Managerial contribution

The results provide SE executives with better understanding of social enterprise and what need to consider when establishing a social purpose and strategy and resource utilization for fulfilling that purpose. Top three items playing significant roles affecting SE performances, defined by financial and/or indicators, are customer orientation, relationship with external organizations, and shared vision. Thus, firm should consider

customer value creation when formulating the marketing strategy. By doing so, customer's demand and their attitude towards firm's products and services should be assessed.

In addition, Thailand is considered collectivism, executives should have a good relationship with other organizations since it serves as a good source of information and network to help a firm to exemplify strategic options and decision making. In order to efficiently operate, executives should encourage all staffs and units to have trust and motivation to achieve the common goals.

Limitations and recommendations for Future Research

Since most SEs in Thailand are in an early stage of development, further study with more sophisticated model could be explored in order to gain deeper understanding about SE. We can comprehend that the future model of SE could be expanded to second order for the antecedents which might potentially have stronger impact on the SE performance.

In addition, future research could explore the SE model for some particular industries such as agricultural, retail, or financial industries because different industries could have different characteristics in their organizational culture. By undertaking research in this area, it will expand the frontier of knowledge for researchers and practitioners to understand more about SE performance.

References

- Alvarez, S. A., & Busenitz, L. W. (2001). The Entrepreneurship of Resource-based Theory. *Journal of Management*, 27 (1), 755-775.
- Appiah-Adu, K., & Singh, S. (1998). Customer orientation and performance: A study of SMEs. *Management Decision*, 36 (6), 385-394.
- Aragón-Correa, J. A., Hurtado-Torres, N., Sharma, S., & Garça-Morales, V. J. (2008). Environmental strategy and performance in small firms: A resource-based perspective. *Journal of environmental management*, 86(1), 88-103.
- Atuahena-gima, K., & Murray, J. Y. (2004). Antecedents and outcomes of marketing strategy comprehensiveness. *Journal of Marketing*, 68(1), 33-46.

- Austin, J. E. (2000). Strategic collaboration between nonprofits and business. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 29 (1), 69–97.
- Barney, J. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*, 17 (1), 99–122.
- Bull, M. (2007). ‘Balance’: The Development of a Social Enterprise Business Performance Analysis Tool. *Social Enterprise Journal*, 3 (1), 49–66.
- Campbell–Hunt, D. M., Freeman, C., & Dickson, K. J. (2010). Community–based entrepreneurship and wildlife sanctuaries: Case studies from New Zealand. *International Journal of Innovation and Regional Development*, 2 (1), 4–21.
- Chalmers, D. M., & Balan–Vnuk, E. (2013). Innovating not–for–profit social ventures: Exploring the microfoundations of internal and external absorptive capacity routines. *International Small Business Journal*, 31 (7), 785–810.
- Chell, E. (2007). Social Enterprise and Entrepreneurship: Towards a Convergent Theory of the Entrepreneurial Process. *International Small Business Journal*, 25(1), 5–26.
- Chew, C. (2010). Strategic positioning and organizational adaptation in social enterprise subsidiaries of voluntary organizations: An examination of community interest companies with charitable origins. *Public Management Review*, 12 (5), 609–634.
- Chow, W. S., & Chan, L. S. (2008). Social network, social trust and shared goals in organizational knowledge sharing. *Information & Management*, 45(7), 458–465.
- Cicourel, A. V. (1981). The role of cognitive–linguistic concepts in understanding everyday social interactions. *Annual Review of Sociology*, 87–106.
- Coburn, J., & Rijdsdijk, R. (2010). *Evaluating the Success Factors for Establishing a Thriving Social Enterprise in Scotland*. Retrieved from CED Network: http://www.cednetworkwest.org.nz/Cache/Pictures/2234129/Evaluating_the_success_factors.pdf
- Dart, R. (2004). The Legitimacy of Social Enterprise. *Nonprofit Management & Leadership*, 14(4), 411–424.
- Dees, J. G., Emerson, J., & Economy, P. (2002). *Enterprising nonprofits: A toolkit for social entrepreneurs* (Vol. 186). John Wiley & Sons.
- Department of Trade and Industry, Departmental Report (2002): www.dti.gov.uk

- Deshpandé, R., Farley, J. U., & Webster, F. E., Jr. (1993). Corporate Culture, Customer Orientation, and Innovativeness in Japanese Firms: A Quadrant Analysis. *Journal of Marketing*, 57(1), 23–37.
- Di Domenico, M., Haugh, H., & Tracey, P. (2010). Social bricolage: Theorizing social value creation in social enterprises. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 34(4), 681–703.
- Downey, H. K., & Slocum, J. W., Jr. (1975). Environmental Uncertainty: The Construct and Its Application. *Administrative Science Quarterly*, 20(4), 613–629.
- Duncan, R. B. (1972). Characteristics of Organizational Environments and Perceived Environmental Uncertainty. *Administrative Science Quarterly*, 313–327.
- Dunn, A., & Riley, C. A. (2004). Supporting the Not-for-Profit Sector: the Government's Review of Charitable and Social Enterprise. *The modern law review*, 67(4), 632–657.
- Fernandez, R. M., Castilla, E. J., & Moore, P. (2000). Social capital at work: Networks and employment at a phone center. *American journal of sociology*, 1288–1356.
- Figge, F. (2002). *Managing biodiversity correctly—Efficient portfolio management as an effective way of protecting species*. Gerling Versicherungs-Beteiligungs-AG.
- Foster, W., & Bradach, J. (2005). Should nonprofit seek profits. *Harvard business review*, 83(2), 92–100.
- Fredericks, A. D. (2005). *The complete idiot's guide to success as a teacher*. Alpha Books.
- Gorsuch, R. L. (2015). *Factor analysis*. New York: Routledge.
- Grant, R. M. (1991). The Resource-Based Theory of Competitive Advantage: Implications for Strategy Formulation. *California Management Review*, 7(1), 114–135.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis* (Vol. 6). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Håkansson, H., & Snehota, I. (1995). The burden of relationships or who's next. In *IMP Conference (11th)* (Vol. 11). IMP.
- Handelman, J. M., & Arnold, S. J. (1999). The Role of Marketing Actions with a Social Dimension: Appeals to the Institutional Environment. *Journal of Marketing*, 63 (3), 33–48.

- Hart, S. L. (1995). A Natural-resource-based View of the Firm. *Academy of Management Review*, 20 (4), 986-1014.
- Haugh, H., & McKee, L. (2004). The cultural paradigm of the smaller firm. *Journal of Small Business Management*, 42 (4), 377-394.
- Helfat, C. E., & Peteraf, M. A. (2003). The Dynamic Resource-based View: Capability Lifecycles. *Strategic Management Journal*, 24 (1), 997-1010.
- Hong, J., & Cho, D. (2012). The effects of market orientation, entrepreneurial orientation and social networks on the social performance of non-profit organizations. In *Computer applications for web, human computer interaction, signal and image processing, and pattern recognition* (pp. 240-248). Berlin, Germany: Springer.
- Jehn, K. A. (1995). A multimethod examination of the benefits and detriments of intragroup conflict. *Administrative science quarterly*, 256-282.
- Kinder, P. D., & Domini, A. L. (1997). Social screening: Paradigms old and new. *The Journal of Investing*, 6(4), 12-19.
- Lepoutre, J., Justo, R., Terjesen, S., & Bosma, N. (2013). Designing a global standardized methodology for measuring social entrepreneurship activity: the Global Entrepreneurship Monitor social entrepreneurship study. *Small Business Economics*, 40(3), 693-714.
- Levitt, T. (1960). Growth and profits through planned marketing innovation. *The Journal of Marketing*, 1-8.
- Lindenberg, S. (1996). Continuities in the theory 10 of social production functions. *Verklarende sociologie: Opstellen voor Reinhard Wippler*, Thesis Publishers, Amsterdam, 169-184.
- Lumpkin, G. T., Moss, T. W., Gras, D. M., Kato, S., & Amezcua, A. S. (2013). Entrepreneurial processes in social contexts: how are they different, if at all?. *Small Business Economics*, 40(3), 761-783.
- Mair, J., & Marti, I. (2004). *Social Entrepreneurship Research: A Source of Explanation, Prediction, and Delight*. Madrid: IESE Business School, University of Navarra.
- Mason, C., Kirkbride, J., & Bryde, D. (2007). From Stakeholders to Institutions: the Changing Face of Social Enterprise Governance Theory. *Management Decision*, 45(2), 284-301.

- Mazzarol, T., Limnios, E. A., & Reboud, S. (2012). Co-operative enterprise as a coalition of small firms. *57th Annual ICSB World Conference*. Wellington, NZ.
- Meyer, J. W., Rowan, B., Powell, W. W., & DiMaggio, P. J. (1991). The new institutionalism in organizational analysis. *The new institutionalism in organizational analysis*.
- Milliken, F. J. (1987). Three Types of Perceived Uncertainty about the Environment: State, Effect, and Response Uncertainty. *The Academy of Management Review*, 12(1), 133-143.
- Nahapiet, J., & Ghoshal, S. (1998). Social Capital, Intellectual Capital, and the Organizational Advantage. *The Academy of Management Review*, (23)2, 242-266.
- Nyssens, M. (Ed.). (2006). *Social Enterprises: At the Crossroads of Market, Public Policies and Civil Society*. Routledge.
- O'toole, J. (1996). *Leading change: The argument for values-based leadership* (Vol. 1995). New York: Ballantine Books.
- Rod, M., & Ashill, N. J. (2010). The effect of customer orientation on frontline employees job outcomes in a new public management context. *Marketing Intelligence and Planning*, 28(5), 600-624.
- Rostila, M. (2010). The Facets of Social Capital. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 41(3), 308-326.
- Roy, M. S. (1997). Recent diversification in African greenbuls (Pycnonotidae: *Andropadus*) supports a montane speciation model. *Proceedings of the Royal Society of London B: Biological Sciences*, 264(1386), 1337-1344.
- Salzmann, O., Ionescu-Somers, A., & Steger, U. (2005). The business case for corporate sustainability: literature review and research options. *European Management Journal*, 23(1), 27-36.
- Sanchez, G. (2013). *PLS path modeling with R*. Retrieved from http://gastonsanchez.com/PLS_Path_Modeling_with_R.pdf
- Schellhorn, M. (2011). *Introducing SPM to Better Achieve the Social Mission? - Microfinance Institutions in the Post-crisis Era*. Brussels: Solvay Brussels School of Economics and Management.

- Schmidt, S. M., & Cummings, L. L. (1976). Organizational Environment, Differentiation and Perceived Environmental Uncertainty. *Decision Sciences*, 7(3), 447-467.
- Shore, T., & Strauss, J. (2008). The political context of employee appraisal: effects of organizational goals on performance ratings. *International Journal of Management*, 25(4), 599.
- Scott, W. R. (2008). Approaching Adulthood: The Maturing of Institutional Theory. *Theory of Sociology*, 37 (1), 427-442.
- Smith, S. R. (2010). Hybridization and nonprofit organizations: The governance challenge. *Policy and Society*, 29 (3), 219-229.
- Sridharan, S., & Viswanathan, M. (2008). Marketing in subsistence marketplaces: Consumption and entrepreneurship in a South Indian context. *Journal of Consumer Marketing*, 25 (7), 455-462.
- Stemler, S. E., & Tsai, J. (2008). Best practices in interrater reliability: Three common approaches. In J. W. Osborne (Ed.), *Best practices in quantitative methods* (pp. 29-49). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Strothotte, T. G., & Wüstenhagen, R. (2005). Structure of sustainable economic value in social entrepreneurial enterprises. *Vinig, GT & Voort, RCWVD (Hg.), Research on Technological Innovation and Management*, 9.
- Swamidass, P. M., & Newell, W. T. (1987). Manufacturing Strategy, Environmental Uncertainty and Performance: A Path Analytic Model. *Management Science*, 33(4), 509-524.
- Taylor, S. J., & Bogdan, R. (1984). Introduction to qualitative research methods: The search for meaning.
- Tenenhaus, M., Vinzi, V. E., Chatelin, Y., & Lauro, C. (2005). PLS path modeling. *Computational Statistics and Data Analysis*, 48, 159-205.
- Townsend, D. M., & Hart, T. A. (2008). Perceived institutional ambiguity and the choice of organizational form in social entrepreneurial ventures. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 32(4), 685-700.
- Tsai, W., & Ghoshal, S. (1998). Social capital and value creation: The role of intrafirm networks. *Academy of management Journal*, 41(4), 464-476.

- Van Dierdonck, R., & Miller, J. G. (1980). Designing production planning and control systems. *Journal of Operations Management*, 1(1), 37-46.
- Venkatraman, N. (1989). The Concept of Fit in Strategy Research: Toward Verbal and Statistical Correspondence. *The Academy of Management Review*, 14(3), 423-444.
- Von der Weppen, J., & Cochrane, J. (2012). Social enterprises in tourism: An exploratory study of operational models and success factors. *Journal of Sustainable Tourism*, 20(3), 497-511.
- Webb, D., Webster, C., & Krepapa, A. (2000). An Exploration of the Meaning and Outcomes of a Customer-Defined Market Orientation. *Journal of Business Research*, 48(1), 101-112.
- Woolcock, M., & Narayan, D. (2000). Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy. *The World Bank Research Observer*, 15(2), 225-249.
- http://gastonsanchez.com/PLS_Path_Modeling_with_R.pdf

The Development of Reading Literacy of Students in 15 Years of Age in Each Country that Influenced by Being Membership of OECD countries, Academic year of parents and Their property as a Mediating variable.

Sutthisan Chumwichan¹

ABSTRACT

Reading literacy was considered as the important skill to the development of human resources in country. It was a fundamental skill using in learning and the development of students to establish other skills of learning in higher levels. In several countries that economic status of family in high level were founded, reading literacy of over all the countries were in high level as well. However, the findings related to the development of reading literacy in several researches were inadequate to support the thoughts which led to the direction for policy operation in reading literacy in the country was unclear. This research was aimed to develop and analyze the equation of model for the structure of curve of development with latent variable of effect of being membership of OECD countries affecting to reading literacy with academic year of parents and their properties as the mediating variable. Data using in analysis method was granted from PISA database in the last 3 periods which were year 2006,2009 and 2012. The sample in the data were the students in 15 years of age in all 3 periods was the amount of 1,400,198 samples from 79 countries. The unit of analysis in this study was in country scale which all variables in individual scale was summarized into country scale by using average value.

The result of analysis with fundamental statistics using repeated measure ANOVA revealed that the average of the highest level of education of the parents with reading literacy was different in each year with statistical significance and developmental pattern was in linear, while the average of properties of students family was not different. It could develop the model for the curve of development with latent variables by establishing 2 variables with development in linear and included variables without development with the average. According to the developed model which was unable to analyze with maximum likelihood estimation, the Bayesian estimation was applied instead. The result analysis said the developed model of equation of the structure was in accordance with the empirical data with posterior predictive p-value = .360 at credibility interval = [-20.253, 27.218]. The estimation for the influences in model revealed that being membership of OECD affected to the primary value of all variables with statistical significance. The properties of family were the mediating variable of the effect of the academic year of the parents toward the primary value of reading literacy. Moreover, the study also revealed that the primary value of the highest academic year of the parents were the partial mediating variable of the effect of being membership of OECD toward the properties of family. Additionally, the properties of family were the partial mediating variable of the effect of being membership of OECD that affected to reading literacy skill. The findings pointed out that the policy formulation of country for the development of reading literacy of students should develop in direct supporting the factors related to families. If the students were ready and supported the facilities by their families, their reading skill was improved as well.

Keywords: PISA, reading literacy, latent growth curve modeling

¹ Corresponding author, Researcher Email: sutthisan_c@hotmail.com

พัฒนาการการรู้การอ่านของนักเรียนช่วงอายุ 15 ปี ในแต่ละประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นสมาชิก ในกลุ่ม OECD โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครอง และทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

สุทธิศานต์ ชุ่มวิจารณ์¹

บทคัดย่อ

การรู้การอ่านเป็นทักษะสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เป็นทักษะเบื้องต้นที่ใช้สำหรับการเรียนรู้และพัฒนาให้นักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ ระดับสูงต่อไป โดยประเทศที่มีเศรษฐกิจสถานะของครอบครัวโดยรวมสูงจะมีการรู้การอ่านโดยรวมของประเทศสูงตามไปด้วย อย่างไรก็ตามข้อค้นพบเกี่ยวกับพัฒนาการของการรู้การอ่านยังขาดงานวิจัยที่สนับสนุนเท่าที่ควร ทำให้ขาดทิศทางที่ชัดเจนสำหรับดำเนินการเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มการรู้การอ่านของประเทศได้ การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของอิทธิพลของการเป็นสมาชิกในกลุ่มประเทศ OECD ที่ส่งผลไปยังการรู้การอ่านของนักเรียน โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครอง และทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์นำมาจากฐานข้อมูลของ PISA ในช่วง 3 ครั้งที่ผ่านมา คือ ปี 2006 2009 และ 2012 โดยเก็บข้อมูลจากตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุ 15 ปี ทั้งสามช่วงคิดเป็นจำนวน 1,400,198 ตัวอย่าง จาก 79 ประเทศ การวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้มีหน่วยการวิเคราะห์เป็นประเทศจึงมีการรวมตัวแปรจากหน่วยตัวอย่างระดับคนเป็นประเทศด้วยการหาค่าเฉลี่ย

ผลการวิเคราะห์ในเบื้องต้นด้วยสถิติ *repeated measure ANOVA* พบว่าค่าเฉลี่ยของปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง และการรู้การอ่านมีความแตกต่างกันในแต่ละปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีแบบแผนพัฒนาการเป็นเส้นตรงส่วนค่าเฉลี่ยของทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนไม่มีความแตกต่างกันจึงพัฒนาเป็นโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง โดยกำหนดให้ตัวแปรที่มีพัฒนาการทั้งสองตัวแปรมีพัฒนาการเป็นเส้นตรง และรวมตัวแปรที่ไม่มีพัฒนาการด้วยค่าเฉลี่ย เนื่องจาก โมเดลที่พัฒนาขึ้นไม่สามารถวิเคราะห์ด้วยการประมาณค่าแบบความควรจะเป็นสูงสุดได้ จึงใช้การวิเคราะห์ด้วยการประมาณค่าแบบเบย์ ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า *posterior predictive p-value* = .360 ที่ *credibility interval* = [-20.253, 27.218] ผลการประมาณค่าอิทธิพลในโมเดลพบว่า การเป็นสมาชิกในกลุ่ม OECD ส่งผลต่อค่าตั้งต้นทุกตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยทรัพย์สินที่บ้านเป็นตัวแปรส่งผ่านของอิทธิพลของปีการศึกษาของผู้ปกครองไปยังค่าตั้งต้นการรู้การอ่าน นอกจากนี้พบว่าค่าตั้งต้นปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองเป็นตัวแปรส่งผ่านบางส่วนของอิทธิพลจากการเป็นสมาชิกในกลุ่ม OECD ไปยังทรัพย์สินที่บ้านและทรัพย์สินที่บ้านเป็นตัวแปรส่งผ่านบางส่วนของอิทธิพลของประเทศกลุ่ม OECD ที่ส่งผลไปยังทักษะการรู้การอ่าน ข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่าการกำหนดนโยบายของประเทศเพื่อพัฒนาการรู้การอ่านของนักเรียนควรพัฒนาในด้านการสนับสนุนปัจจัยทางบ้านโดยตรง ซึ่งหากนักเรียนมีความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางบ้านแล้วจะทำให้ทักษะการอ่านสูงขึ้นตามไปด้วย

คำสำคัญ: PISA, การรู้การอ่าน, โมเดลโค้งพัฒนาการ

¹ ผู้รับผิดชอบบทความ, นักวิจัยอิสระ อีเมล: sutthisan_c@hotmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญ

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้สำรวจข้อมูลโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) ที่มีกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนอายุ 15 ปี โดยมีเก็บข้อมูลทุกๆ 3 ปี เพื่อให้ทราบถึงความพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต นอกเหนือจากการมีความสามารถที่มีอยู่เพียงในหลักสูตรของโรงเรียน ข้อมูลความรู้ของนักเรียนประกอบไปด้วยความรู้ใน 3 ด้านหลักได้แก่ การรู้คณิตศาสตร์ (mathematics literacy) การรู้การอ่าน (reading literacy) และการรู้วิทยาศาสตร์ (science literacy) (OECD, 2009; 2012; 2014)

การรู้การอ่านเป็นทักษะที่เป็นรากฐานในการพัฒนานักเรียนซึ่งจะเป็นพลเมืองที่สำคัญของประเทศในอนาคตโดยผู้ที่มีทักษะการรู้การอ่านสูงย่อมสามารถเข้าใจข้อมูลที่มีความซับซ้อน และช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านความคิดที่สูงขึ้นตามไปด้วย (Kirsch, De Jong, LaFontaine, McQueen, Mendelovits, & Monseur, 2003) อีกทั้งยังเป็นทักษะที่ช่วยพัฒนาบุคคลให้เกิด ความรู้ทางด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี (Walker, 2011) ปัจจัยจากครอบครัวมีความสำคัญต่อการรู้การอ่าน โดยเฉพาะฐานะของครอบครัวผลการวิจัยในอดีตพบว่านักเรียนในกลุ่มพลเมืองชั้นสอง (minority) ที่มีเศรษฐกิจสถานะต่ำจะส่งผลให้การรู้การอ่านของนักเรียนเหล่านั้นต่ำลงไปด้วย (Netten, Luyten, Droop, & Verhoeven, 2014) อิทธิพลดังกล่าวไม่เพียงส่งผลในระดับนักเรียนเท่านั้น แต่ยังพบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมของความพร้อมของครอบครัวของประเทศ ทำให้ค่าเฉลี่ยของการรู้การอ่านของนักเรียนมีความแตกต่างกันไปด้วย (Liu, Bellens, Van Den Noortgate, Gielen, & Van Damme, 2014)

การพิจารณาการรู้การอ่านในภาพรวมระดับประเทศแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ของประเทศในองค์รวมดังนั้นการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้จึงวิเคราะห์ในระดับประเทศเพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับใช้องค์ความรู้ในเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศในอนาคตการเป็นสมาชิกในกลุ่ม OECD เป็นตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่งในการศึกษาปัจจัยระดับประเทศ เนื่องจากการความเป็นสมาชิกในกลุ่มดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับระดับเศรษฐกิจโดยภาพรวมของประเทศ กลุ่มประเทศ OECD ได้มีการรวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาเชิงนโยบายทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มสมาชิกซึ่งเศรษฐกิจของประเทศเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการศึกษาของประเทศโดยตรง (Lingard & Rawolle, 2010) จากวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งองค์กรที่เกิดขึ้นจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ความเป็นกลุ่มประเทศ OECD จึงไม่ได้สะท้อนความคล้ายคลึงทางด้านภูมิศาสตร์ หรือความคล้ายคลึงทางด้านทางวัฒนธรรมของสมาชิกในกลุ่มแต่อย่างไร แต่สะท้อนความคล้ายคลึงกันทางด้านระบบเศรษฐกิจของประเทศที่เป็นสมาชิกในกลุ่มที่ค่อนข้างมีการพัฒนาสูงกว่าหลายๆ ประเทศที่ไม่ได้เข้าร่วมในกลุ่ม (Delgado, Henderson, & Parmeter, 2014) ทั้งนี้ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ

- ◆ พัฒนาการการรู้การอ่านของนักเรียนช่วงอายุ 15 ปีในแต่ละประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นสมาชิก ◆
ในกลุ่ม OECD โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครองและทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

ส่งผลให้ระดับการศึกษาของประชาชนในประเทศในภาพรวมสูงตามไปด้วย

ผลการสำรวจทักษะการรู้การอ่านของการทดสอบ PISA ตั้งแต่ปี 2003 ถึงปี 2009 ที่ผ่านมามีพบว่า กลุ่มเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยทักษะการอ่านสูงกว่าเพศชาย และประเทศที่อยู่ในกลุ่ม OECD มีคะแนนทักษะการอ่านที่สูงกว่าประเทศที่ไม่อยู่ในกลุ่ม OECD (Chiu & Catherine, 2006, Fleischman, Hopstock, Pelczar, & Shelley, 2012) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยในลักษณะข้อมูลระยะยาว (longitudinal study) ที่มีลักษณะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่วิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลของ PISA ในงานวิจัยที่ผ่านมามีไม่มากนัก งานวิจัยบางส่วนเช่น งานวิจัยของ Wu (2010) ศึกษาการรู้คณิตศาสตร์ของแต่ละประเทศด้วยการวิเคราะห์พหุระดับโดยมีนักเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ในระดับแรกประเทศ และเวลา เป็นหน่วยวิเคราะห์ที่สูงขึ้นตามลำดับ Hanushek and Woessmann (2012) ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้น ในการทำนายพัฒนาการ โดยมีตัวแปรตามคือดัชนีการพัฒนาและตัวแปรทำนายคือดัชนีเกี่ยวกับกำลังคน (workers) ที่มีการใช้ตัวแปรทักษะต่างๆ รวมถึงการอ่านอยู่ในค่าดัชนีด้วยซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการของการอ่านโดยตรงยังไม่ปรากฏแน่ชัด

การขาดข้อมูลผลการวิจัยของการรู้การอ่านในระดับประเทศจากฐานข้อมูลของ PISA ในลักษณะการวิจัยระยะยาว การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มองค์ความรู้ดังกล่าว โดยงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างใค้พัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของอิทธิพลของการเป็นสมาชิกในกลุ่มประเทศ OECD ที่ส่งผลไปยังการรู้การอ่านของนักเรียน โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครอง และทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาสกัดเป็นความรู้ในเชิงนโยบายสำหรับบริหารจัดการประเทศด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีทักษะการรู้การอ่านที่สูงขึ้นต่อไป

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากรและตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้ฐานข้อมูลจากเว็บไซต์ทางการของ OECD โดยใช้ข้อมูลในปี 2006 2009 และ 2012 ซึ่งเป็นข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามกับนักเรียนอายุ 15 ปีในประเทศต่างๆ จำนวน 79 ประเทศ ข้อมูล 3 ช่วง มีทั้งสิ้น 1,400,198 คน โดยปี 2006 มีจำนวนข้อมูล 398,750 คน ปี 2009 มีจำนวน 515,958 คน และปี 2012 มีจำนวน 485,490 คน เนื่องจากหน่วยการวิเคราะห์ระยะยาวในการวิจัยครั้งนี้คือประเทศ จึงมีการรวมข้อมูลจากตัวอย่างที่เป็นนักเรียนให้เป็นข้อมูลระดับประเทศโดยใช้ค่าเฉลี่ยของตัวแปรต่างๆ

2.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

การศึกษารุ่นนี้ใช้หน่วยตัวอย่างในประเทศ เพื่อให้ได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม อีกทั้งเป็นการรวมข้อมูลเพื่อศึกษาลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของประเทศต่างๆ ในลักษณะโค้งพัฒนาการที่มีการเก็บข้อมูลสามช่วงคือปี 2006 2009 และ 2012 ที่โมเดลการวิเคราะห์หมีตัวแปรการเป็นสมาชิกในกลุ่ม OECD เป็นตัวแปรที่ส่งผลถึงค่าตั้งต้น และการเปลี่ยนแปลงการรู้การอ่านของแต่ละประเทศ โดยมีตัวแปรส่งผ่านที่เป็นส่วนประกอบของค่าดัชนีสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Status: ESCS) ประกอบด้วย 1) หน้าที่การงานสูงสุดของผู้ปกครอง (highest parental occupation) 2) ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง (highest parental education in years) และ 3) ดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (index of home possessions) โดยการศึกษาในครั้งนี้พิจารณาใช้ 2 ตัวแปร จากทั้งหมด 3 ตัวแปรในดัชนีดังกล่าวเพื่อนำมาเป็นตัวแปรคั่นกลางระหว่างอิทธิพลจากการเป็นสมาชิกในกลุ่มประเทศ OECD ที่ส่งผลไปยังการรู้การอ่านของนักเรียน เนื่องจากระดับการศึกษา กับ หน้าที่การงานมีความสัมพันธ์กันสูง ผู้วิจัยจึงใช้เพียง 1 ตัวแปรที่เป็นตัวแทนด้านผู้ปกครองมาอธิบายการรู้การอ่านของนักเรียน และใช้ตัวแปรทรัพย์สินที่บ้านเป็นตัวแทนด้านทุนทรัพย์ของนักเรียน

ดังนั้นตัวแปรในการวิเคราะห์หมีทั้งสิ้น 4 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่มีลักษณะคงที่ ไม่เปลี่ยนแปลงตามเวลา (static) 1 ตัวแปรคือ การเป็นสมาชิกในกลุ่มประเทศ OECD (OECD) ซึ่งเป็นตัวแปรต้นของตัวแปรทั้งหมดในการวิเคราะห์ครั้งนี้ และมีตัวแปรที่เปลี่ยนแปลงตามเวลา (time varying) 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง (highest parental education in years: PAR) 2) ค่าดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (index of home possessions: HOME) และ 3) คะแนนการรู้การอ่าน (reading literacy: READ) โดยรายละเอียดของตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ แสดงดังนี้ (OECD, 2009; 2012; 2014)

1) ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง (highest parental education in years) เป็นตัวแปรที่แปลงมาจากตัวแปรระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง (highest educational level of parents) ที่มีหน่วยวิเคราะห์เป็นมาตราเรียงลำดับ (ordinal) ให้เป็นมาตราอัตราส่วน (ratio) โดยวัดจากระดับการศึกษาต่างๆ ที่กำหนดโดย OECD 6 ระดับได้แก่ **ระดับ 0** ไม่มีการศึกษา (none) **ระดับ 1** ประถมศึกษา (primary education) **ระดับ 2** มัธยมศึกษาตอนต้น (lower secondary) **ระดับ 3** ประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือมัธยมศึกษาตอนปลาย (vocational/pre-vocational upper secondary) **ระดับ 4** การศึกษาสามัญ (general upper secondary) หรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (non-tertiary post-secondary) **ระดับ 5** vocational tertiary และบัณฑิตศึกษา (theoretically oriented tertiary and post-graduate)

- ◆ พัฒนาการการรู้การอ่านของนักเรียนช่วงอายุ 15 ปีในแต่ละประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นสมาชิก ◆
ในกลุ่ม OECD โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครองและทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

2) **ทรัพย์สินที่บ้าน (household possessions)** เป็นค่าดัชนีความพร้อมทางบ้านของผู้เรียน ในภาพรวมที่มีสารสนเทศครอบคลุมดัชนี 3 ตัวย่อยได้แก่ 1) ทรัพย์สินความมั่งคั่งทางครอบครัว (family wealth possessions) 2) ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (cultural possessions) และ 3) ทรัพยากรด้านการศึกษาที่บ้าน (home educational resources) ข้อมูลในการสร้างดัชนีสร้างจากข้อคำถาม 23 ข้อย่อยจากข้อคำถามหลัก 3 ข้อ ได้แก่ 1) “ที่บ้านของคุณ คุณมี...” 2) “สิ่งเหล่านี้ที่บ้านของคุณมีจำนวนเท่าไร” และ 3) “ที่บ้านของคุณมีหนังสือกี่เล่ม” โดยข้อคำถามเหล่านี้ให้ตอบในลักษณะตัวเล็อกหลายระดับ (rating scale) จากน้อยที่สุดไปถึงมากที่สุด

3) **การรู้การอ่าน (reading literacy)** เป็นคะแนนที่ได้จากการสอบของนักเรียนอายุ 15 ปี ในแต่ละประเทศ โดยมีการปรับเทียบค่าคะแนนกับคะแนนของปีก่อนๆ (equating) ในบางข้อ และปรับแก้ค่าคะแนนให้เหมาะสมโดยพิจารณาจากคะแนนในอดีต และเพศของนักเรียนโดยแปลงค่าคะแนนจากสมการโลจิต (logit) ให้เป็นคะแนนมาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 500 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 100 โดยผู้วิจัยทำการรวมค่าที่สุ่มมาจากพารามิเตอร์ของนักเรียนแต่ละคน (plausible value) ด้วยการหาค่าเฉลี่ยจากค่าที่เป็นไปได้ทั้ง 5 ค่านี้

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) **การเตรียมข้อมูล** จัดการข้อมูลที่ได้จากฐานข้อมูลของ OECD ใน 3 ช่วง คือปี 2006 2009 และ 2012 โดยการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของตัวแปรต่างๆ ในแต่ละประเทศและในแต่ละปี พิจารณาปริมาณข้อมูลที่ขาดหาย และลักษณะของการขาดหายของข้อมูลว่ามีลักษณะใดเพื่อการแทนค่าที่เหมาะสมในขั้นต่อไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ขั้นนี้คือค่าความถี่ ร้อยละ และการแทนค่าด้วยสมการถดถอย รวมถึงการสร้างกราฟเพื่อตรวจสอบลักษณะของข้อมูลที่แทนค่า หลังจากนั้นจึงรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลในปีต่างๆ ให้อยู่ในชุดข้อมูลเดียวกัน และหาค่าเฉลี่ยตัวแปรให้เป็นข้อมูลรายประเทศเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลระยะยาวในขั้นต่อไป

2) **การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น** ตรวจสอบความแตกต่างของข้อมูลของแต่ละตัวแปร และในแต่ละปี โดยพิจารณาจากกราฟการแจกแจงของข้อมูลประเทศต่างๆ ในแต่ละตัวแปร และในแต่ละปี ประกอบกับค่าสถิติทดสอบ repeated measure ANOVA เพื่อตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรต่างๆ ในแต่ละปี และหาลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของค่าเฉลี่ยตัวแปรต่างๆ ว่ามีลักษณะเป็นเส้นตรง (linear) หรือมีลักษณะเป็นสมการกำลังสอง (quadratic) เพื่อนำค่าเหล่านั้นไปใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ของค่าตั้งต้นและพัฒนาการของตัวแปรที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามเวลาในโมเดลสมการโครงสร้างที่มีตัวแปรแฝงเพื่อตอบวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยที่กำหนดไว้

3) การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (**Latent Growth Curve Modeling: LGCM**) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยนำลักษณะของการเปลี่ยนแปลงจากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นมากำหนดค่าพารามิเตอร์ของพัฒนาการให้เป็นค่าคงที่ของเส้นความชัน (slope) ตามช่วงเวลาต่างๆ อีกทั้งการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงยังมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์โมเดลที่มีทั้งตัวแปรคงที่ (static หรือ time-invariance) และตัวแปรที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามเวลา (time-varying) และวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อค่าเริ่มต้น (initial) และพัฒนาการ (growth) ของตัวแปรที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามเวลาเหล่านั้นได้ด้วย (Preacher, Wichman, Briggs, & MacCallum, 2008) การวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์อิทธิพลของค่าตั้งต้น และพัฒนาการของตัวแปรในแต่ละปีว่าได้รับอิทธิพลจากตัวแปรต่างๆ มากน้อยเพียงใดโดยใช้การประมาณค่าแบบเบย์ส์ (Bayesian estimator) แทนการประมาณค่าแบบความควรจะเป็นสูงสุด (maximum likelihood estimator) เนื่องจากให้ผลการวิเคราะห์ที่ถูกต้องมากกว่าเมื่อจำนวนตัวอย่างที่ขาดหายมีจำนวนน้อย (Muthén & Asparouhov, 2012) ในการตรวจสอบความเหมาะสมของโมเดลด้วยการประมาณค่าแบบเบย์ส์จะใช้ ค่า posterior predictive *p*-value (PPP) ในการพิจารณาเป็นหลัก โดยค่า PPP คือค่าความน่าจะเป็นที่ได้จากสถิติเปรียบเทียบข้อมูลจากค่าสังเกตกับค่าทำนายด้วยสถิติที่วิเคราะห์ค่าสังเกตและค่าพยากรณ์ โดยการวิเคราะห์ค่า PPP แสดงดังสมการ (Kaplan, 2014)

$$p\text{-value} = p(T(y^{rep}) \geq T(y)|y)$$

โดยสถิติ *T* เป็นตัววัดความคลาดเคลื่อนของค่าประมาณของตัวแปร (discrepancy measure) การวิเคราะห์สถิติ *T* มีหลายแบบ สำหรับในโปรแกรม M-plus ที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้การประมาณค่า *T* โดยการประมาณค่าแบบ Log likelihood ratio test ที่ใช้ในสถิติแบบความถี่ โดยคำนวณค่าสถิติดังกล่าวทุกๆ การทำซ้ำครั้งที่ 10 ของการจำลองห่วงโซ่มาร์คอฟโมเดลที่มีความสอดคล้องกลมกลืนควรมีค่าใกล้กับ .5 หากมีค่าที่ใกล้ 0 หรือ 1 มาก จะถือว่าโมเดลไม่มีความสอดคล้องกลมกลืน (Asparouhov & Muthén, 2012)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การเตรียมข้อมูล

การเก็บข้อมูลของ PISA จากตัวอย่างที่เป็นนักเรียนอายุ 15 ปี ใน 3 ช่วงเวลาที่ผ่านมา ได้แก่ปี 2006 2009 และ 2012 มีประเทศที่เข้าร่วมทั้งหมด 79 ประเทศพบว่าประเทศที่เก็บข้อมูลครบทั้ง 3 ช่วง เป็นจำนวน 56 ประเทศ (ร้อยละ 70.89) ประเทศที่มีข้อมูลเพียง 2 ช่วง จำนวน 10 ประเทศ (ร้อยละ 12.65) และประเทศที่มีข้อมูลช่วงเดียว จำนวน 14 ประเทศ (ร้อยละ 17.72)

- ◆ พัฒนาการการรู้การอ่านของนักเรียนช่วงอายุ 15 ปีในแต่ละประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นสมาชิก ◆
ในกลุ่ม OECD โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครองและทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

เนื่องจากกลุ่ม OECD มีการเปลี่ยนแปลง โดยมีประเทศที่ได้รับการเปลี่ยนเป็นประเทศกลุ่ม OECD ในปี 2010 ได้แก่ Chile Estonia Israel และ Slovenia (Adema, 2015) กล่าวได้ว่าตั้งแต่ในปี 2006 ประเทศเหล่านี้มีระดับที่ใกล้เคียงประเทศ OECD มาก ผู้วิจัยจึงจัดให้กลุ่มประเทศดังกล่าวให้อยู่ในกลุ่ม OECD เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของตัวแปรที่เป็นตัวแปรคงที่สำหรับกรณีวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงขึ้นไป

ผู้วิจัยรวมคะแนนที่เป็นไปได้ที่สุ่มมาจากพารามิเตอร์ความสามารถของนักเรียนแต่ละคน (plausible values) ในทักษะการรู้การอ่านจำนวน 5 ค่าด้วยค่าเฉลี่ย หลังจากนั้นจึงตรวจสอบการขาดหายของข้อมูลที่ใช้ในกรณีวิเคราะห์ 3 ตัวแปรหลัก ได้แก่ 1) ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง (highest parental education in years: PAR) 2) ค่าดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (index of home possessions: HOME) และ 3) คะแนนการรู้การอ่าน (reading literacy: READ) ของแต่ละประเทศในแต่ละปี พบว่ามีอัตราการสูญหายที่น้อยกว่าร้อยละ 10 ดังนั้นการจัดการค่าขาดหายในวิเคราะห์ต่าง ๆ จึงให้ผลที่ค่อนข้างมีความใกล้เคียงกัน (Hair, Black, Babin, Anderson, & Tatham, 2010) ด้วยเหตุนี้จึงจัดการค่าขาดหายดังกล่าวด้วยการลบข้อมูลที่สูญหายออกจากการวิเคราะห์ (listwise deletion) และทำการรวมข้อมูลแต่ละประเทศโดยใช้ค่าเฉลี่ยสำหรับวิเคราะห์ในส่วนถัดไป โดยข้อมูลสูญหายแต่ละตัวแปรในแต่ละปีสรุปดังตาราง 1

ตาราง 1: ผลสรุปการขาดหายของข้อมูลประเทศในปีต่าง ๆ และข้อมูลในแต่ละตัวแปร

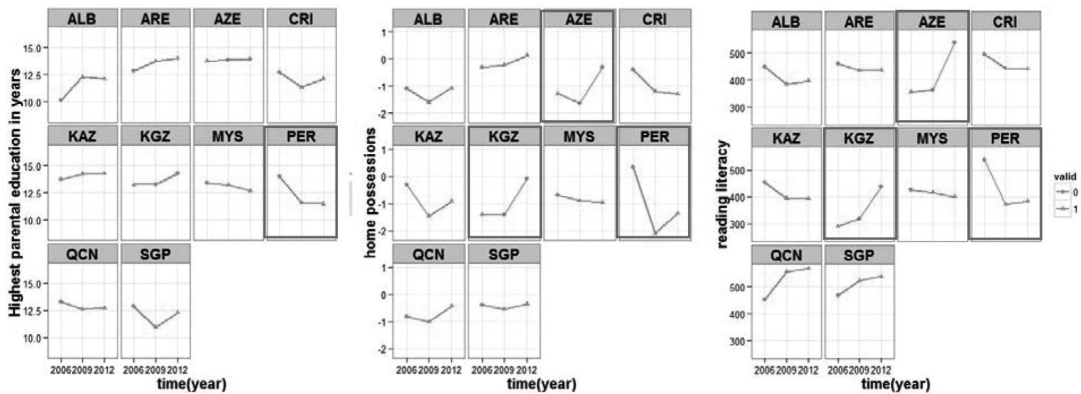
ปี	ร้อยละประเทศที่มีข้อมูล [†]			ร้อยละของจำนวนข้อมูลที่มีต่อตัวแปร		
	2006	2009	2012	PAR	HOME	READ
2006	72.15%			98.03%	99.33%	98.59%
2009	72.15%	93.67%		97.37%	99.01%	100.00%
2012	69.62%	79.75%	86.076	97.45%	98.83%	100.00%

หมายเหตุ: PAR = ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง; HOME = ทรัพย์สินที่บ้าน; READ = คะแนนการรู้การอ่าน
[†] แนวทแยงคือร้อยละของประเทศที่มีข้อมูลในแต่ละปี ได้แนวทแยงคือร้อยละของประเทศที่มีข้อมูลทั้งสองปี

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลระยะยาว ผู้วิจัยจึงตัดข้อมูลประเทศที่เก็บข้อมูลได้เพียงจำนวนช่วงเดียวจากการวิเคราะห์จำนวน 14 ประเทศ และใช้ข้อมูลประเทศที่มีข้อมูลอย่างน้อย 2 ช่วงขึ้นไป จำนวน 65 ประเทศ ประเทศที่มีข้อมูลเพียง 2 ช่วงมีจำนวน 10 ประเทศ โดยขาดข้อมูลในปี 2006 จำนวน 8 ประเทศ และขาดข้อมูลปี 2012 จำนวน 2 ประเทศ (ปี 2009 มีข้อมูลครบทุกประเทศ) ซึ่งลักษณะของการขาดหายดังกล่าวเป็นการขาดหายแบบสุ่ม (missing at

random: MAR) โดยการขาดหายของข้อมูลขึ้นอยู่กับตัวแปรประเทศต่าง ๆ การแทนค่าที่เหมาะสมจึงควรให้โมเดลเป็นฐาน (model-based imputation) หรือวิธีการแทนค่าแบบพหุ (multiple imputation) (Hair et. al., 2010)

การวิจัยครั้งนี้มีข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ปริมาณมากถึง 24 ประเทศที่มีข้อมูลไม่ครบ 3 ปี หรือคิดเป็นร้อยละ 32.92 และมีการขาดหายโดยขึ้นอยู่กับตัวแปรประเทศ ปริมาณการขาดหายมากกว่าร้อยละ 20 และมีลักษณะเป็นการขาดหายแบบสุ่ม การแทนค่าที่เหมาะสมที่สุดในการวิเคราะห์จึงจำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์แบบโมเดลเป็นฐาน ด้วยการแทนค่าโดยใช้สมการถดถอยเชิงเส้นที่มีตัวแปรทำนายโดยมีตัวแปรทำนายคือ 1) ความเป็นสมาชิกในกลุ่ม OECD และ 2) ปีที่เก็บข้อมูล ผลการแทนค่าขาดหายพบว่าค่าที่ขาดหายในบางประเทศมีค่าที่ถูกแทนค่อนข้างแตกต่างจากปีที่มีข้อมูล โดยปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองการแทนค่าของประเทศ Peru (PER) มีความแตกต่างกับปีอื่น ๆ โดยมีค่าที่สูงกว่าปี 2009 และ 2012 นอกจากนี้ทรัพย์สินที่บ้าน และการรู้การอ่านของนักเรียน มีจำนวน 3 ประเทศที่มีค่าทดแทนต่างจากปีอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด คือ Azerbaijan (AZE) Kyrgyzstan (KGZ) และ Peru (PER) (ภาพ 1) อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าในแต่ละตัวแปรการแทนค่ามีความใกล้เคียงกับปีอื่น อย่างน้อย 7 ประเทศในแต่ละตัวแปร การแทนค่าข้อมูลที่ขาดหายในครั้งนี้นี้จึงยังคงมีความเหมาะสม

ภาพ 1: ข้อมูลที่ได้จากการแทนค่าในแต่ละประเทศ แต่ละตัวแปร แจกแจงตามปี

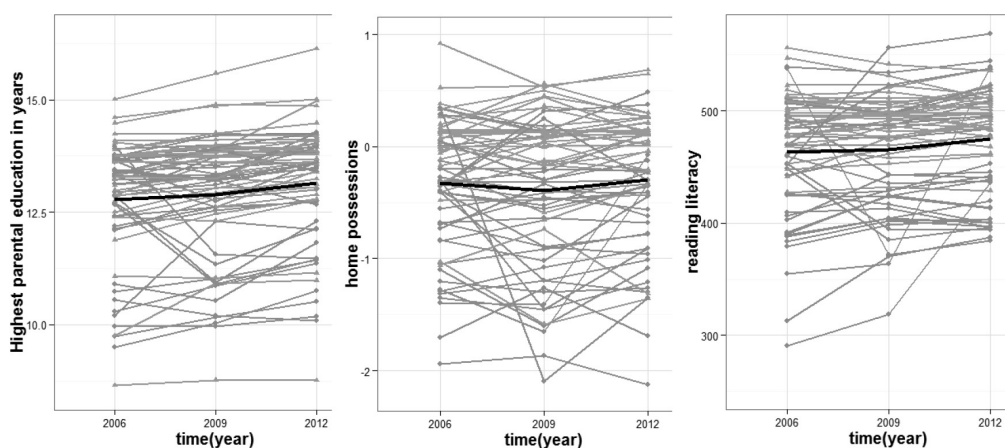
หมายเหตุ: ALB = Albania; ARE = United Arab Emirates; AZE = Azerbaijan; CRI = Chile;
 KAZ = Kazakhstan; KGZ = Kyrgyzstan; MYS = Malaysia; PER = Peru;
 QCN = Shanghai-China; SGP = Singapore

สีแดงหมายถึงช่วงของค่าที่ถูกทดแทนกับค่าที่มีข้อมูล; สีน้ำเงินหมายถึง ช่วงของค่าที่มีข้อมูลกับค่าที่มีข้อมูล (ปี 2009 มีข้อมูลครบทุกประเทศ)

- ◆ พัฒนาการการรู้การอ่านของนักเรียนช่วงอายุ 15 ปีในแต่ละประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นสมาชิก ◆
ในกลุ่ม OECD โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครองและทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ข้อมูลที่ได้จากการรวมข้อมูลตัวแปรต่างๆ ของแต่ละประเทศ และค่าเฉลี่ยมีลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละปี และในแต่ละตัวแปรโดยปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง (PAR) และการรู้การอ่าน (READ) มีลักษณะเพิ่มขึ้นเป็นเส้นตรง (linear) ในแต่ละช่วงที่มีการเก็บข้อมูล โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นในปี 2009 และ 2012 ส่วนดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (HOME) มีลักษณะที่ค่อนข้างเป็นเทอมกำลังสอง (quadratic) โดยมีการลดลงในปี 2009 และเพิ่มขึ้นในปี 2012 ลักษณะของการกระจายของข้อมูลในแต่ละปี และแต่ละตัวแปรแสดงดังภาพ 2

ภาพ 2: ข้อมูลของกลุ่มประเทศ OECD (น้ำเงิน) และไม่อยู่ในกลุ่ม OECD (แดง) พร้อมค่าเฉลี่ย (ดำ) แต่ละตัวแปร แจกแจงตามปี

หมายเหตุ: ลักษณะการกระจายของข้อมูลในแต่ละปี และแต่ละตัวแปร โดยเส้นสีฟ้าคือกลุ่มประเทศ OECD เส้นสีชมพูคือประเทศอื่นๆ และสีดำเข้มคือค่าเฉลี่ย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติวิเคราะห์ repeated measure ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละช่วงเวลา โดยแยกวิเคราะห์ออกเป็น 3 ครั้ง ตามจำนวนตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร ได้แก่ ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง (PAR) ดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (HOME) และ คะแนนการรู้การอ่าน (READ) เมื่อทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้วย Mauchly's test of sphericity พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 3 การวิเคราะห์ โดยสรุปผลได้ว่าข้อตกลงเบื้องต้นด้านความแปรปรวนเท่ากันในแต่ละช่วงเวลา และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเท่ากันทุกช่วงเวลาจึงไม่สามารถสรุปได้ในข้อมูลชุดนี้ ด้วยเหตุนี้จึงไม่เหมาะสมที่จะใช้ multivariate test เช่น Wilk's lambda ในการทดสอบจึงใช้

ผลการทดสอบจากสถิติที่มีการปรับแก้ค่า degree of freedom (*df*) 3 ตัว ได้แก่ Greenhouse-Geisser Huynh-Feldt และ lower-bound ผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนการรู้การอ่านของ lower-bound มีข้อสรุปต่างจากสถิติวิเคราะห์ตัวอื่นๆ แต่สถิติดังกล่าวมีความเข้มงวด (conservative) มากกว่าสถิติตัวอื่นๆ เนื่องจากปรับค่า *df* ให้ต่ำสุดเท่าที่เป็นไปได้เหลือเพียง 1 จึงเกิดนัยสำคัญทางสถิติยากกว่าตัวอื่นๆ (Field, 2005) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงพิจารณาสถิติทดสอบอีกสองตัวที่เหลือเป็นหลัก ผลการวิเคราะห์พบว่า ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองและคะแนนการรู้การอ่าน มีความแตกต่างกันในแต่ละปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยแนวโน้มของพัฒนาการมีลักษณะเป็นเส้นตรง โดยมีค่า $F = 20.415 (1)$ และ $4.291 (1)$ ตามลำดับ ในขณะที่ดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน มีลักษณะที่ค่อนข้างเป็นสมการกำลังสอง แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า $F = 0.394(1)$ ผลการวิเคราะห์แสดงดังตาราง 2

ตาราง 2: ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างและลักษณะของข้อมูล

variables	YEAR	Mean	SD	within subject test			Linear	Quadratic
				F	df(a,b,c)	F†	F†	
PAR	2006	12.787	1.381					
	2009	12.885	1.389	13.964	1, 483*, 1, 51*	20.415*	2.588	
	2012	13.153	1.345					
	total	8.650	1.373					
HOME	2006	-0.328	0.589					
	2009	-0.390	0.671	1.913	1, 827, 1, 877, 1	0.394	3.418	
	2012	-0.298	0.594					
	total	-0.339	0.617					
READ	2006	463.435	54.598					
	2009	465.889	49.841	3.687	1, 511*, 1, 540*, 1	4.291*	1.597	
	2012	474.793	46.761					
	total	468.039	50.480					

หมายเหตุ: PAR = ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง; HOME = ทรัพย์สินที่บ้าน; READ = คะแนนการรู้การอ่าน
a = Greenhouse-Geisser, b = Huynh-Feldt, c = Lower-bound; ค่า F ดังกล่าวมี $df = 1$
* = มีนัยสำคัญที่ระดับ .05.

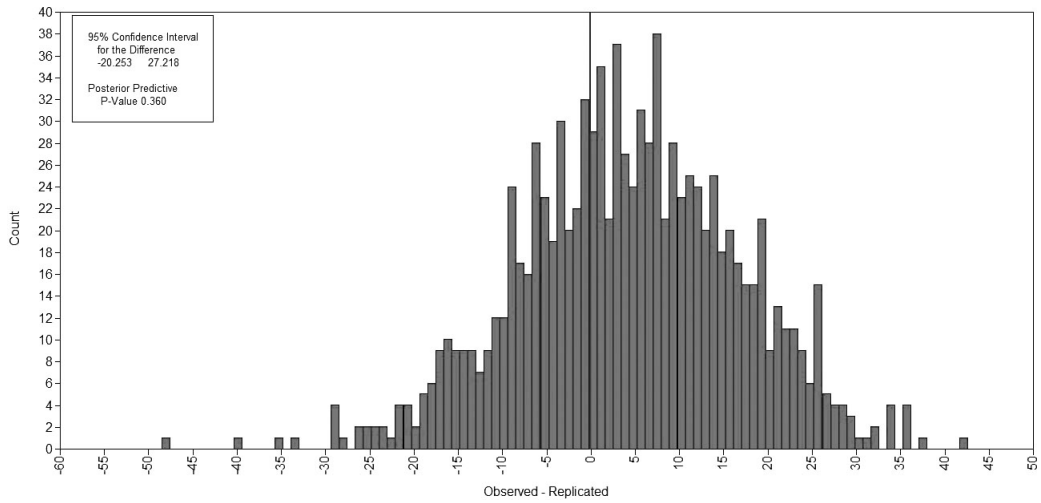
- ◆ พัฒนาการการรู้การอ่านของนักเรียนช่วงอายุ 15 ปีในแต่ละประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นสมาชิก ◆
ในกลุ่ม OECD โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครองและทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปใช้สำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงชั้นต่อไปโดยกำหนดให้ ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง (PAR) และคะแนนการรู้การอ่าน (READ) มีลักษณะเป็นเส้นตรง (slope = 0 - 1 - 2) เนื่องจาก ดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (HOME) ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงทำการรวมตัวแปรดังกล่าวทั้ง 3 ปี ด้วยค่าเฉลี่ย ทำให้โมเดลการวิเคราะห์เป็นโมเดลที่ประหยัดเพื่อลดพารามิเตอร์ของโมเดล ง่ายต่อการอธิบาย และลดขนาดตัวอย่างในการวิเคราะห์

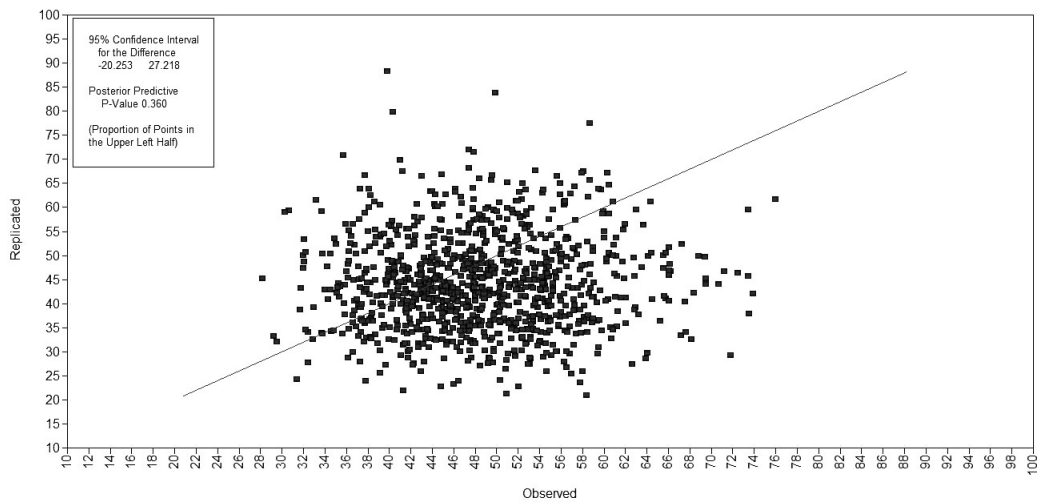
3.3 การวิเคราะห์ โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงโดยกำหนดให้ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง (PAR) และคะแนนการรู้การอ่าน (READ) มีลักษณะเป็นเส้นตรง แล้วกำหนดพารามิเตอร์ของการเพิ่มของตัวแปรดังกล่าวให้มีลักษณะเป็นเส้นตรงด้วยค่า 0 1 2 ในข้อมูลปี 2006 2009 และ 2012 ตามลำดับ และให้ความเป็นสมาชิกใน OECD และ ดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (HOME) เป็นตัวแปรคงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงปี อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงข้อมูลชุดนี้ การประมาณค่าแบบความควรจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood estimator) ไม่สามารถวิเคราะห์ให้ค่าพารามิเตอร์ลู่ออกค่าที่ยอมรับได้ (not converge) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงใช้การประมาณค่าแบบเบย์ (Bayesian estimator) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการประมาณค่าแบบเบย์มีความเหมาะสมกับตัวอย่างขนาดเล็กมากกว่าการประมาณค่าแบบความควรจะเป็นสูงสุด โดยมีผลการวิเคราะห์ที่ถูกต้องมากกว่าอีกทั้งยังสามารถประมาณค่าโมเดลที่ซับซ้อนได้เมื่อมีขนาดตัวอย่างไม่มากนัก (Muthén & Asparouhov, 2012)

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงด้วยการประมาณค่าแบบเบย์ด้วยโปรแกรม M-plus version 7.0 ด้วยจำนวนการทำซ้ำ (iteration) จำนวน 10,000 รอบ ด้วยวิธีการ MCMC แบบ Gibbs และมีจำนวนการทำซ้ำที่เป็นคู่ขนานกันจำนวน 2 โมเดล ผู้วิจัยกำหนดให้พารามิเตอร์ตั้งต้นเป็นแบบไม่มีความรู้ก่อนหน้า (uninformative prior) เนื่องจากไม่มีสารสนเทศใดๆ มาก่อน โดยกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์หลักต่างๆ มีการแจกแจงแบบโค้งปกติที่ค่าเฉลี่ย 0 และความแปรปรวนเป็นอนันต์ หรือ $\sim \text{Normal}(0, \text{infinity})$ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำนายมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า Posterior Predictive p -Value = 0.360 ที่ credibility interval = [-20.253, 27.218] ซึ่งถึงระดับที่สรุปได้ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพบว่าการกระจายของค่าความแตกต่างของข้อมูลจากสมการทำนาย (observed - predicted) ไม่กระจายออกจากค่า 0 อย่างมีนัยสำคัญ (ภาพ 3.1) และการกระจายของค่า log likelihood ratio χ^2 ที่ได้จากข้อมูลจากสมการทำนายและข้อมูลเชิงประจักษ์มีการกระจายของข้อมูลที่เกาะกลุ่มอยู่ใกล้แนวทแยง (ภาพ 3.2)

ภาพ 3.1 การแจกแจงของค่าผลต่างระหว่างค่าจากการทำนายและข้อมูลเชิงประจักษ์

ภาพ 3.2 การกระจายของ log likelihood ratio χ^2 ที่ได้จากข้อมูลจากสมการทำนายและข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลต่างๆ พบว่ามีจำนวน 5 พารามิเตอร์ที่มีการกระจายไม่ตกอยู่ในช่วง 0 โดยตัวแปรหลักที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรอื่นๆ มี 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความเป็นสมาชิกในกลุ่ม OECD ที่มีอิทธิพลต่อค่าตั้งต้นปีการศึกษาของผู้ปกครอง (initial PAR) ($b = 0.874, \beta = 0.318$) ค่าดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (HOME) ($b = 0.525, \beta = 0.442$) ค่าตั้งต้นของการรู้การอ่าน (initial

- ◆ พัฒนาการการรู้การอ่านของนักเรียนช่วงอายุ 15 ปีในแต่ละประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นสมาชิก ◆
ในกลุ่ม OECD โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครองและทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

READ) ($b = 36.386, \beta = 0.332$) หมายความว่า ประเทศที่เป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่ม OECD จะมีค่าโดยภาพรวมของประเทศเกี่ยวกับการศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียนมีทรัพย์สินที่บ้าน และมีการรู้การอ่านที่สูง 2) ค่าตั้งต้นปีการศึกษาของผู้ปกครอง มีอิทธิพลต่อ ค่าดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (HOME) ($b = 0.222, \beta = 0.518$) หมายความว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองแปรผันตามทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนประเทศที่ผู้ปกครองมีการศึกษาสูงจะทำให้ภาพรวมของทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนสูงขึ้นตามไปด้วย และ 3) ทรัพย์สินที่บ้าน (HOME) มีอิทธิพลต่อค่าตั้งต้นการรู้การอ่าน (initial READ) ($b = 49.577, \beta = 0.540$) หมายความว่า ทักษะการอ่านของนักเรียนโดยภาพรวมของแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับทรัพย์สินที่บ้านของเด็กในประเทศ ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงสรุปดังตาราง 3

ตาราง 3 สรุปผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลโมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง

variables	Unstandardized (b)		Standardized (β)		
	Estimate (posterior SD)	PP limit [2.5%, 97.5 %]	Estimate (posterior SD)	PP limit [2.5%, 97.5%]	
direct effect					
predictor	predicted				
OECD	initial PAR	0.874 (0.346)	[0.201, 1.557]*	0.318 (0.114)	[0.073, 0.515]*
	growth PAR	-0.007 (0.071)	[-0.142, 0.130]	-0.037 (0.373)	[-0.787, 0.668]
	HOME	0.525 (0.103)	[0.321, 0.728]*	0.442 (0.081)	[0.271, 0.590]*
	initial READ	36.386 (14.505)	[7.487, 64.920]*	0.332 (0.126)	[0.068, 0.565]*
	growth READ	-6.780 (13.493)	[-29.361, 27.701]	-0.173 (0.340)	[-0.791, 0.668]
initial PAR	HOME	0.222 (0.040)	[0.145, 0.301]*	0.518 (0.082)	[0.346, 0.664]*
	initial READ	-9.878 (5.948)	[-21.483, 2.031]	-0.249 (0.147)	[-0.531, 0.050]
	growth READ	2.043 (5.097)	[-8.544, 11.820]	0.146 (0.358)	[-0.656, 0.828]
HOME	initial READ	49.577 (16.016)	[17.835, 81.224]*	0.540 (0.163)	[0.197, 0.845]*
	growth READ	-3.703 (8.309)	[-19.944, 12.370]	-0.113 (0.251)	[-0.599, 0.371]
growth PAR	growth READ	54.980 (177.421)	[-313.410, 507.526]	0.333 (.477)	[-0.700, 1.327]
Indirect effect form OECD to initial READ					
mediators					
HOME	25.185 (9.972)	[8.416, 47.298]*	0.239†		
Initial PAR	-7.734 (6.467)	[-23.469, 1.707]	-0.079†		
Initial PAR -> HOME	8.825 (5.408)	[1.314, 2.631]*	0.089†		
†total indirect (1)	26.438 (10.630)	[7.755, 49.827]*	0.249†		

ตาราง 3 สรุปผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลโมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (ต่อ)

variables	Unstandardized (b)		Standardized (β)	
	Estimate (posterior SD)	PP limit [2.5%, 97.5 %]	Estimate (posterior SD)	PP limit [2.5%, 97.5 %]
Indirect effect form OECD to growth READ				
mediators				
HOME	-1.836 (4.449)	[-10.934, 6.705]	-0.048 [†]	
growth PAR	-0.149 (11.251)	[-31.264, 20.500]	-0.012 [†]	
Initial PAR -> HOME	-0.558 (1.778)	[-4.598, 2.631]	-0.022 [†]	
[†] total indirect (2)	-3.212 (12.832)	[-34.788, 20.040]	-0.082 [†]	
covariance		Correlation		
initial PAR	growth PAR	0.006 (0.051)	[-0.108, 0.095]	0.051 (0.420)
initial READ	growth READ	-365.019 (184.710)	[-790.360, -66.495]*	[-0.794, 0.819]
				[-0.942, -0.173]*

หมายเหตุ: PAR = ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง; HOME = ทรัพย์สินที่บ้าน; READ = คะแนนการรู้การอ่าน

*ค่าอิทธิพลไม่อยู่ในช่วง 0

[†]total indirect (1) คือ อิทธิพลทางอ้อมจาก OECD ไปยัง initial READ = HOME + Initial PAR + (Initial PAR -> HOME)

[†]total indirect (2) คือ อิทธิพลทางอ้อมจาก OECD ไปยัง growth READ = HOME + growth PAR + (Initial PAR -> HOME)

†ค่ามาตรฐานอิทธิพลทางอ้อมประมาณจากการคูณกันโดยตรงจากอิทธิพลหลัก การประมาณค่ายังไม่สามารถประมาณค่าจากโปรแกรมได้โดยตรง

เมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนที่ได้รับการอธิบายของตัวแปรต่างๆ โดยสมการโครงสร้าง จากค่า R^2 พบว่าปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองในปี 2006 2009 2012 ได้รับการอธิบายร้อยละ 83.4 95.3 และ 97.7 ตามลำดับ ค่าตั้งต้นและความเปลี่ยนแปลงของปีการศึกษาผู้ปกครองได้รับการอธิบายร้อยละ 10.1 และ 5.7 ตามลำดับ ทรัพย์สินที่บ้าน ได้รับการอธิบายร้อยละ 61.0 การรู้การอ่าน ในปี 2006 2009 2012 ได้รับการอธิบายร้อยละ 84.0 89.6 และ 92.5 ตามลำดับ และความเปลี่ยนแปลงของการรู้การอ่านได้รับการอธิบาย ร้อยละ 47.6 และ 25.7 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ แสดงดังตาราง 4

- ◆ พัฒนาการการรู้การอ่านของนักเรียนช่วงอายุ 15 ปีในแต่ละประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นสมาชิก ◆
ในกลุ่ม OECD โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครองและทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนที่อธิบายได้โดยสมการโครงสร้าง

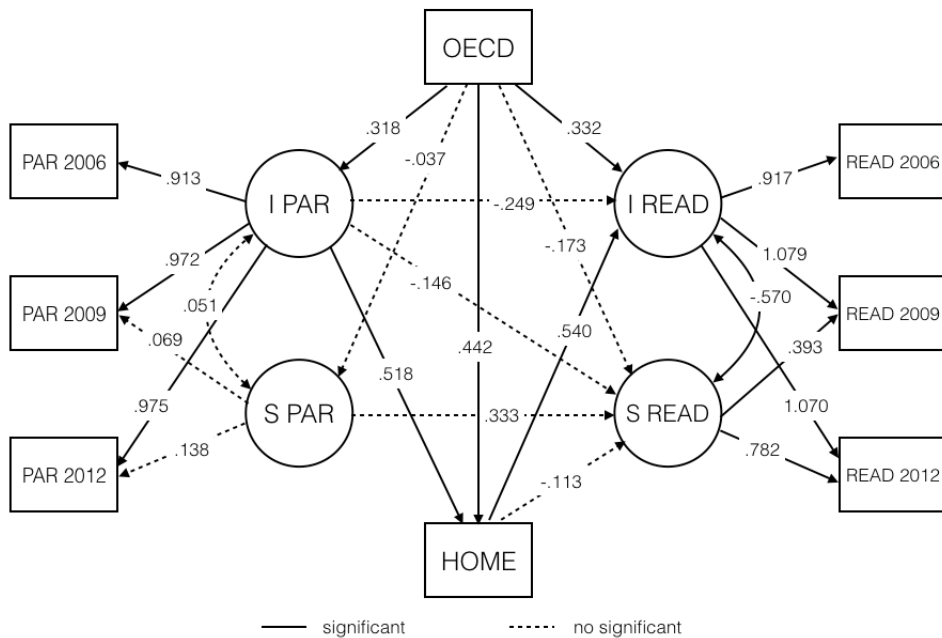
		Estimate (posterior SD)	PP limit [2.5%, 97.5 %]
PAR	2006	0.834 (0.042)	[0.737, 0.901]
	2009	0.953 (0.018)	[0.910, 0.982]
	2012	0.977 (0.017)	[0.937, 1.000]
	initial	0.101 (0.070)	[0.006, 0.266]
	growth	0.067 (0.178)	[0.000, 0.644]
HOME		0.610 (0.075)	[0.442, 0.735]
READ	2006	0.840 (0.068)	[0.696, 0.962]
	2009	0.896 (0.041)	[0.809, 0.973]
	2012	0.925 (0.060)	[0.775, 0.995]
	initial	0.476 (0.101)	[0.260, 0.657]
	growth	0.257 (0.213)	[0.042, 0.840]

หมายเหตุ: PAR = ปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง; HOME = ทรัพย์สินที่บ้าน; READ = คะแนนการรู้การอ่าน

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นพบตัวแปร 2 ตัวที่มีอิทธิพลต่อค่าตั้งต้นการรู้การอ่านอย่างมีนัยสำคัญ คือ ความเป็นสมาชิกในกลุ่มประเทศ OECD (OECD) และค่าดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (HOME) อีกทั้งความเป็นกลุ่มประเทศ OECD ยังส่งผลถึงค่าดัชนีทรัพย์สินที่บ้านและค่าตั้งต้นของปีการศึกษา ผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งปีการศึกษาของผู้ปกครองส่งผลทางบวกต่อค่าดัชนีทรัพย์สินที่บ้านของผู้ปกครองอีกด้วย อิทธิพลทางอ้อมพบว่า ความเป็นกลุ่มประเทศ OECD ส่งผลต่อทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อค่าตั้งต้นการรู้การอ่านโดยมีตัวแปรส่งผ่านที่มีนัยสำคัญคือค่าดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (HOME) อิทธิพลจากค่าตั้งต้นปีการศึกษาของผู้ปกครองไปยังค่าดัชนีทรัพย์สินที่บ้าน (initial PAR → HOME) และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยรวมทุกเส้นทางสูงถึงระดับนัยสำคัญ (HOME + Initial PAR → Initial PAR → Home) อิทธิพลทุกตัวแปรที่ถึงระดับนัยสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลในทางบวกทั้งสิ้น

ค่าความชันของพัฒนาการของปีการศึกษาผู้ปกครอง (growth PAR) ที่วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 3 ปี ไม่ถึงระดับนัยสำคัญเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยด้วยเหตุนี้สารสนเทศความแปรปรวนภายในตัวแปรแฝงดังกล่าวมีค่าที่ไม่เพียงพอที่จะได้รับการอธิบายเพิ่มเติม หรือมีอิทธิพลส่งไปยังตัวแปรอื่นๆ (อย่างไรก็ตามการรวมอิทธิพลของพัฒนาการของปีการศึกษาผู้ปกครองยังคงจำเป็นที่ต้องรวมไว้ในโมเดล เพื่อเป็นการควบคุมอิทธิพลดังกล่าว ให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้อง

มากที่สุด) พัฒนาการของการรู้การอ่าน (growth READ) มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ในปี 2006-2012 และพบว่ามีความสัมพันธ์ทางลบต่อค่าตั้งต้นของการรู้การอ่านอย่างมีนัยสำคัญ ในทางลบ หรือกล่าวได้ว่าประเทศที่การรู้การอ่านสูงอยู่แล้ว จะมีการพัฒนาที่ลดลง ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัย จะอภิปรายในส่วนถัดไป แผนภาพที่ได้จากการวิเคราะห์ของการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างที่มี ตัวแปรแฝงครั้งนี้ แสดงดังภาพ 4

ภาพ 4 โมเดลสมการโครงสร้างโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของการรู้การอ่านของนักเรียนในประเทศต่าง ๆ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าตั้งต้นของปีการศึกษาของผู้ปกครอง (initial PAR) ทรัพย์สินที่บ้าน (HOME) และค่าตั้งต้นของการรู้การอ่าน (initial READ) ของนักเรียนต่างได้รับอิทธิพลจากตัวแปรต่าง ๆ ในขณะที่พัฒนาการของตัวแปรแต่ละตัวแปร โดยพัฒนาการของปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง (growth PAR) และพัฒนาการของการรู้การอ่าน (growth READ) ไม่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรใด ในสมการโครงสร้างจึงสรุปได้ว่าตัวแปรทำนายเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยของประเทศในภาพรวม แต่ไม่ได้ทำให้พัฒนาการของประเทศพัฒนามากขึ้นในแต่ละช่วงปี ความเป็นสมาชิกในกลุ่มประเทศ

- ◆ พัฒนาการการรู้การอ่านของนักเรียนช่วงอายุ 15 ปีในแต่ละประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นสมาชิก ◆
ในกลุ่ม OECD โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครองและทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

OECD มีผลทางตรงและทางอ้อมต่อค่าตั้งต้นของการรู้การอ่านอย่างมีนัยสำคัญจากเส้นทางอิทธิพลทั้งหมดที่กล่าวมา หรือกล่าวได้ว่าความเป็นสมาชิกในกลุ่ม OECD ที่ถือว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว จะส่งผลต่อความสามารถในการอ่านของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยผ่านการศึกษของผู้ปกครองและทรัพย์สินที่บ้านประเทศที่ผู้ปกครองมีการศึกษาที่สูงจะส่งให้ภาพรวมของทรัพย์สินทางบ้านของประเทศด้วย อิทธิพลของทรัพย์สินทางบ้านเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลไปยังทักษะการรู้การอ่าน เด็กภายในประเทศที่มีความพร้อมในด้านทรัพย์สินที่สูงกว่าจะมีการรู้การอ่านที่สูงกว่าเด็กที่มีความพร้อมน้อยกว่า

ข้อค้นพบข้างต้นสังเกตได้ว่าระดับการพัฒนาในภาพรวมของประเทศที่บ่งชี้จากความเป็นสมาชิกในกลุ่ม OECD ส่งผลต่อประเทศในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาของผู้ปกครอง ความพร้อมทางบ้านของนักเรียน ตลอดจนทักษะของนักเรียนในการปฏิบัติเชิงนโยบายของประเทศที่จะส่งเสริมการพัฒนารูการอ่านของนักเรียนสามารถพัฒนาได้จากการสนับสนุนปัจจัยทางบ้านโดยตรง หากนักเรียนมีความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางบ้านแล้วจะทำให้ทักษะการอ่านสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนนี้จะเป็นอิทธิพลที่สะท้อนกลับไปยังระดับการศึกษาของผู้ปกครองต่อไป เนื่องจากการพัฒนานักเรียนในปัจจุบัน คือการพัฒนาบุคคลจะเป็นผู้ปกครองของเยาวชนในประเทศต่อไปในอนาคต

ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Liu et al. (2014) ที่พบว่าในแต่ละประเทศมีค่าภาพรวมเศรษฐกิจสถานะของครอบครัว และการรู้การอ่านที่มีความแตกต่างกัน โดยพบว่าประเทศกลุ่ม OECD มีค่าเศรษฐกิจสถานะ (โดยผู้วิจัยแยกวิเคราะห์ด้วยตัวแปรปีการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง และทรัพย์สินที่บ้าน) ที่สูงกว่า รวมถึงการรู้การอ่านที่สูงกว่าด้วย ในทางกลับกันงานวิจัยครั้งนี้มีพบข้อค้นพบที่แตกต่างจากงานวิจัยในอดีต โดยพบว่าตัวแปรที่ส่งผลต่อเส้นพัฒนาการค่อนข้างส่งผลทางลบแม้ว่าจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวมีความขัดแย้งกับงานวิจัยในอดีต ของ Netten และคณะ (2014) เกี่ยวกับความพร้อมด้านเศรษฐกิจสถานะของครอบครัวที่น่าจะส่งผลในเชิงบวกต่อการอ่าน แม้จะมีการส่งผลในเชิงบวกต่อค่าตั้งต้น แต่กลับมีการส่งผลทางลบอย่างไม่มีนัยสำคัญกับพัฒนาการของการรู้การอ่าน สาเหตุน่าจะมาจากกลุ่มประเทศในกลุ่ม OECD ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการศึกษา และรายได้ของประชากรโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ยากเนื่องจากมีระดับของทักษะการอ่านอยู่ในระดับที่สูงอยู่แล้ว โดยสังเกตได้จากกราฟในรูป 2 ที่กลุ่มประเทศ OECD มีลักษณะเกาะกลุ่มกันอยู่ในช่วงบนของกราฟ และมีความชันค่อนข้างน้อย ซึ่งระดับทักษะการรู้การอ่านที่สูงของ OECD ปี 2012 ยังคงมีลักษณะเช่นเดียวกับข้อมูลในปี 2003 ถึงปี 2009 ที่นำเสนอในงานวิจัยของ Chiu and Catherine(2006) และ Fleischman, Hopstock, Pelczar, and Shelley (2012)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิเคราะห์แสดงถึงอิทธิพลส่งผ่านเพียงบางส่วนไปยังหลายตัวแปรที่ไปยังการรู้การอ่านของนักเรียนในแต่ละประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังคงมีความแปรปรวนที่ต้องการการอธิบายอิทธิพลที่คั่นกลางของตัวแปรต้นได้แก่ อิทธิพลจากความเป็นสมาชิกในกลุ่ม OECD และอิทธิพลจากทรัพย์สินที่บ้าน ซึ่งอิทธิพลจากการเป็นสมาชิกในกลุ่ม OECD อาจมีการสนับสนุนทางอื่นที่ส่งผลให้กับทักษะการอ่านที่สูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นนโยบายต่าง ๆ หรือการให้งบประมาณที่สนับสนุนเกี่ยวกับการอ่านของประเทศที่พัฒนาแล้ว ในขณะที่ทรัพย์สินที่บ้านอาจมีตัวแปรส่งผ่านที่สำคัญอื่น ๆ คือความพร้อมเกี่ยวกับตำราเรียน หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น จึงควรมีการทำวิจัยเพิ่มเติมโดยการเพิ่มตัวแปรเพื่ออธิบายการอ่านของนักเรียนให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความรู้ในการกำหนดนโยบายของประเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนานักเรียนต่อไป

การวิจัยโดยใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลเดิมควรมีการดำเนินการวิจัยต่อไป แต่ควรปรับตัวแปรวิเคราะห์ให้แตกต่างจากเดิมเนื่องจากการวิเคราะห์ในครั้งนี้ ใช้ค่าดัชนีทรัพย์สินที่บ้านที่มีการรวมกันดัชนีย่อยต่าง ๆ ได้แก่ 1) ทรัพย์สินความมั่งคั่งทางครอบครัว (family wealth possessions) 2) ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (cultural possessions) และ 3) ทรัพยากรด้านการศึกษาที่บ้าน (home educational resources) ซึ่งจะสังเกตได้ว่าแม้ค่าดัชนีจะมีประโยชน์ในแง่ของการสะท้อนความพร้อมในด้านครอบครัวของนักเรียนในภาพรวม แต่มีข้อจำกัดที่การรวมดัชนีย่อยหลายตัวทำให้มีค่าของดัชนีเหลือเพียงมิติเดียวจึงทำให้สูญเสียสารสนเทศที่สำคัญ จึงอาจมีการเลือกดัชนีส่งผลต่อการอ่านด้วยตัวอื่น ใน 3 ตัวแปรที่กล่าวมา นอกเหนือจากการใช้ค่าดัชนีในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ในฐานข้อมูลของ OECD ยังมีข้อมูลในระดับอื่น ๆ ได้แก่ ระดับครู และ ระดับโรงเรียนที่สามารถนำมารวมกันให้เป็นตัวแปรระดับประเทศ และเชื่อมโยงกับค่าตั้งต้นและการเติบโตของการรู้การอ่านได้

นอกจากการวิเคราะห์โดยใช้ฐานข้อมูลเดิมของ OECD แล้ว ในการวิจัยที่มีหน่วยการวิเคราะห์เป็นประเทศนี้ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์ได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณของแต่ละประเทศด้านการศึกษา จำนวนของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย หรือจำนวนครู ที่ล้วนส่งผลกับการอ่านของนักเรียนในประเทศทั้งสิ้นนอกจากข้อมูลทั่วไปแล้ว ยังมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่าง ๆ ที่สามารถนำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่ออธิบายการรู้การอ่านของนักเรียนในประเทศได้หลายแหล่ง เช่น International Reading Literacy Study (PIRLS) โดย IEA Literacy Assessment and Monitoring Programme (LAMP) โดย (UNESCO) และ The Skills towards Employment and Productivity (STEP) โดย World Bank (Willms & Tramonte, 2015) ซึ่งจะทำให้ได้สารสนเทศเพิ่มมากขึ้นนำไปสู่การขยายองค์ความรู้ต่อไป

- ◆ พัฒนาการการรู้การอ่านของนักเรียนช่วงอายุ 15 ปีในแต่ละประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นสมาชิก ◆
ในกลุ่ม OECD โดยมีปีการศึกษาของผู้ปกครองและทรัพย์สินที่บ้านของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

รายการอ้างอิง

- Adema, W., & Ali, N. (2015). Recent changes in family outcomes and policies in OECD countries: the impact of the economic crisis. *Community, Work & Family*, (ahead-of-print), 1–22.
- Asparouhov, T., & Muthén, B. (2012). *Bayesian analysis using Mplus: Technical implementation*. Retrieved from <https://www.statmodel.com/download/Bayes3.pdf>.
- Chiu, M. M., & McBride-Chang, C. (2006). Gender, context, and reading: A comparison of students in 43 countries. *Scientific studies of reading*, 10(4), 331–362.
- Delgado, M. S., Henderson, D. J., & Parmeter, C. F. (2014). Does education matter for economic growth?. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 76(3), 334–359.
- Fleischman, H. L., Hopstock, P. J., Pelczar, M. P., & Shelley, B. E. (2010). Highlights from PISA 2009: Performance of US 15-year-old students in reading, mathematics, and science literacy in an international context. NCES 2011-004. *National Center for Education Statistics*.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2010). *Multivariate data analysis* (7th edition). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS* (2nd ed.). London: SAGE.
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2009). *Do better schools lead to more growth? Cognitive skills, economic outcomes, and causation*.
- Kaplan, D. (2014). *Bayesian statistics for the social sciences*. New York, NY: Guilford Publications.
- Kirsch, I., De Jong, J., LaFontaine, D., McQueen, J., Mendelovits, J., & Monseur, C. (2003). Reading for change: Performance and engagement across countries: Results of PISA 2000.
- Lingard, B., & Rawolle, S. (2010). Globalization and the rescaling of education politics and policy: Implications for comparative education. In M. Larsen (Ed.), *New thinking in comparative education: Honouring the work of Dr Robert Cowen*. Rotterdam: Sense Publishers.

- Liu, H., Bellens, K., Van Den Noortgate, W., Gielen, S., & Van Damme, J. (2014). A cross-country comparison of the effect of family social capital on reading literacy, Based on PISA 2009*. *Educational Policy Evaluation through International Comparative Assessments*, 129.
- Muthén, B., & Asparouhov, T. (2012). Bayesian structural equation modeling: a more flexible representation of substantive theory. *Psychological methods*, 17(3), 313.
- Netten, A., Luyten, H., Droop, M., & Verhoeven, L. (2014). Role of linguistic and sociocultural diversity in reading literacy achievement: a multilevel approach. *Journal of research in reading*.
- OECD (2009), *PISA 2006 Technical Report*, PISA, OECD Publishing. Retrieved from <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/42025182.pdf>
- OECD (2012), *PISA 2009 Technical Report*, PISA, OECD Publishing. Retrieved from <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/50036771.pdf>
- OECD (2014), *PISA 2012 Technical Report*, PISA, OECD Publishing. Retrieved from <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/PISA-2012-technical-report-final.pdf>
- Preacher K. J., Wichman A. L., Briggs N. E., & MacCallum R. C. (2008). *Latent Growth Curve Modeling*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Walker, Maurice (2011). *'PISA 2009 Plus Results: Performance of 15-year-olds in reading, mathematics and science for 10 additional participants'*. Melbourne: ACER Press
- West, S. G., Taylor, A. B., & Wu, W. 2012. Model fit and model selection in structural equation modeling. In R. H. Hoyle (Ed.), *Handbook of structural equation modeling*: 209-231. New York, NY: Guilford Press.
- Willms, J. D., & Tramonte, L. (2015). Towards the development of contextual questionnaires for the PISA for development study.
- Wu, M. (2010). *Comparing the similarities and differences of PISA 2003 and TIMSS* (OECD Education Working Paper No. 32). Paris, France: Directorate for Education, OECD.

The Readiness of the Higher Education Provision to the Liberalization of Trade in Educational Services under the ASEAN Framework Agreement on Services for Thai Higher Education Institutions*

Bubpha Makesrithongkum¹ Aunya Singsangob² Setthabut Ittithumwinit³
Sareeya Galasintu⁴ Danulada Jamjuree⁵

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1) to develop and examine the quality of indicators and tools to assess the readiness of the provision of higher education for the liberalization of trade in educational services under the ASEAN Framework Agreement on Services for Thai Higher Education Institutions, and 2) to use such indicators and tools for assessment of readiness to provide higher education for the liberalization of trade in educational services under the ASEAN Framework Agreement on Services, of institutions of higher education in Thailand which have been developed in the study of the readiness of the provision of education by Thai higher education institutions, specifying the groups of institutions and the subject areas that are ready, and the groups of institutions and the subject areas in which there is prompt need for improvement of readiness. The research finds that the readiness of input factors (INPUT), process (PROCESS) according to the missions of universities for entry into the ASEAN community, the output (OUTPUT) and outcome (OUTCOME) in the provision of higher education for the liberalization of trade in educational services shows interaction effects between the type of educational institutions and subject areas at a statistical significance level of 0.05.

Key words: *Readiness to Provide Higher Education, Liberalization of Trade in Educational Services, ASEAN Framework Agreement on Services for Thai Higher Education Institutions, Thai Higher Education Institutions*

* This study is apart of “The Readiness of the Higher Education Provision to the Liberalization of Trade in Educational Services under the ASEAN Framework Agreement on Services for Thai Higher Education Institution”: with research financial support from National Research Council of Thailand

¹ Corresponding Author, Department of Journalism, Faculty of Communication Arts, Bangkok University, Phatumthanee 12120. E-mail: bubpha.m@bu.ac.th

² Academic Affairs, Bangkok University, Phatumthanee 12120. E-mail: aunya.s@bu.ac.th

³ Department of Law, Faculty of Social Science, Kasetsart University, Bangkok 10900. E-mail: setthabut@hotmail.com

⁴ Department of Law, Faculty of Social Science, Kasetsart University, Bangkok 10900. E-mail: saree_brim@yahoo.co.uk

⁵ The Graduate School of Srinakharinwirot University, Bangkok 10110. E-mail: jdanulada@gmail.com

ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการ เปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลง ว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย*

บุบผา เมฆศรีทองคำ¹ อรรยา สิงห์สง² เศรษฐบุตตร อิทธิธรรมวินิจ³
สรียา กาฬสินธุ์⁴ ดนุลดา จามจุรี⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้และเครื่องมือวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยและ 2) ใช้ตัวบ่งชี้และเครื่องมือวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยที่พัฒนาขึ้นในการศึกษาสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยและระบุกลุ่มสถาบันและสาขาวิชาที่มีความพร้อมและกลุ่มสถาบันและสาขาวิชาที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความพร้อมอย่างเร่งด่วน ผลการวิเคราะห์พบว่า ประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า (INPUT) กระบวนการ (PROCESS) ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนผลผลิต (OUTPUT) และผลลัพธ์ (OUTCOME) ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา, การเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา, กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย, สถาบันอุดมศึกษาไทย

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง “การวิจัยความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

¹ ผู้รับผิดชอบบทความหลัก, สาขาวิชาวารสารศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี 12120 e-mail: bubpha.m@bu.ac.th

² สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี 12120 e-mail: aunya.s@bu.ac.th

³ ภาควิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จังหวัดกรุงเทพฯ 10900 e-mail: fsocsbi@ku.ac.th

⁴ ภาควิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จังหวัดกรุงเทพฯ 10900 e-mail: fsocsyg@ku.ac.th

⁵ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดกรุงเทพฯ 10110 e-mail: danulada@swu.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญ

“การเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา” ถือเป็น การเปิดเสรีทางการค้าบริการที่ประเทศไทย ได้ลงนามภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) เมื่อปี พ.ศ. 2536 และกรอบความตกลง การค้าบริการของอาเซียน (AFAS) ในข้อผูกพันเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 7 (Protocol to Implement the Seventh Package of Commitments under the ASEAN Framework Agreement on Services) เมื่อปี พ.ศ. 2552 โดยถือเป็น 1 ใน 10 ธุรกิจสาขาบริการในข้อผูกพัน เปิดตลาด (บริการด้านธุรกิจด้านการสื่อสาร ด้านการก่อสร้าง ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมด้านสุขภาพ ด้านการท่องเที่ยว ด้านนันทนาการ วัฒนธรรมและการกีฬา ด้านการขนส่ง และบริการอื่น ๆ ที่ไม่จัดอยู่ในบริการที่กล่าวมา) อันเป็นส่วนหนึ่งของการก้าวไปสู่การเป็นประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2555) ทั้งนี้มีเงื่อนไขในการอนุญาตให้ต่างชาติ จากประเทศสมาชิกอาเซียนมีสิทธิถือหุ้นในนิติบุคคลที่เข้ามาประกอบธุรกิจในไทยได้ไม่เกินร้อยละ 49.00 (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2552)

ดังนั้นการจัดการศึกษาในอาเซียนถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและ ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอาเซียนและเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะการอุดมศึกษาในอาเซียน ได้กลายเป็นภาคธุรกิจขนาดใหญ่และไร้พรมแดน เพื่อตอบสนองการเปิดเสรีการศึกษาทั้งในกรอบ อาเซียนและการค้าโลกเป็นผลให้เกิดกระแสการแข่งขันในการให้บริการด้านการศึกษา นักลงทุนต่างชาติ เริ่มแสวงหาตลาดการให้บริการการศึกษาในประเทศที่มีต้นทุนต่ำและกฎหมายเปิดช่องให้จัดบริการ การศึกษาที่สร้างผลประโยชน์ได้มากกว่าในประเทศของตน ที่สำคัญการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา จะส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภาษา และวัฒนธรรมระหว่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา, 2553)

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาการเปิดเสรีทางการศึกษาโดยภาพรวมน่าจะมีผลทางบวกที่สามารถ เกิดขึ้นได้ คือ 1) ช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาของคนไทย กล่าวคือ นอกจากคนไทยจะมีโอกาส ไปศึกษาต่อต่างประเทศแล้ว ยังสามารถเลือกใช้บริการการศึกษาของสถาบันจากต่างประเทศที่เข้ามา ตั้งสถาบัน/สำนักงานในประเทศไทย จึงเป็นการเพิ่มช่องทางให้คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ในระดับต่างๆจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น 2) ช่วยให้มีมีการปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานของระบบ การจัดการศึกษาของไทย นั่นคือ การเข้ามาตั้งสถาบัน/สำนักงานทางการศึกษาของต่างชาติ รวมทั้ง การเข้ามาจัดการศึกษาของคนต่างชาติถือเป็นโอกาสที่ระบบการศึกษาภายในประเทศทั้งภาครัฐและ เอกชนไทยจะต้องปรับตัว โดยปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานของการบริหารการศึกษา เทคโนโลยี ทางการศึกษาและผลผลิตทางการศึกษาเพื่อให้สามารถแข่งขันและอยู่รอดได้ และ 3) ช่วยให้ไทย สามารถขยายองค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทยสู่สากล กล่าวคือ การให้บริการทางการศึกษาข้ามพรมแดน

◆ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ◆
ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

เป็นช่องทางให้ไทยสามารถนำองค์ความรู้ทางการศึกษาของไทยโดยเฉพาะภูมิปัญญาไทยขยายสู่สากล เช่น ศิลปวัฒนธรรมไทย มวยไทย อาหารไทย นวดแผนไทย เป็นต้น (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548)

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพบว่าสถาบันอุดมศึกษาของไทยมีความแตกต่างกันอย่างมากระหว่างสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ (พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน และคณะ, 2555) ดังนั้นการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาในรูปแบบที่ 3 ที่เป็นการจัดตั้งธุรกิจในประเทศของผู้ให้บริการต่างชาติ (Mode 3: commercial presence) นั่นคือ การเข้ามาจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศในไทยย่อมที่จะส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาของไทย ดังผลการวิจัยของต่อตระกูล อุบลวัตร (2550) เกี่ยวกับการนำเสนอยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาไทยในบริบทการเปิดเสรีทางการค้าที่พบว่าสถาบันอุดมศึกษาไทยทั้งของรัฐและเอกชนอาจจะได้รับผลกระทบในประเด็นของการเปิดเสรีทางการค้าในหมวดการค้าบริการว่าด้วยการอุดมศึกษา (CPC 923) ในรูปแบบที่ 3 ใน 4 ประเด็น คือ 1) การเคลื่อนย้ายกำลังคนในส่วนของคณาจารย์ โดยจะมีการดึงคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาไทยไปสอนในสถาบันอุดมศึกษาต่างชาติ เนื่องจากค่าตอบแทนที่สถาบันอุดมศึกษาต่างชาติให้กับคณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาของไทยในอัตราที่สูงกว่าและสิ่งจูงใจอื่น ๆ ที่มีใช้ตัวเงิน 2) การแข่งขันด้านความเป็นนานาชาติ สาเหตุน่าจะมาจากการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่างชาที่ย่อมมีความเป็นนานาชาติได้ดีกว่าไทยโดยใช้คณาจารย์ต่างชาติ เนื้อหาสาระ ตลอดจนการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งของความเป็นนานาชาติและจัดสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นนานาชาติได้ดีกว่าสถาบันอุดมศึกษาของไทย โดยผู้เรียนมีความเชื่อว่าการได้ศึกษาในสถาบันหรือหลักสูตรที่มีความเป็นนานาชาติย่อมทำให้ผู้เรียนมีโอกาสในการได้งานทำและการได้รับค่าตอบแทนที่สูงไปด้วยจึงส่งผลให้เกิดการแข่งขันและผลกระทบได้สูง 3) การแข่งขันด้านชื่อเสียงของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างชาติ ทั้งนี้ น่าจะมาจากค่านิยมการบริโภคแบรนด์ต่างชาติ ตลอดจนความเชื่อของสังคมไทยที่ว่าต่างชาติย่อมดีกว่าของไทย จึงขาดความเชื่อมั่นในแบรนด์ไทย และ 4) การแข่งขันด้านความพร้อมในการลงทุน ตลอดจนอุปกรณ์การเรียนการสอนซึ่งเป็นประเด็นที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่คาดการณ์ว่าอาจเกิดผลกระทบได้มากกว่าเอกชน สาเหตุมาจากความพร้อมในส่วนของการลงทุนของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนซึ่งมีเงินลงทุนที่สูงและมีความคล่องตัวซึ่งต่างกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ต้องขึ้นอยู่กับงบประมาณของแผ่นดินและขั้นตอนที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ในการอนุมัติเบิกจ่ายในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาเป็นสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาของไทยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะไทยในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนต้องร่วมกับประชาคมอาเซียนในการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาซึ่งถือเป็นธุรกิจสาขาบริการประเภทหนึ่งในข้อผูกพันเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 7 ที่ไทยได้ลงนามภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) และกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (AFAS) ด้วยเหตุนี้การศึกษาจึงเป็น

ภาคส่วนสำคัญในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของประชาชนที่มีคุณภาพที่ตรงความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในไทยและการออกไปสู่ตลาดแรงงานในประเทศสมาชิกจากการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2555)

ดังนั้นผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นในการศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย ทั้งนี้การวิจัยดังกล่าวจะได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทาง/นโยบายเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้และเครื่องมือวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย
2. เพื่อใช้ตัวบ่งชี้และเครื่องมือวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยที่พัฒนาขึ้นในการศึกษาสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยและระบุกลุ่มสถาบันและสาขาวิชาที่มีความพร้อมและกลุ่มสถาบันและสาขาวิชาที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความพร้อมอย่างเร่งด่วน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทุนทางปัญญา (Intellectual Capital Management)

Córcoles (2013) กล่าวว่ามหาวิทยาลัยเป็นผู้ผลิตความรู้ (knowledge producers) ผลผลิตที่สำคัญที่สุด คือ ความรู้ ผลการวิจัย การตีพิมพ์ นักศึกษาที่มีความรู้ และความสัมพันธ์ที่ออกมามีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนั้นท่ามกลางทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุด คือ นักวิจัย ผู้บริหาร และนักศึกษาที่กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับองค์กรและเครือข่ายของความสัมพันธ์ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางปัญญา ในปัจจุบันการบริหารจัดการทุนทางปัญญากลายเป็นวิกฤติของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่าเป้าหมายหลักของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตและเผยแพร่ความรู้ โดยที่การลงทุนที่ถือว่าสำคัญมากกว่า คือ ด้านการวิจัยและทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นทั้งปัจจัยนำเข้าและผลผลิตล้วนเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องไม่ได้เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นในแง่ของมหาวิทยาลัยถือได้ว่าทุนทางปัญญาประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานที่สัมพันธ์กัน 3 องค์ประกอบ ได้แก่

◆ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ◆

ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

1. **ทุนมนุษย์ (human capital)** เป็นชุดของความรู้ของบุคลากรของมหาวิทยาลัย (อาจารย์ นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย) ที่ได้มาโดยผ่านกระบวนการที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และที่เป็นจริง

2. **ทุนโครงสร้าง (structural capital)** เป็นความรู้ที่ชัดเจนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเผยแพร่ การสื่อสาร และการบริหารจัดการความรู้ทางเทคนิคและงานวิจัยภายในองค์กร แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ทุนโครงสร้างขององค์กร (**organizational capital**) หมายถึง สภาพแวดล้อมขององค์กรที่เป็นผลเกิดจากกระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กร เทคโนโลยี วัฒนธรรม และการวิจัย และ 2) ทุนโครงสร้างทางเทคโนโลยี (**technological capital**) ได้แก่ ผลที่เกิดจากต้นทุนโครงสร้างขององค์กร ได้แก่ สิทธิบัตร ใบอนุญาต ซอฟต์แวร์ที่มีมูลค่า ฐานข้อมูล และอื่น ๆ

3. **ทุนความสัมพันธ์ (relational capital)** เป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ การเมือง และสถาบันที่ได้รับการพัฒนาและดำรงอยู่โดยมหาวิทยาลัย

Córcóles (2013) กล่าวว่ามหาวิทยาลัยในแถบยุโรปมีการนำเรื่องของการบริหารจัดการ ทุนทางปัญญามาใช้ในการบริหารมหาวิทยาลัยที่สำคัญ ได้แก่ **Intellectual Capital Reports in Austrian Universities (ICR)** โดยมหาวิทยาลัยรัฐของออสเตรียเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาแรก ในโลกที่ถูกกำหนดให้ผลิตและเผยแพร่รายงานทุนทางปัญญา (**intellectual capital reports**) โดยมีเป้าหมายเพื่อประเมินสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ (**intangible assets**) ของแต่ละมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย

1. กิจกรรมของมหาวิทยาลัย เป้าหมายทางสังคม และวัตถุประสงค์ที่กำหนดตนเองและกลยุทธ์
2. ทุนทางปัญญาที่ลงไปสู่ทุนมนุษย์ ทุนโครงสร้าง และทุนความสัมพันธ์
3. กระบวนการที่กำหนดข้อตกลงด้านการดำเนินการ (**performance agreement**) ประกอบด้วย ผลผลิตและผลกระทบ

นั่นคือ แต่ละมหาวิทยาลัยจะต้องรายงานตัวบ่งชี้ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และการดำเนินงาน สำหรับด้านการสอน การวิจัย และกิจกรรมพันธกิจที่ 3

แนวคิดของ ICR อยู่บนพื้นฐานโมเดลซึ่งถูกพัฒนาและประยุกต์ใช้โดย “**Austrian Research Centers Seibersdorf (ARC)**” ซึ่งพิจารณาเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับบริบทของสถาบัน การวิเคราะห์ถึงเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ และหน้าที่โดยผนวกรวมเข้ากับทุนทางปัญญา ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนโครงสร้าง และทุนความสัมพันธ์ โดยมีจุดแกนกลางของโมเดล คือ กระบวนการดำเนินการ ได้แก่ การวิจัย การศึกษา การฝึกอบรม การวิจัยเชิงพาณิชย์ และการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ซึ่งสามารถทำให้เกิดการขยายหรือลดลงของสภาพการณ์ของมหาวิทยาลัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก

Levin, Jeong and Ou (2013) กล่าวถึงเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินมหาวิทยาลัยระดับโลก มีดังนี้ คือ

1. คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของมหาวิทยาลัย ได้แก่ ขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพและวิชาการของการศึกษาและการวิจัย จำนวนของคณะและนักศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ ศิษย์เก่าที่ได้รับรางวัลที่ช่วยสร้างชื่อเสียง และคุณภาพเชิงวิชาการของมหาวิทยาลัยอัตราส่วนคณะนักศึกษาคคุณภาพของคณะห้องสมุดและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น คอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศและการคัดเลือกนักศึกษา เช่น ร้อยละของนักศึกษานานาชาติ

2. คุณภาพของการสอน ได้แก่ การสอน การผลิตนวัตกรรมและทักษะที่ถูกต้องคุณภาพ และความเป็นปัจจุบันของหลักสูตร ประสิทธิภาพของการสอน และความมีชื่อเสียงด้านการสอน

3. คุณภาพนักศึกษา ได้แก่ อัตราส่วนของนักศึกษาที่ได้รับรางวัล

4. ความเป็นเลิศในการวิจัย ได้แก่ ดัชนีการอ้างอิง การตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่มีคณะกรรมการกลั่นกรองผลงาน คณาจารย์ที่ได้รับการรับรองทางวิชาการ ผลผลิตงานวิจัย และงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์คุณภาพของคณาจารย์คุณภาพงานวิจัย และความมีชื่อเสียงด้านการวิจัย

5. ความเป็นนานาชาติ ได้แก่ โปรแกรมนานาชาติ หลักสูตรนานาชาติ จำนวนนักศึกษาแลกเปลี่ยนและจำนวนนักศึกษานานาชาติความสัมพันธ์กับสถาบันการศึกษาระหว่างประเทศ เพื่อสร้างโปรแกรมการศึกษาระดับโลกการว่าจ้างอาจารย์ระดับชั้นนำและการคัดเลือกนักศึกษาจากทุกที่ในโลกการมีชื่อเสียง ความสัมพันธ์และการสื่อสารกับนานาชาติ ทุน งานวิจัยที่สร้างสรรค์ ความเป็นหุ้นส่วนกับมหาวิทยาลัย วิทยาลัย และธุรกิจต่างๆ ทั่วโลก และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และห้องสมุด

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัย ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงบรรยาย ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 3 กลุ่มโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารสถาบันการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยครอบคลุม 3 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออก ซึ่งกำหนดสถาบันละ 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 คน ผู้บริหารสถาบันทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา รวมจำนวนทั้งสิ้น 4 คน และผู้บริหารสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพสถาบันการศึกษารวมจำนวนทั้งสิ้น 4 คน

- ◆ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ◆
ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

และนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นมาตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์สรุปเป็นตัวบ่งชี้ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยและ 2) การวิจัยเชิงสำรวจ โดยผู้วิจัยนำตัวบ่งชี้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วมากร่างเป็นแบบประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมิน (Item-Objective Congruence: IOC) และการตรวจสอบคุณภาพด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยการตรวจสอบความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) จากตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คนหลังจากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงข้อคำถามและจัดพิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บข้อมูลกับตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจริงได้แก่ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งจำแนกตามสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ และสาขาวิชามนุษยศาสตร์ โดยครอบคลุม 3 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงใต้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีขนาดใหญ่และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดสาขาวิชาในแต่ละประเภทสถาบันการศึกษาของแต่ละภูมิภาคประมาณละ 90 คนรวมจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 1,080 คน และดำเนินการคัดเลือกแบบประเมินที่สมบูรณ์ คิดเป็นจำนวนทั้งหมด 810 ชุดและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) วิเคราะห์จัดกลุ่มโดยใช้เกณฑ์การจัดกลุ่มด้วยค่าร้อยละของความถี่ของระดับการประเมินความพร้อมโดยผลการประเมินความพร้อมอยู่ในระดับมากและมากที่สุดจัดเป็นกลุ่มที่มีความพร้อม และเมื่อผลการประเมินความพร้อมอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุดจัดเป็นกลุ่มที่ควรเร่งพัฒนาความพร้อม และเปรียบเทียบความพร้อมรายด้านในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามแบบสองทาง (Two-way MANOVA)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้และเครื่องมือวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

1.1 ผลการพัฒนาและตรวจสอบตัวบ่งชี้ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับ

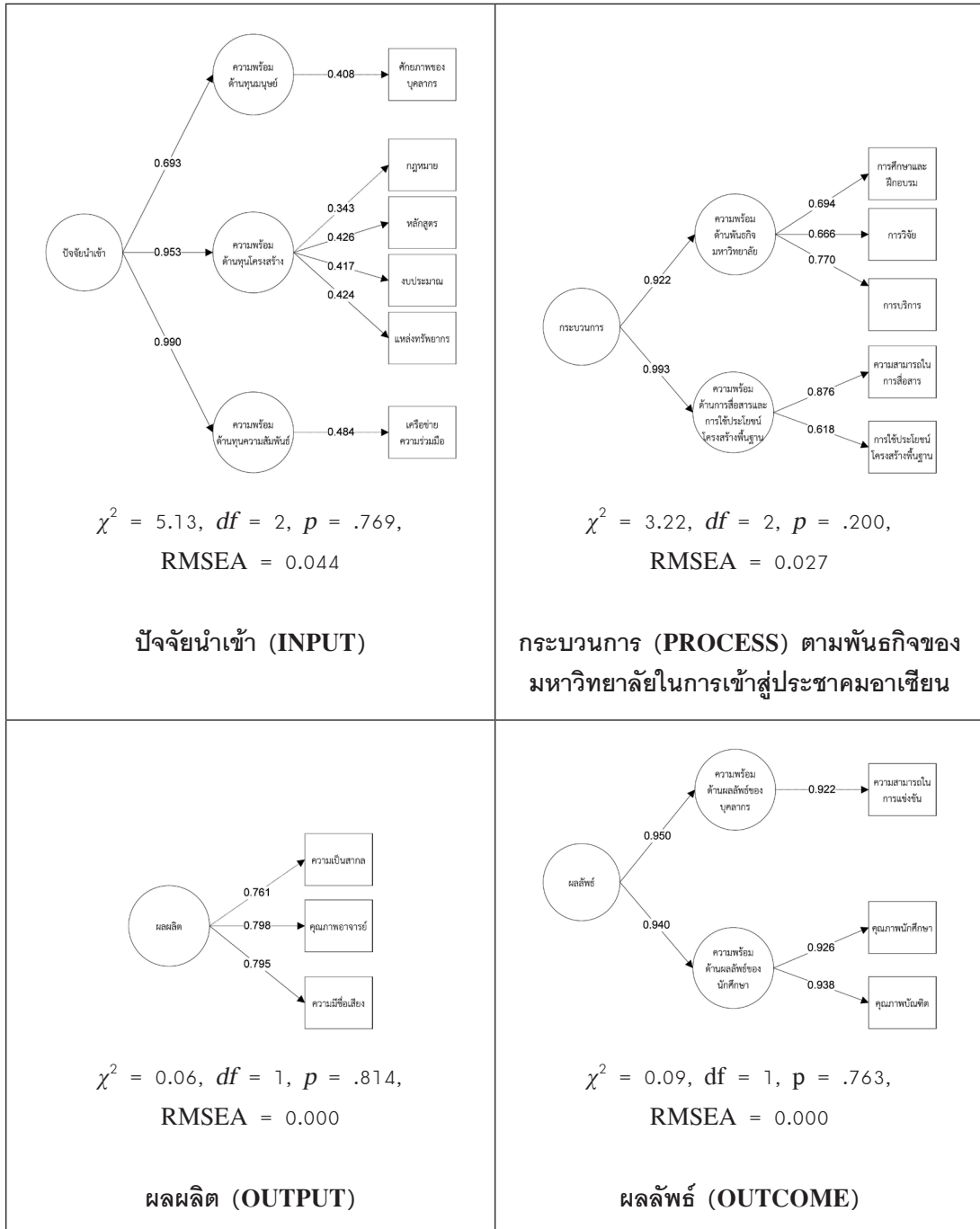
สถาบันอุดมศึกษาไทยจากการทบทวนเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า (1) ตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยนำเข้า (INPUT) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ย่อย คือ 1) ความพร้อมด้านทุนมนุษย์ ได้แก่ ศักยภาพของบุคลากร 2) ความพร้อมด้านทุนโครงสร้าง ได้แก่ กฎหมายหลักสูตร งบประมาณ และแหล่งทรัพยากร และ 3) ความพร้อมด้านทุนความสัมพันธ์ ได้แก่ เครือข่ายความร่วมมือ (2) ตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการ (PROCESS) ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ย่อย คือ 1) ความพร้อมด้านพันธกิจมหาวิทยาลัย ได้แก่ การศึกษาและฝึกอบรม การวิจัยและการบริการและ 2) ความพร้อมด้านการสื่อสารและการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารและการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐาน (3) ตัวบ่งชี้ด้านผลผลิต (OUTPUT) ประกอบด้วย 1 ตัวบ่งชี้ย่อย คือ ความพร้อมด้านผลผลิตของบุคลากร ได้แก่ ความเป็นสากล คุณภาพอาจารย์และควมมีชื่อเสียง และ (4) ตัวบ่งชี้ด้านผลลัพธ์ (OUTCOME) ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ย่อย คือ 1) ความพร้อมด้านผลลัพธ์ของบุคลากร ได้แก่ ความสามารถในการแข่งขัน และ 2) ความพร้อมด้านผลลัพธ์ของนักศึกษา ได้แก่ คุณภาพนักศึกษาและคุณภาพบัณฑิต

1.2 ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยพบว่าทุกข้อคำถามของแบบประเมินที่พัฒนาขึ้นมีความตรงเชิงเนื้อหาโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.517 ถึง 0.915 ผลการวิเคราะห์คุณภาพด้านความเที่ยงเชิงโครงสร้างพบว่าค่าอยู่ระหว่าง 0.337 ถึง 0.879 และผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่าโมเดลการวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยทั้ง 4 ด้านมีความตรงเชิงโครงสร้าง นั่นคือ องค์ประกอบที่ได้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่า χ^2 ต่ำหรือใกล้เคียงกับค่า df (0.06-5.13) ค่า p มีค่าสูงกว่า 0.05 (0.077-0.814) ค่าดัชนี GFI และ AGFI มีค่าสูงเข้าใกล้หรือเท่ากับ 1 และดัชนี RMSEA มีค่าต่ำเข้าใกล้ 0 (0.000-0.044) ดังตาราง 1 และภาพ 1

- ◆ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ◆
ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

ตารางที่ 1 ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยจำแนกตามรายด้าน

ความพร้อมในการจัดการศึกษา	ค่าความเที่ยง	การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน				
	Cronbach's Alpha	Construct Reliability	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	β
1. ปัจจัยนำเข้า (INPUT)	0.834					
1.1 ความพร้อมด้านทุนมนุษย์ (HUMAN)	0.610	0.481	0.693	0.049	14.176	0.693
■ ศักยภาพของบุคลากร (POTEN)	0.610	0.571	0.408	–	–	0.408
1.2 ความพร้อมด้านทุนโครงสร้าง (STRUC)	0.749	0.908	0.953	0.100	9.562	0.953
■ กฎหมาย (LAW)	0.890	0.337	0.343	–	–	0.343
■ หลักสูตร (CURRI)	0.517	0.519	0.426	0.045	9.460	0.426
■ งบประมาณ (FUND)	0.741	0.432	0.417	0.043	9.725	0.417
■ แหล่งทรัพยากร (RESOU)	0.713	0.456	0.424	0.041	10.238	0.424
1.3 ความพร้อมด้านทุนความสัมพันธ์ (RELATI)	0.788	0.981	0.990	0.050	19.694	0.990
■ เครือข่ายความร่วมมือ (NETWO)	0.788	0.594	0.484	–	–	0.484
$\chi^2 = 5.13, df=2, p=.077, RMSEA=0.044, GFI=0.998$						
2. กระบวนการ (PROCESS) ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	0.821					
2.1 ความพร้อมด้านพันธกิจมหาวิทยาลัย (PRODU)	0.728	0.850	0.638	0.037	17.436	0.922
■ การศึกษาและฝึกอบรม(EDUTRA)	0.638	0.480	1.000	–	–	0.694
■ การวิจัย (RES)	0.745	0.440	0.963	0.050	19.111	0.666
■ การบริการ (SERV)	0.915	0.490	1.011	0.063	16.039	0.770
2.2 ความพร้อมด้านการสื่อสารและการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐาน (PROCOIN)	0.772	0.990	0.871	0.036	24.396	0.993
■ ความสามารถในการสื่อสาร(COMM)	0.751	0.770	1.000	–	–	0.876
■ การใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐาน (INFRA)	0.630	0.380	0.705	0.047	15.035	0.618
$\chi^2 = 3.22, df=2, p=.200, RMSEA=0.027, GFI=1.000$						
3. ผลผลิต (OUTPUT)	0.902					
3.1 ความพร้อมด้านผลผลิตของบุคลากร (OUTPER)	0.902					
■ ความเป็นสากล (INTER)	0.754	0.579	1.000	–	–	0.761
■ คุณภาพอาจารย์ (QUAT)	0.868	0.637	1.075	0.051	21.236	0.798
■ ความมีชื่อเสียง (PoPUL)	0.803	0.633	1.149	0.054	21.190	0.795
$\chi^2 = 0.06, df=1, p=.814, RMSEA=0.000, GFI=1.000$						
4. ผลลัพธ์ (OUTCOME)	0.886					
4.1 ความพร้อมด้านผลลัพธ์ของบุคลากร (PERSO)	0.664	0.902	0.677	0.022	30.860	0.950
■ ความสามารถในการแข่งขัน (COMPET)	0.664	0.851	0.924	–	–	0.922
4.2 ความพร้อมด้านผลลัพธ์ของนักศึกษา(COLLE)	0.876	0.883	1.557	0.203	7.688	0.940
■ คุณภาพนักศึกษา (QUAS)	0.866	0.858	0.390	0.044	8.807	0.926
■ คุณภาพบัณฑิต (QUAG)	0.830	0.879	0.378	0.043	8.714	0.938
$\chi^2 = 0.09, df=1, p=.763, RMSEA=0.000, GFI=1.000$						

แผนภาพที่ 1 ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

- ◆ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ◆
ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

2. ผลการวิเคราะห์ความพร้อมระดับสถาบันอุดมศึกษาในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลังผู้ตอบแบบประเมินพบว่าตัวอย่างทุกประเภทสถาบันการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยตัวอย่างที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐส่วนใหญ่อายุ 46-55 ปี (ร้อยละ 27.800) ในขณะที่ตัวอย่างที่สังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนมีอายุ 25-35 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 28.200) และตัวอย่างที่สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่อายุ 36-45 ปี (ร้อยละ 25.900) นอกจากนั้นพบว่าตัวอย่างทุกประเภทสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 94.100, 93.700 และ 94.400 ตามลำดับ) และตัวอย่างที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐอยู่ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์มากที่สุด (ร้อยละ 35.600) ในขณะที่ตัวอย่างที่สังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่อยู่ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 35.200 และ 34.800 ตามลำดับ) และตัวอย่างที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐอยู่ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์มากที่สุด (ร้อยละ 35.600)

2.2 การจัดกลุ่มความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย ใช้การวิเคราะห์แจกแจงความถี่ของประเด็นการจัดการศึกษารวมทั้งหมด 4 ตัวบ่งชี้หลัก และ 8 ตัวบ่งชี้ย่อย โดยใช้เกณฑ์การจัดกลุ่มด้วยค่าร้อยละของความถี่ของระดับการประเมินความพร้อมโดยเมื่อผลการประเมินความพร้อมอยู่ในระดับมากและมากที่สุดจัดเป็นกลุ่มที่มีความพร้อม และเมื่อผลการประเมินความพร้อมอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุดจัดเป็นกลุ่มที่ควรเร่งพัฒนาความพร้อม จากนั้นนำผลของการจัดกลุ่มมาจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาเพื่อสรุปให้ได้ข้อเท็จจริงว่าสถาบันการศึกษาใดและสาขาวิชาใดที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และสถาบันการศึกษาใดและสาขาวิชาใดที่ควรเร่งพัฒนาความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน

(1) จำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษา

ผลการวิเคราะห์เมื่อจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยพิจารณา 1) **ปัจจัยนำเข้า** พบว่าทุกสถาบันการศึกษามีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านศักยภาพของบุคลากร ได้แก่ จำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชา ด้านหลักสูตร ได้แก่ คณะมีหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานสากล และด้านแหล่งทรัพยากร ได้แก่ จำนวนฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นข้อมูลจากทั่วโลกได้ ในขณะที่

ทุกสถาบันการศึกษาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านศักยภาพของบุคลากร ได้แก่ จำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการ ด้านกฎหมาย ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน มีบทบาทในการกำหนดระเบียบที่ใช้ประโยชน์จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันประเภทเดียวกัน ปัจจัยสนับสนุนด้านกฎหมายอยู่ในระดับดี ด้านหลักสูตร ได้แก่ คณะมีหลักสูตรที่เป็นความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในอาเซียน และด้านเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ ระดับความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน จำนวนเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน และคณะส่งเสริมให้บุคลากรร่วมกิจกรรมทางวิชาการและการวิจัยกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน 2) **กระบวนการตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน** พบว่า ทุกสถาบันการศึกษามีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้ คือด้านการศึกษาและฝึกอบรม ได้แก่ บุคลากรของคณะมีส่วนร่วมในการจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการวิจัย ได้แก่ มีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารชั้นนำในสาขาวิชาของตน และมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานวิจัยในระดับนานาชาติอย่างสม่ำเสมอ ด้านการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ บุคลากรของคณะมีการค้นคว้าข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว บุคลากรของคณะมีการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน/การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ และบุคลากรของคณะมีการใช้บริการต่างๆ จากห้องสมุดเป็นประจำ ในขณะที่ทุกสถาบันการศึกษาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านการศึกษาและฝึกอบรม ได้แก่ คณะส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน บุคลากรของคณะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรมต่างๆ ที่ทางคณะจัดขึ้น และคณะส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านการบริการ ได้แก่ คณะมีการให้คำปรึกษาในด้านวิชาการแก่นักศึกษาต่างชาติอย่างเป็นระบบ คณะมีการจัดตั้งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับนักศึกษาต่างชาติ เช่น การจัดหาที่พักให้ เป็นต้น และคณะมีการแนะแนวทางหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาต่างชาติทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเรียนด้านความสามารถในการสื่อสาร ได้แก่ บุคลากรของคณะสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ/ภาษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนได้ คณะส่งเสริมให้บุคลากรมีการพูดคุยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และบุคลากรของคณะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทีสัมมนาต่างๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน 3) **ผลผลิต** พบว่า ทุกสถาบันการศึกษาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านต่างๆ ดังนี้ คือด้านความเป็นสากล ได้แก่ คณะมีความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยในอาเซียนเพิ่มขึ้น และคณะมีการแลกเปลี่ยนบุคลากรในด้านการเรียนการสอนและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยในอาเซียนเพิ่มขึ้นด้านคุณภาพอาจารย์ ได้แก่ มีจำนวนผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารระดับนานาชาติที่มีชื่อเสียงเพิ่มขึ้น และด้านความมีชื่อเสียง ได้แก่ บุคลากรของคณะมีผลงานวิชาการ/ผลงานวิจัยที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และบุคลากรของคณะมีการสร้างผลงานสิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติ

- ◆ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ◆
ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

เพิ่มขึ้น และ 4) **ผลลัพธ์** พบว่า ทุกสถาบันการศึกษาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยได้รับการจัดอันดับในลำดับต้นของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในอาเซียน/เอเชียและโลกคณะมีหลักสูตรนานาชาติที่ครอบคลุมทุกสาขาวิชา และคณะมีการว่าจ้างอาจารย์ระดับชั้นนำประจำหลักสูตรในทุกสาขาวิชา ด้านคุณภาพนักศึกษา ได้แก่ มีจำนวนนักศึกษาต่างชาติเพิ่มขึ้นนักศึกษาของคณะสามารถเข้าร่วมแข่งขันในกิจกรรมระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และนักศึกษาของคณะได้รับรางวัลต่าง ๆ ในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้นและคุณภาพบัณฑิต ได้แก่ บัณฑิตได้รับการจ้างงานจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนบัณฑิตได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถเฉพาะทางจากตลาดแรงงานในอาเซียน และบัณฑิตได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนความก้าวหน้าในการทำงานจากบริษัทต่าง ๆ ในอาเซียน

(2) จำแนกตามสาขาวิชา

ผลการวิเคราะห์เมื่อจำแนกตามสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ และสาขาวิชามนุษยศาสตร์ โดยพิจารณา 1) **ปัจจัยนำเข้า** พบว่า ทุกสาขาวิชา มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านศักยภาพของบุคลากร ได้แก่ จำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชา ด้านหลักสูตร ได้แก่ คณะมีหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานสากล ด้านงบประมาณ ได้แก่ มีงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากรของคณะอย่างต่อเนื่อง เช่น ทุนการศึกษา ต่อทุนฝึกอบรมต่าง ๆ เป็นต้น มีงบประมาณที่เพียงพอเพื่อสนับสนุนบุคลากรของคณะในการผลิตผลงานวิชาการและผลงานวิจัยและมีงบประมาณในการลงทุนอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน และด้านแหล่งทรัพยากร ได้แก่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เป็นมาตรฐานสากล เช่น หอพักโรงอาหาร ป้ายบอกทาง เป็นต้น จำนวนฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นข้อมูลจากทั่วโลกได้ มีจำนวน/ประเภทหนังสือ/ตำรา/เอกสารต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในทุกสาขาวิชาและมีอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ครบถ้วนและทันสมัยและสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น อุปกรณ์ในห้องเรียน/ห้องปฏิบัติการ ระบบอินเทอร์เน็ต ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ เป็นต้น ในขณะที่ทุกสาขาวิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านศักยภาพของบุคลากร ได้แก่ จำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการ และจำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านกฎหมาย ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน มีบทบาทในการกำหนดระเบียบที่ใช้ประโยชน์จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันประเภทเดียวกัน ปัจจัยสนับสนุนด้านกฎหมายอยู่ในระดับดี ด้านหลักสูตร ได้แก่ คณะมีหลักสูตรที่เป็นความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในอาเซียนและด้านเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ ระดับความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอาเซียน จำนวนเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอาเซียน และคณะส่งเสริมให้

บุคลากรร่วมกิจกรรมทางวิชาการและการวิจัยกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอาเซียน 2) **กระบวนการตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน** พบว่า ทุกสาขาวิชามีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านการศึกษาและฝึกอบรม ได้แก่ มีการให้ทุนศึกษาต่อ/ทุนฝึกอบรมแก่บุคลากรของคณะอย่างต่อเนื่อง บุคลากรของคณะมีส่วนร่วมในการจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการวิจัย ได้แก่ มีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารชั้นนำในสาขาวิชาของตนมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานวิจัยในระดับนานาชาติอย่างสม่ำเสมอ และบุคลากรของคณะมีการทำวิจัยร่วมกันเป็นเครือข่ายในอาเซียน และด้านการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ บุคลากรของคณะมีการค้นคว้าข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว บุคลากรของคณะมีการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน/การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ และบุคลากรของคณะมีการใช้บริการต่าง ๆ จากห้องสมุดเป็นประจำ ในขณะที่ทุกสาขาวิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านการศึกษาและฝึกอบรม ได้แก่ คณะส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอาเซียน และคณะส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านการบริการ ได้แก่ คณะมีการให้คำปรึกษาในด้านวิชาการแก่นักศึกษาต่างชาติอย่างเป็นระบบ ด้านความสามารถในการสื่อสาร ได้แก่ บุคลากรของคณะสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ/ภาษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนได้ และบุคลากรของคณะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทีสัมมนาต่าง ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน 3) **ผลผลิต** พบว่า ทุกสาขาวิชามีความพร้อมด้านความเป็นสากล ได้แก่ บุคลากรของคณะมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของอาเซียนเพิ่มขึ้น ในขณะที่ทุกสาขาวิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านความเป็นสากล ได้แก่ คณะมีการแลกเปลี่ยนบุคลากรในด้านการเรียนการสอนและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยในอาเซียนเพิ่มขึ้น ด้านคุณภาพอาจารย์ ได้แก่ บุคลากรของคณะมีตำแหน่งทางวิชาการเพิ่มขึ้น และด้านความมีชื่อเสียง ได้แก่ บุคลากรของคณะมีผลงานวิชาการ/ผลงานวิจัยที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และบุคลากรของคณะมีการสร้างผลงานสิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และ 4) **ผลลัพธ์** พบว่า ทุกสาขาวิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยได้รับการจัดอันดับในลำดับต้นของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในอาเซียน/เอเชียและโลกคณะมีหลักสูตรนานาชาติที่ครอบคลุมทุกสาขาวิชา และคณะมีการว่าจ้างอาจารย์ระดับชั้นนำประจำหลักสูตรในทุกสาขาวิชา ด้านคุณภาพนักศึกษา ได้แก่ มีจำนวนนักศึกษาต่างชาติเพิ่มขึ้น นักศึกษาของคณะสามารถเข้าร่วมแข่งขันในกิจกรรมระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และนักศึกษาของคณะได้รับรางวัลต่าง ๆ ในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้นและคุณภาพบัณฑิต ได้แก่ บัณฑิตได้รับการจ้างงานจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนบัณฑิตได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถเฉพาะทางจากตลาดแรงงานในอาเซียน และบัณฑิตได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนความก้าวหน้าในการทำงานจากบริษัทต่าง ๆ ในอาเซียน

◆ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ◆
ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

2.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมรายด้านในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชา

ผลการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามแบบสองทาง (Two-way MANOVA) พบว่ามีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ เวกเตอร์ค่าเฉลี่ยตัวแปรความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลผลิต และผลลัพธ์ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาของตัวอย่างที่สังกัดประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาภาพแสดงค่าเฉลี่ยของตัวอย่างทั้ง 9 กลุ่มพบว่าในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐมีค่าเฉลี่ยความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และผลลัพธ์น้อยกว่ากลุ่มที่สังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนมีค่าเฉลี่ยความพร้อมด้านผลผลิตน้อยกว่ากลุ่มที่สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตาราง 2 และภาพ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของตัวแปรความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลผลิต และผลลัพธ์ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนระหว่างประเภทสถาบันการศึกษา และสาขาวิชา

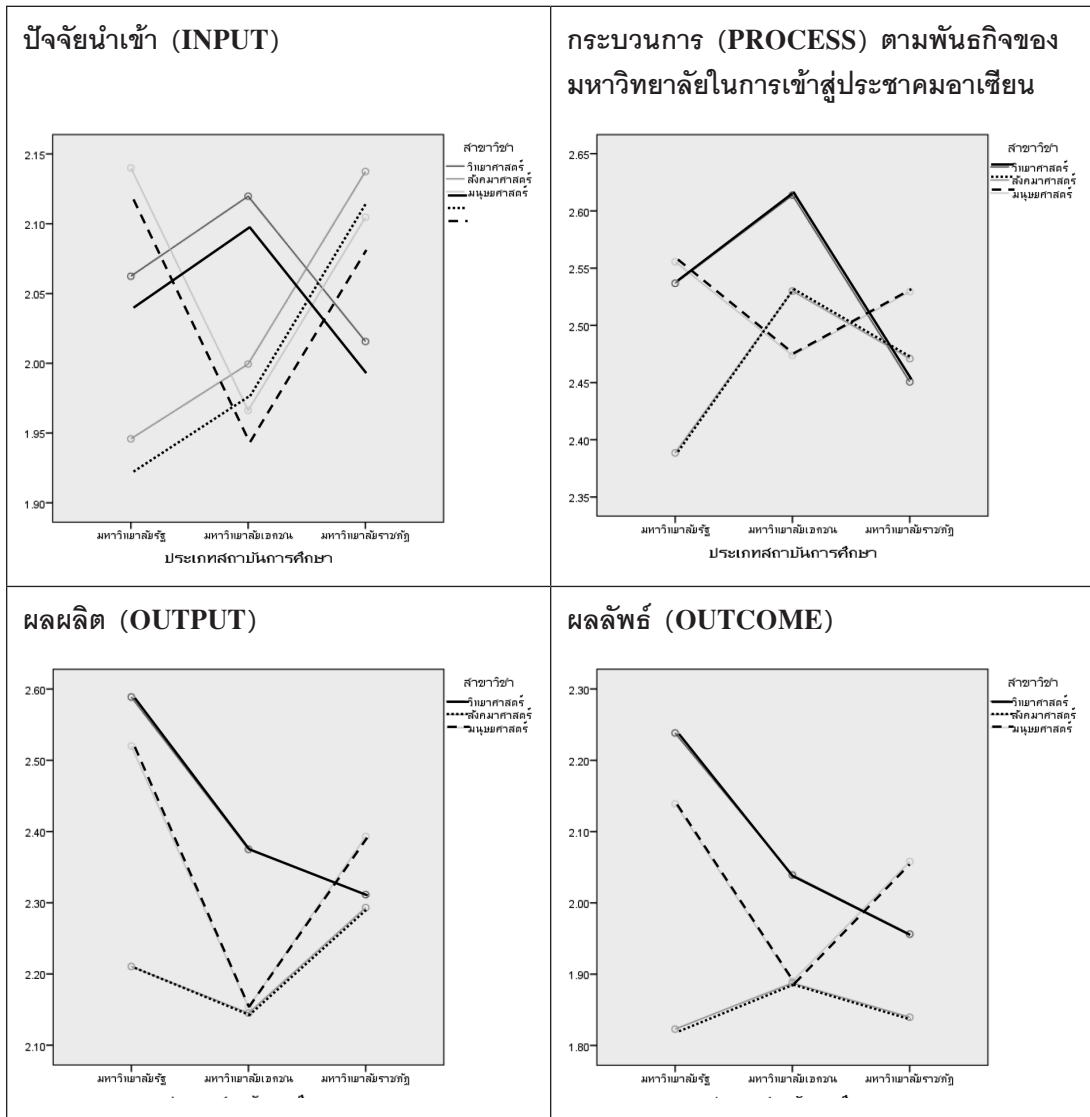
ตัวแปรต้น	ค่าสถิติ	Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.	Observed Power
ประเภทสถาบันการศึกษา	Pillai's Trace	0.112	11.892	8.000	1598.000	.000*	1.000
	Wilks' Lambda	0.889	12.029	8.000	1596.000	.000*	1.000
	Hotelling's Trace	0.122	12.166	8.000	1594.000	.000*	1.000
	Roy's Largest Root	0.101	20.221	4.000	799.000	.000*	1.000
สาขาวิชา	Pillai's Trace	0.048	4.863	8.000	1598.000	.000*	0.999
	Wilks' Lambda	0.953	4.908	8.000	1596.000	.000*	0.999
	Hotelling's Trace	0.050	4.953	8.000	1594.000	.000*	0.999
	Roy's Largest Root	0.048	9.563	4.000	799.000	.000*	1.000
Interaction	Pillai's Trace	0.052	2.656	16.000	3204.000	.000*	0.996
	Wilks' Lambda	0.948	2.674	16.000	2438.568	.000*	0.975
	Hotelling's Trace	0.054	2.685	16.000	3186.000	.000*	0.997
	Roy's Largest Root	0.038	7.580	4.000	801.000	.000*	0.997

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของตัวแปรความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลผลิต และ ผลลัพธ์ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียนระหว่างประเทศสถาบันการศึกษา และสาขาวิชา (ต่อ)

Tests of Between-Subjects Effects							
แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	SS	df	MS	F	Sig.	Observed Power
ประเภทสถาบันการศึกษา	ปัจจัยนำเข้า	0.454	2	0.227	1.597	.203	0.339
	กระบวนการ	0.472	2	0.236	1.065	.345	0.237
	ผลผลิต	6.244	2	3.122	11.171	.000	0.992
	ผลลัพธ์	2.678	2	1.339	3.860	.021	0.669
สาขาวิชา	ปัจจัยนำเข้า	0.297	2	0.148	1.044	.353	0.233
	กระบวนการ	0.749	2	0.375	1.692	.185	0.357
	ผลผลิต	6.077	2	3.038	10.872	.000	0.991
	ผลลัพธ์	7.730	2	3.865	11.139	.000	0.992
Interaction	ปัจจัยนำเข้า	3.293	4	0.823	5.792	.000	0.983
	กระบวนการ	1.951	4	0.488	2.202	.067	0.650
	ผลผลิต	4.785	4	1.196	4.280	.002	0.929
	ผลลัพธ์	4.234	4	1.059	3.051	.016	0.807
Error	ปัจจัยนำเข้า	113.852	801	0.142			
	กระบวนการ	177.393	801	0.221			
	ผลผลิต	223.839	801	0.279			
	ผลลัพธ์	277.915	801	0.347			
Corrected Total	ปัจจัยนำเข้า	117.912	809				
	กระบวนการ	180.640	809				
	ผลผลิต	240.671	809				
	ผลลัพธ์	292.128	809				

* $p < 0.05$

◆ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ◆
ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

แผนภาพที่ 2 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลผลิต และผลลัพธ์ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียนจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชา

อภิปรายผล

1. การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

จากผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลการวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ด้านผลผลิต และด้านผลลัพธ์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และเมื่อพิจารณาความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าเครือข่ายความร่วมมือมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ 0.484 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนทำให้สถาบันอุดมศึกษาของไทยย่อมต้องมีการกำหนดนโยบายและวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่เน้นการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งกิจกรรมด้านวิชาการและด้านกรวิจัยร่วมกันกับสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในอาเซียนเพื่อนำมาสู่ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น ดังเช่นที่ Córcoles (2013) กล่าวว่าเครือข่ายของความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของทุนทางปัญญาจึงเป็นผลให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือ มีค่าสูงสุด

ส่วนความพร้อมด้านกระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนพบว่าความสามารถในการสื่อสารมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ 0.876 ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่สูงเมื่อเทียบกับค่าน้ำหนักองค์ประกอบอื่นๆ ในด้านเดียวกันนั้นย่อมสะท้อนให้เห็นว่าความสามารถในการสื่อสารมีความสำคัญต่อความพร้อมด้านกระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนย่อมจะก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายบุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์และบุคลากรอุดมศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบอกเล่า/พูดคุย/แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดเรื่องราวหรือความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัอาเซียนทั้งในเชิงวิชาการและ/หรือกิจกรรมต่างๆ โดยอาศัยภาษาอังกฤษหรือภาษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นสื่อกลางในการบอกเล่า/พูดคุย/แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดเพื่อนำมาสู่การเรียนรู้ร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของต่อตระกูล อุบลวัตร (2550) ที่พบว่ายุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาความสามารถทางภาษาต่างประเทศถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาไทยในบริบทการเปิดเสรีทางการค้า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ความสามารถในการสื่อสาร

◆ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ◆
ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดในด้านกระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ในขณะที่ความพร้อมด้านผลผลิต พบว่าคุณภาพอาจารย์มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ 0.798 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าคุณภาพอาจารย์โดยพิจารณาจากกรรมมีจำนวนผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารระดับนานาชาติที่มีชื่อเสียงเพิ่มขึ้น การมีตำแหน่งทางวิชาการเพิ่มขึ้น และการมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกเพิ่มขึ้นล้วนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่สะท้อนถึงความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นแหล่งในการผลิตความรู้ซึ่งถือเป็นทุนทางปัญญาของทุกสถาบันการศึกษาและใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา ดังเช่นที่ Levin, Jeong and Ou (2013) กล่าวว่าคุณภาพอาจารย์เป็นเกณฑ์หนึ่งที่ใช้ในการประเมินมหาวิทยาลัยระดับโลก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คุณภาพอาจารย์มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดในด้านความพร้อมด้านผลผลิตในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

สำหรับความพร้อมด้านผลลัพธ์พบว่าคุณภาพบัณฑิตมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ 0.938 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าคุณภาพบัณฑิตย่อมเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษาอย่างมีอาจจะปฏิเสธได้ โดยเฉพาะเมื่อมีการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนเป็นผลให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาในอาเซียนกลายเป็นภาคธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีการแข่งขันกันอย่างมาก ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจึงต้องมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการด้านตลาดแรงงานในอาเซียนได้ เพราะหากสถาบันอุดมศึกษาสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพย่อมนำมาสู่ความมีชื่อเสียงและการได้รับการยอมรับจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในอาเซียนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ค่าน้ำหนักที่ใช้ในการพิจารณาเพื่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในภูมิภาคเอเชียของ Quacquarelli Symonds (QS) โดยคุณภาพบัณฑิตที่ได้อ่านถือเป็นเกณฑ์หนึ่งในการพิจารณาน้ำหนักคะแนน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นผลให้คุณภาพบัณฑิตมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมรายด้านในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชา

จากผลการวิเคราะห์พบว่าประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อความพร้อมรายด้านในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา

ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐมีค่าเฉลี่ยความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และผลลัพธ์น้อยกว่ากลุ่มที่สังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนมีค่าเฉลี่ยความพร้อมด้านผลผลิตน้อยกว่ากลุ่มที่สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าประเภทสถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีการให้ความสำคัญกับความพร้อมทั้งด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลผลิต และผลลัพธ์ ในการจัดการศึกษาในแต่ละสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ และสาขาวิชามนุษยศาสตร์ที่แตกต่างกัน จึงเป็นผลให้วัดเตอร์ค่าเฉลี่ยความพร้อมทั้งด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนผลผลิต และผลลัพธ์ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามีความแตกต่างกันตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้พบว่าเครือข่ายความร่วมมือ ความสามารถในการสื่อสาร คุณภาพอาจารย์ และคุณภาพบัณฑิต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยควรมีการกำหนดนโยบายเชิงกลยุทธ์ในการสร้างและขยายเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในอาเซียน การฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาในกลุ่มประเทศอาเซียน การพัฒนาอาจารย์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่ความร่วมมือทางวิชาการที่ครอบคลุมด้านการเรียนการสอนและการวิจัยอันจะนำมาสู่การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งของไทยและอาเซียนโดยภาพรวมต่อไป

2. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้โดยปัจจัยนำเข้า พบว่าทุกประเภทสถาบันการศึกษาและทุกสาขาวิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านศักยภาพของบุคลากรได้แก่จำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการด้านกฎหมาย ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน มีบทบาทในการกำหนดระเบียบที่เข้าประโยชน์จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันประเภทเดียวกัน ปัจจัยสนับสนุนด้านกฎหมายอยู่ในระดับดี ด้านหลักสูตร ได้แก่ คณะมีหลักสูตรที่เป็นความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในอาเซียนและด้านเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ ระดับความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอาเซียน จำนวนเครือข่าย

◆ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ◆
ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

ความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอาเซียน และคณะส่งเสริมให้บุคลากรร่วมกิจกรรมทางวิชาการและการวิจัยกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอาเซียณดั่งนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยจึงควรเร่งหากกลยุทธ์ที่จะสนับสนุนและผลักดันให้อาจารย์ผลิตผลงานวิชาการเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการได้มากขึ้นโดยอาจจะต้องมีทีมที่ปรึกษาประจำคณะวิชาเพื่อให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือแก่คณาจารย์ในด้านการผลิตผลงานวิชาการตลอดจนเร่งให้บุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอาเซียในรูปแบบของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะวิชา

3. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้โดยกระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนพบว่าทุกประเภทสถาบันการศึกษาและทุกสาขาวิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านการศึกษาและฝึกอบรม ได้แก่ คณะส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอาเซียณ และคณะส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านการบริการ ได้แก่ คณะมีการให้คำปรึกษาในด้านวิชาการแก่นักศึกษาต่างชาติอย่างเป็นระบบ ด้านความสามารถในการสื่อสาร ได้แก่ บุคลากรของคณะสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ/ภาษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียณได้ และบุคลากรของคณะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทีสัมมนาต่าง ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียณดั่งนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยควรกำหนดมาตรการเชิงรุกในแต่ละคณะวิชาที่เน้นกระบวนการในการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันกับสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในอาเซียณอันจะนำมาสู่การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาบุคลากรของคณะทั้งในแง่ของการสร้างระบบการให้คำปรึกษาในด้านวิชาการแก่นักศึกษาต่างชาติ กิจกรรมการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียณซึ่งจะเป็นการฝึกฝนทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่บุคลากรของคณะในการที่จะสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ/ภาษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้โดยด้านผลผลิต พบว่าทุกประเภทสถาบันการศึกษาและทุกสาขาวิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านความเป็นสากล ได้แก่ คณะมีการแลกเปลี่ยนบุคลากรในการเรียนการสอนและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยในอาเซียณเพิ่มขึ้น และด้านความมีชื่อเสียง ได้แก่ บุคลากรของคณะมีผลงานวิชาการ/ผลงานวิจัยที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และบุคลากรของคณะมีการสร้างผลงานสิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น ดั่งนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยควรมีนโยบายส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในอาเซียณเพิ่มมากขึ้นเพื่อนำมาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์ทั้งในไทยและอาเซียณในแต่ละสาขาวิชาที่สังกัดคณะวิชา

แตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอน การผลิตผลงานวิจัยและผลงาน สิ่งประดิษฐ์เพื่อให้ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มมากขึ้น

5. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้โดยด้านผลลัพธ์ พบว่าทุกประเภทสถาบันการศึกษาและทุกสาขา วิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยได้รับการจัดอันดับ ในลำดับต้นของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในอาเซียน/เอเชียและโลก คณะมีหลักสูตรนานาชาติที่ครอบคลุมทุกสาขาวิชา และคณะมีการว่าจ้างอาจารย์ระดับชั้นนำประจำ หลักสูตรในทุกสาขาวิชา ด้านคุณภาพนักศึกษา ได้แก่ มีจำนวนนักศึกษาต่างชาติเพิ่มขึ้น นักศึกษา ของคณะสามารถเข้าร่วมแข่งขันในกิจกรรมระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และนักศึกษาของคณะได้รับรางวัล ต่าง ๆ ในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้นและด้านคุณภาพบัณฑิต ได้แก่ บัณฑิตได้รับการจ้างงานจากกลุ่ม ประเทศสมาชิกอาเซียน บัณฑิตได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถเฉพาะทางจากตลาดแรงงาน ในอาเซียน และบัณฑิตได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนความก้าวหน้าในการทำงานจากบริษัทต่าง ๆ ในอาเซียน ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมองเห็นถึงแนวโน้ม และความเชื่อมโยงในทศวรรษที่เกี่ยวกับกาเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาได้แก่ หลักสูตร นานาชาติอาจารย์ระดับชั้นนำประจำหลักสูตร นักศึกษาต่างชาติ งบประมาณ เป็นต้น เพื่อนำมาสู่ การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละสาขาวิชาซึ่งสังกัดในแต่ละคณะวิชา ที่แตกต่างกันอันจะนำมาสู่การผลิตบัณฑิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน จากบริษัทต่าง ๆ ในอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. จากผลการเปรียบเทียบความพร้อมรายด้านในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการ เปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบัน อุดมศึกษาไทยจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาพบว่าประเภทสถาบันการศึกษา และสาขาวิชาที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อความพร้อมรายด้านในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการ เปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาระหว่างตัวแปรประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐมีค่าเฉลี่ยความพร้อม ด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และ ผลลัพธ์น้อยกว่ากลุ่มที่สังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนมีค่าเฉลี่ยความพร้อมด้านผลผลิต น้อยกว่ากลุ่มที่สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น มหาวิทยาลัยรัฐควรเร่งพัฒนาความพร้อมทั้งด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และผลลัพธ์ และมหาวิทยาลัยเอกชนควรเร่งพัฒนาความพร้อม ด้านผลผลิต ในการจัดการศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อนำมาสู่ความสามารถ ในการแข่งขันกับสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในอาเซียนได้

- ◆ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ◆
ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาจากกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) กับการจัดการศึกษาในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น เช่น กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มตลาดแรงงาน เป็นต้น เพื่อที่จะให้ได้มุมมองของกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกเหนือจากมุมมองของตัวอย่างจากสถาบันการศึกษา และมีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับ

รายการอ้างอิง

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, กระทรวงพาณิชย์. (2552). *การเจรจาเปิดตลาดการค้าบริการในกรอบอาเซียน*. เข้าถึงจาก <http://www.dtn.moc.go.th/dtn/tradeinfo/file/afas.htm>.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, กระทรวงพาณิชย์. (2555). *สรุปตารางข้อมูลผูกพันทั่วไป (Horizontal Commitments) ภายใต้ความตกลง AFAS ชุดที่ 7*. เข้าถึงจาก www.dtn.go.th/images/stories/Services_and_investment/6_1_3_1_8.pdf.
- ต่อตระกูล อุบลวัตร. (2550). *การนำเสนอยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาไทยในบริบทการเปิดเสรีทางการค้า*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรราวลัย วงศ์บุญสินและคณะ. (2555). *การพัฒนาบุคลากรและผลิตภาพบุคลากรเพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). *GATS และ FTA ทางการศึกษา: แนวโน้มของผลกระทบและข้อเสนอแนะในอนาคตอุดมศึกษาไทยภายใต้กระแสการค้าเสรีข้ามชาติ*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2555). *การศึกษาไทย: โอกาสและความท้าทายภายหลังการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. เข้าถึงจาก <http://www.ksmcare.com/Article/82/27813>.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). *ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- Córcoles, Y. R. (2013). *Intellectual capital management and reporting in European higher education institutions*. Retrieved from <https://upcommons.upc.edu/revistes/bitstream/2099/13231/1/Intellectual%20capital%20management.pdf>.
- Levin, H. M., Jeong, D. W., & Ou, D. (2013). *What is a world class university?* Retrieved from http://www.tc.columbia.edu/centers/coce/pdf_files/c12.pdf.

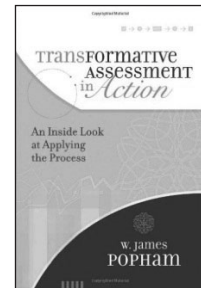
Translated Thai References

- Department of trade negotiation, Ministry of commerce. (2009). *Trade in service negotiation under AFAS*. Retrieved 10 June 2012, from <http://www.dtn.moc.go.th/dtn/tradeinfo/file/afas.htm>
- Department of trade negotiation, Ministry of commerce. (2009). *Schedules of horizontal commitments under AFAS*. Retrieved 4 September 2013, from www.dtn.go.th/images/stories/Services_and_investment/6_1_3_1_8.pdf.
- Tortrakool Ubolwatra. (2007). Proposed strategies for Thai Higher Education Institutions in the context of free trade agreement. Dissertation, Doctor of Philosophy Program in Higher Education. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University
- Pacharawalai Wongboonsin, et al. (2012). Personnel development and personnel productivity for ASEAN community. Bangkok: Academic Service Center, Chulalongkorn University.
- Sirichai Kanjanawasi. (2005). *GATS and FTA in education: Trend of impact and suggestion for Thailand higher education under trade liberalization*. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Kasikorn Research Center. (2012). *Thailand education: Opportunity and challenge after becoming ASEAN community*. Retrieved 12 August 2013, from <http://www.ksmecare.com/Article/82/27813>.
- Office of the Higher Education Commission. (2010). *Strategies of Thai higher education for the preparation For the ASEAN community*. Bangkok: Bureau of international cooperation strategy, Office of the Higher Education Commission

Transformative Assessment

Popham, W. J. (2008). *Transformative assessment*. Alexandria, VA: Association of Supervision and Curriculum Development.

W. James Popham ศาสตราจารย์จาก มหาวิทยาลัย UCLA เป็นผู้เชี่ยวชาญด้าน ศาสตร์การวัดและประเมินผลการศึกษา และแต่งตำราไม่ต่ำกว่า 30 เล่ม หนึ่งในนั้นคือหนังสือเรื่อง Transformative assessment ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 2008

หนังสือเล่มนี้ได้ให้ความหมายของ formative assessment ไว้ดังนี้

“Formative assessment is a planned process in which assessment elicited evidence of students’ status is used by teachers to adjust their ongoing instructional procedures or by students to adjust their current learning tactics. (Popham, 2006: p.6)

“การประเมินความก้าวหน้าคือ กระบวนการที่มีการวางแผนไว้ เพื่อให้การประเมินได้หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงสถานะการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งครูจะใช้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนที่ดำเนินการอยู่ หรือผู้เรียนจะใช้ในการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนของตนเอง”

หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายการวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่ต่างกันอยู่ในปัจจุบันให้กลายมาเป็นการประเมินความก้าวหน้า (transformative assessment) ด้วยกระบวนการ 4 ระดับ เกี่ยวกับการประเมินความก้าวหน้า (formative assessment) ประกอบด้วย ระดับที่ 1 การปรับเปลี่ยนการสอนของครู ระดับที่ 2 การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนของผู้เรียน ระดับที่ 3 การปรับเปลี่ยนบรรยากาศในห้องเรียน และระดับที่ 4 การดำเนินการประเมินความก้าวหน้าทั้งสถานศึกษา โดยกระบวนการทั้ง 4 ระดับ นี้ได้นำเสนออยู่ในแต่ละบทพร้อมทั้งให้ข้อมูลวิจัยคุณภาพสนับสนุน ที่เกิดจากการออกไปสังเกตและสัมภาษณ์คุณครูในโรงเรียนจริง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลหลักฐานในการอธิบายการดำเนินการประเมินความก้าวหน้าในแต่ละระยะ

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย 9 บท โดยแต่ละบทมีเนื้อหา ดังนี้ **บทที่ 1 การประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินความก้าวหน้า** นำเสนอการนำการประเมินความก้าวหน้าไปใช้เพื่อปรับการเรียน

ของผู้เรียน เปลี่ยนการสอนของครู และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียน **บทที่ 2 การก้าวสู่การเรียนรู้:** ผังการประเมินสำหรับกระบวนการประเมินความก้าวหน้า นำเสนอความสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้โดยต้องคำนึงถึงเป้าหมายของหลักสูตร การสร้างบทเรียนที่มีความชัดเจนเกี่ยวกับความรู้และทักษะที่ผู้เรียนพึงได้รับจากการเรียนการสอนที่ต้องสอดคล้องกับผลลัพธ์ของหลักสูตร **บทที่ 3 การปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนโดยทันทีจากข้อมูลที่ได้รับการประเมิน** นำเสนอสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนโดยทันทีซึ่งต้องพิจารณาจากเครื่องมือหรือรูปแบบการวัดประเมินผลที่ใช้ การเก็บรวบรวมหลักฐานการประเมิน การกำหนดจำนวนของสถานการณ์หรือข้อคำถามในการวัดและประเมิน เวลาที่ต้องปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน และประเภทของการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน เช่น การอธิบายอีกครั้ง การบอกผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจน การทบทวนข้อความรู้ การเพิ่มเติมตัวอย่าง และการหาเวลาเสริมในการฝึกปฏิบัติเป็นต้น **บทที่ 4 การปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนโดยทันทีจากการรายงานความเข้าใจของผู้เรียน** นำเสนอการวัดประเมินผลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้เรียนในการปรับเปลี่ยนการเรียนได้แก่ เครื่องมือในการวัดและประเมินผลโดยเฉพาะการรายงานตนเองของผู้เรียน การเก็บรวบรวมหลักฐานการประเมิน การช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจและประเมินตนเองได้อย่างถูกต้อง การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนภายหลังจากที่ได้รับข้อมูลดังกล่าว และการช่วยให้นักเรียนรายงานความเข้าใจในบทเรียนที่ตรงตามความเป็นจริง **บทที่ 5 การปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนในอนาคตอันใกล้** นำเสนอการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนทั้งบทเรียนหรือหน่วยการเรียนรู้ เทคนิคการวัดและประเมินผลที่เลือกใช้ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมหลักฐาน การออกแบบการวัดประเมินผลสำหรับการวินิจฉัย ระดับความสามารถนักเรียนที่คาดหวังซึ่งช่วยกระตุ้นการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน ช่วงเวลาที่ควรปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน **บทที่ 6 การปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนในขั้นสุดท้าย** นำเสนอการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนที่สร้างความสำคัญมากพอที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และทักษะขึ้นในตัวผู้เรียน การได้ข้อมูลเชิงวินิจฉัยที่เพียงพอและถูกต้องเกี่ยวกับจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียน และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ทำอยู่นั้นช่วยนักเรียนให้รอบรู้มากขึ้นได้อย่างไรบ้าง **บทที่ 7 การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนของผู้เรียน** นำเสนอการให้ตัวอย่างการเสริมแรง รวมถึงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เกณฑ์การให้คะแนน และจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียน วิธีการใช้ข้อมูลหลักฐานการประเมินเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของตัวผู้เรียนเอง และการปรับเปลี่ยนนั้นได้ผลมากน้อยเพียงใด **บทที่ 8 การปรับเปลี่ยนบรรยากาศในห้องเรียน** นำเสนอองค์ประกอบ ในการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศในห้องเรียน ได้แก่ (1) ความคาดหวังในการเรียนรู้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกคนในห้องเรียนไม่เฉพาะแต่นักเรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนสูงอยู่แล้ว (2) ความรับผิดชอบ

ในการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนจากบทบาทที่ครูเป็นหลักสำคัญในการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นนักเรียนเห็นว่าการเรียนรู้ที่มีความหมายและรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองและเพื่อนร่วมห้อง และ (3) บทบาทของการวัดประเมินผลซึ่งต้องเป็นทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการเพื่อช่วยรวบรวมข้อมูลซึ่งช่วยเป็นสารสนเทศในการปรับการเรียนของนักเรียนและเปลี่ยนการสอนของครู **บทที่ 9 รายงานจากผลการดำเนินงานภาคสนาม** นำเสนอการรายงานผลการศึกษภาคสนามของโรงเรียนที่เข้าร่วมการวิจัยเป็นการเขียนจดหมายและรายงานของครูและผู้บริหารภายหลังจากการนำการประเมินความก้าวหน้าไปใช้ เพื่อให้ทั้งครูและนักเรียนได้ข้อมูลสำคัญในการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของตนเองที่ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

หนังสือเล่มนี้มีขนาดพกพา มีความหนา 200 หน้า นำเสนอแต่ละบทด้วยการเขียนเกริ่นนำ และแทรกภาพที่ขมวดเนื้อหาดตามหัวข้อย่อยสำคัญอย่างเป็นระบบ จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่ การแทรกตัวอย่างข้อมูลภาคสนามที่เกิดจากการนำการประเมินความก้าวหน้าไปใช้ในห้องเรียนและสถานศึกษา การปรับเปลี่ยนการสอนของครู และการเปลี่ยนแปลงวิธีเรียนของผู้เรียน ในลักษณะการสัมภาษณ์ การสังเกต การเขียนรายงานจากตัวผู้ปฏิบัติจริง ในรูปแบบข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการประเมินผลความก้าวหน้ามากกว่าการประเมินผลแบบรวมสรุป (summative assessment) โดยอาจจะมีความเชื่อว่า หากกระบวนการประเมินความก้าวหน้าดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ จะช่วยแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนได้ทันที่ และ การประเมินผลแบบรวมสรุปก็จะประสบความสำเร็จได้ตามมาซึ่งเป็นข้อเสนอทามกลางกระแสปัจจุบันที่ระบบการศึกษาให้ความสำคัญกับการทดสอบขนาดใหญ่ (large-scale testing) ทั้งในระดับรัฐและระดับประเทศ

อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงการกลายมาเป็นการประเมินความก้าวหน้า (transformative assessment) ที่ไม่ได้ให้ความหมายของคำนี้ไว้อย่างไรก็ดีหนังสือของ Wehlburg (2008) ซึ่งตีพิมพ์ในปีเดียวกันซึ่งมีการให้ความหมาย transformative assessment ดังนี้

“Transformative assessment is a process that will inform decision making that is appropriate, meaningful, sustainable, flexible and ongoing and will use data for improvement with the potential for substantive change. (Wehlburg, 2008: p.13)

“การเปลี่ยนให้เป็นการประเมินความก้าวหน้าคือ กระบวนการที่จะบอกว่าการตัดสินใจนั้นมีความเหมาะสม ความหมายความสำคัญ ความยั่งยืน ยืดหยุ่น และต่อเนื่อง และเป็นกระบวนการใช้ข้อมูลเพื่อการพัฒนาด้วยศักยภาพที่มีสำหรับการเปลี่ยนแปลงอันสำคัญ”

จากความหมายของ **transformative assessment** ข้างต้น ทำให้เห็นว่า **Wehburg** (2008) และ **Popham** (2008) ต่างเห็นสอดคล้องกันว่า ผลจากการประเมินความก้าวหน้าจะนำไปสู่การตัดสินใจในเปลี่ยนแปลงสำคัญโดยเฉพาะ กระบวนการเรียนการสอนของครูและเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังปรากฏอยู่ในบทความวิชาการและบทความวิจัยที่มีการนำ **transformative assessment** ไปใช้ในการศึกษาระดับอุดมศึกษา ของ **Grassian** (2013) และการนำ **transformative assessment** ไปใช้ในการพัฒนาองค์กรด้านการศึกษารัฐกิจด้านการจัดการและความเป็นมืออาชีพ ของ **Benson and Dresdow** (2014)

นอกจากนี้ยังมีบทความวิชาการในระยะต่อมาเพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับ **transformative assessment** ของ **Torrance** (2012) ที่กล่าวว่านอกจากจะให้ความสำคัญด้านหลักฐานความก้าวหน้าในการเรียนหรือการทำงานแล้ว กระบวนการสื่อสารของของครูและนักเรียน ครูผู้สอนอื่นๆ ในหน่วยงานที่มีทั้งการวิพากษ์ การสร้างเกณฑ์ การคัดเลือกเกณฑ์การตัดสินที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันก็ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอยู่ในการปรับเปลี่ยนด้านการประเมินนี้ รวมถึงบทความวิชาการในระยะหลังเริ่มมีการหลอมรวมการประเมินกับการเรียนการสอนและเริ่มเรียกเป็นคำใหม่ๆ ว่า **transformative learning** ซึ่งอาจแปลได้ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนด้วยการประเมินความก้าวหน้า ดังปรากฏในบทความวิชาการของ **Patterson, Munoz, Abrams, and Bass** (2015) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำเอาวิธีการของ **transformative assessment** เข้าไปใช้บูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอน ด้วยวิธีการศึกษาจากกระบวนการทฤษฎีฐานราก (**grounded theory**) เพื่อศึกษาทำความเข้าใจกับการจัดการเรียนการสอนแบบ **transformative learning** นี้

กล่าวโดยสรุปหนังสือและบทความที่ศึกษาได้พยายามให้ความชัดเจนในรายละเอียดของการประเมินความก้าวหน้ามากขึ้นโดยไม่จำกัดเฉพาะเป็นบทบาทของครู แต่รวมถึงบทบาทของนักเรียน เพื่อนครู บุคลากรในองค์กรในการช่วยปรับเปลี่ยนการดำเนินงานโดยอาศัยหลักฐานข้อมูลจากการประเมินเป็นระยะ เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงนั้นมีความสมเหตุสมผล มีความหมายและความสำคัญต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภายในของผู้ดำเนินการทุกภาคส่วน ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากบุคคลภายนอก หรือสั่งการให้เกิดการปรับเปลี่ยนจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงจากภายในของผู้ปฏิบัติงานจริงจึงน่าจะมีคามยั่งยืนมากกว่าการดำเนินงานในระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงเป็นการรักษาสมดุลระหว่างความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (**accountability**) และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

รายการอ้างอิง

- Benson, J. & Dresdow, S. (2014). Design thinking: A fresh approach for transformative assessment practice. *Journal of Management Education*, 38(3), 436-461.
- Grassian, D. (2013). Constructive ambiguities: The inspiring, Deflating, Transformative, and limited possibilities for assessment in higher education. *Journal of Excellence in College Teaching*, 24(2), 155-173.
- Patterson, B., Munoz, L., Abrams, L., & Bass, C. (2015). Transformative learning: A case for using grounded theory as an assessment analytic. *Teaching Theology & Religion*, 18(4),303-325.
- Popham, W. J. (2008). *Transformative assessment*. Alexandria, VA: Association of Supervision and Curriculum Development.
- Torrance, H. (2012). Formative assessment at the crossroads: Conformative, deformative and transformative assessment. *Oxford Review of Education*, 38(2), 323-342.
- Wehlburg, C. M. (2008). Promoting integrated and transformative assessment: A deeper focus on student learning. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

วารสารวิธีวิทยาการวิจัย
ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2559)

ผู้เขียน

- ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ, Ph.D. อาจารย์
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
piyawan.p@chula.ac.th
- โชติกา ภาษีผล, Ph.D. รองศาสตราจารย์
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
aimornj@hotmail.com
- สุมาลี เล็กประยูร ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ภาควิชาการโฆษณา
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
sumalee.y@bu.ac.th
- ศศิธร โสภารัตน์, Ph.D. อาจารย์
วิทยาลัยการฝึกหัดครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
sasisopa1979@gmail.com
- ภัทราพร เกษสังข์, Ph.D. รองศาสตราจารย์
สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
p_kessung@yahoo.co.th
- ชัยยุทธ กลีบบัว นิสิตปริญญาเอก
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
pkleebua@gmail.com

ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ, Ph.D.

นพดล มโนสุทธิ

อาจารย์

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

chayut.p@chula.ac.th

นักวิจัย

write2pae@gmail.com

JOURNAL OF RESEARCH METHODOLOGY

Volume 29, Number 1 (January - April 2016)

Authors

- Piyawan Visessuvanapoom, Ph.D.   Lecturer
Department of Educational Research and Psychology,
Faculty of Education, Chulalongkorn University
piyawan.p@chula.ac.th
- Shotiga Pasiphol, Ph.D.   Associate Professor
Department of Educational Research and Psychology,
Faculty of Education, Chulalongkorn University
aimornj@hotmail.com
- Sumalee Lekprayura   Assistant Professor,
Advertising Department,
School of Communication Arts, Bangkok University
sumalee.y@bu.ac.th
- Sasithorn Soparat, Ph.D.   Lecturer
College of Teacher Education
Phranakhon Rajabhat University
sasisopa1979@gmail.com
- Patthraporn Kessung, Ph.D.   Associate Professor
Department of Educational Research and Evaluation,
Faculty of Education, Loei Rajabhat University
p_kessung@yahoo.co.th
- Chaiyut Kleebbua   Ph.D. Candidate
Department of Educational Research and Psychology,
Faculty of Education, Chulalongkorn University
pkleebbua@gmail.com

Chayut Piromsombat, Ph.D.

Lecturer

Department of Educational Research and Psychology,

Faculty of Education, Chulalongkorn University

chayut.p@chula.ac.th

Noppadol Manosuthi

Researcher

write2pae@gmail.com

บทคัดย่อ (Abstract) ของวารสารวิธีวิทยาการวิจัยในปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เป็นต้นไป ได้ปรากฏ
ในฐานข้อมูล ULRICH's International Periodicals Directory

**Journal of Research Methodology in ULRICH's International
Periodicals Directory**

001.42

TH ISSN 0857-2933

JOURNAL OF RESEARCH METHODOLOGY.
(Text in English or Thai; abstracts in English) 1989.
s-a B.90(\$3.60); newsstand price : \$2. (Chulalongkorn
University, Department of Educational Research)
Chulalongkorn University Press. Phaya Thai Rd.,
Bangkok 10330. Thailand. Tel. 215-3626. Ed.
Somwung Pitiyanuwat. abstr.; bibl.; charts; stat.
circ.1,000.

Description: Covers research methodology, sta-
tistics, measurement and evaluation, and research
results in education and social sciences.

Refereed Serial

การเสนอบทความหรืองานวิจัย เพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิธีวิทยาการวิจัย

**Submission of research or academic articles for publication to
Journal of Research Methodology**

วารสารวิธีวิทยาการวิจัยยินดีที่จะพิจารณาบทความทางวิชาการ ไม่เพียงเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวิธีวิทยาการวิจัย การวัดและประเมินผลทางการศึกษา รวมถึงสถิติทางการศึกษาเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมไปถึงการศึกษาที่เกี่ยวข้อง อาทิ ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา และสังคมศาสตร์ ผู้เขียนสามารถส่งต้นฉบับบทความความยาวประมาณ 10–15 หน้า พร้อมทั้งบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มาที่บรรณาธิการวารสารวิธีวิทยาการวิจัย ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 หรือผ่านทางเว็บไซต์ <http://portal.edu.chula.ac.th/pub/jrm> โดยผู้เขียนสามารถศึกษารายละเอียดการเขียนบทความตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) และส่วนประกอบต่างๆ ของบทความได้จากเว็บไซต์ดังกล่าว

Journal of Research Methodology (JRM) welcomes academic articles not only in the fields of educational research methodology, educational measurement and evaluation, as well as educational statistics, but also in the related fields such as education, psychology, and social sciences. A manuscript of 10–15 pages, including Thai and English abstracts, should be submitted to Editors of Journal of Research Methodology, Department of Educational Research and Psychology, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Phaya Thai Road, Patumwan, Bangkok 10330. The submission could also be done on the official website of JRM at <http://portal.edu.chula.ac.th/pub/jrm/>. Authors are recommended to follow the latest version of the American Psychological Association (APA) Writing Format and other guidelines of JRM listed on the website.

วารสารวิธีวิทยาการวิจัย

Journal of Research Methodology

วิธีวิทยาการวิจัยเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจเป็นอันมากในปัจจุบัน ภาควิธีวิทยา และจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสมาคมวิจัยสังคมศาสตร์ แห่งประเทศไทย ได้พิจารณาเห็นความสำคัญของศาสตร์แขนงนี้ จึงได้จัดทำวารสารเพื่อเผยแพร่ให้ นักวิชาการ อาจารย์ ครู และนิสิตนักศึกษาที่รักความก้าวหน้าได้ติดตามวิชาการด้านนี้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นไปวารสารวิธีวิทยาการวิจัยมีกำหนดออกปีละ 3 ฉบับ (มกราคม- เมษายน), (พฤษภาคม-สิงหาคม), (กันยายน-ธันวาคม)

สมัครสมาชิก 1 ปี จำนวน 3 ฉบับ ค่าสมาชิก 220.- บาท

สมัครสมาชิก 2 ปี จำนวน 6 ฉบับ ค่าสมาชิก 420.- บาท

จำหน่ายปลีกเล่มละ 80.- บาท

การสมัครสมาชิก การต่ออายุสมาชิกและการสั่งซื้อโปรดกรอกรายละเอียดในใบสมัครสมาชิก ท่านสามารถจ่ายเช็ค ธนาณัติหรือตัวแลกเงินส่งจ่าย ปณ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย **ในนามคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** กทม. 10330 โทรศัพท์ 0-2218-2581-97 ต่อ 800

ใบสมัครสมาชิกวารสารวิธีวิทยาการวิจัย

สมัครเป็นสมาชิก ปี พ.ศ. ....

ต้องการซื้อวารสารฉบับที่ผ่านมาฉบับที่.....ปีที่.....ถึงฉบับที่.....ปีที่.....รวม.....ฉบับ
รวมเป็นเงิน.....บาท

ชื่อ-นามสกุล/หน่วยงาน.....

ที่อยู่ที่บ้าน..... ถนน..... แขวง/ตำบล.....

เขต/อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

สถานที่ทำงาน.....

เลขที่..... ถนน..... แขวง/ตำบล.....

เขต/อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

ท่านประสงค์จะให้ส่งวารสารไป ที่บ้าน ที่ทำงาน

ท่านได้ส่งเงินด้วย เช็ค ธนาณัติ ตัวแลกเงิน

รวมจำนวนเงินทั้งสิ้น.....บาท

